

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.**

---

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ

ફોજદારી અપીલ નં. ૬૩૫ / ૨૦૦૪

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૮૮૫ / ૨૦૦૪

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૯૧૨ / ૨૦૦૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સી.કે. બુચ

=====

૧. શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની પરવાનગી આપવામાં આવે છે?

૨. રિપોર્ટર્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ?

૩. શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?

જ. શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ ના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?

પ. દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રિત કરવું કે નહિ?

ડ. પેરા નં ૧ થી ૧૫ અને પેરા નં ૪૧ થી ૬૮ રિપોર્ટ કરવાં

=====

સલીમ શમસુદ્દીન શેખ તથા અન્ય – અપીલકર્તાઓ

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય તથા ૧ – સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

ફોજદારી અપીલ નં. ૬૩૫ / ૨૦૦૪

શ્રી એસ.વી. રાજુ, સિનિયર એડવોકેટ, શ્રી ચેતન કે. પંડ્યા અને શ્રી હિમાંશુ જે. મહેતા; અપીલકર્તા નં.૨ માટે (મૂળ આરોપી નં.૨)

ફોજદારી અપીલ નં. ૮૮૫ / ૨૦૦૪

શ્રી એસ.વી. રાજુ, અગ્રણી વકીલ, શ્રી બી.સી. દવે તરફથી, અપીલકર્તાઓ નં. ૧ માટે (મૂળ આરોપી નં.૧);

ફોજદારી અપીલ નં. ૯૧૨ / ૨૦૦૪

શ્રી જે.એમ. પંચાલ, વિદ્વાન વકીલ, શ્રી કે.જે. પંચાલ સાથે, અપીલકર્તા તરફથી

નં.૪(મૂળ આરોપી નં.૪)

સુશ્રી પંડિત, સામાવાળા-ગુજરાત રાજ્ય તરફથી અધિક સરકારી વકીલ

=====

**કોરમ :માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સી.કે. બુચ**

**તારીખ : ૧૧/૦૮/૨૦૦૭**

**સી.એ.વી. ચુકાદો**

આ ત્રણ અપીલો ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૭૪ સાથે કલમ ૩૮૬ની જોગવાઈઓ હેઠળ, અમદાવાદ શહેરની અદાલત નં.૧૧ના માનનીય સિટી સેશન્સ જજ દ્વારા સેશન્સ કેસ નં.૪૬ / ૧૯૯૯ અને સેશન્સ કેસ નં.૧૯૦ / ૨૦૦૦નો નિકાલ કરતાં તા. ૨૩મી એપ્રિલ, ૨૦૦૪ના રોજ આપેલ દોષિત ઠરાવ અને સજાના આદેશની કાયદેસરતા અને માન્યતાને પડકારવા માટે રજૂ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા તાબાની અદાલતના માનનીય ન્યાયાધીશે આરોપી નં.૧ અને ૨ને આર્મ્સ અધિનિયમની કલમ ૨૫(૧)(એ) સાથે કલમ ૩૫ હેઠળ દંડનીય ગુનાના આરોપમાં દોષિત ઠરાવ્યા હતા અને તેમને ત્રણ વર્ષની કઠોર કેદ તથા રૂ.૫,૦૦૦/-નો દંડ ફટકાર્યો હતો, અને દંડ નહીં ભરે તો તેના બદલે ત્રણ મહિનાની કઠોર કેદ ભોગવવાની સજા ફરમાવી હતી, તેમજ આરોપી નં.૧, ૨ અને ૪ને આર્મ્સ અધિનિયમની કલમ ૨૫(૧એએ) સાથે કલમ ૩૫ હેઠળ દંડનીય ગુનાના આરોપમાં દોષિત ઠરાવ્યા હતા અને તેમને સાત

વર્ષની કઠોર કારાવાસ અને રૂ. ૧૦,૦૦૦/- નો દંડ દરેકે ચૂકવવાનો અને દંડની રકમ ન ચૂકવવામાં આવે તો છ મહિનાનો કઠોર કારાવાસ ભોગવવાનો. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આદેશ કર્યો છે કે તમામ સજાઓ ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૪૨૮ હેઠળના લાભ સાથે એકસાથે ચાલશે. ફોજદારી અપીલ નં. ૬૩૫ / ૨૦૦૪ ના અપીલકર્તા મૂળ આરોપી નં. ૨ છે, ફોજદારી અપીલ નં. ૮૮૫ / ૨૦૦૪ ના અપીલકર્તા મૂળ આરોપી નં. ૧ છે અને ફોજદારી અપીલ નં. ૯૧૨ / ૨૦૦૪ ના અપીલકર્તા મૂળ આરોપી નં. ૪ છે.

૨. કુલ નવ આરોપી વ્યક્તિઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦ (બી) હેઠળ તથા શસ્ત્ર અધિનિયમની કલમ ૨૫ (૧) (એ) અને / અથવા ૨૫ (૧એએ), વાંચી કલમ ૩૫ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ બાબતે પોલીસ દ્વારા ધરપકડ કરી તેમની સામે આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. તબક્કાવાર ધરપકડ થવાને કારણે, પોલીસે આરોપી વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ અલગ અલગ આરોપપત્રો દાખલ કર્યા અને તેથી સ્પષ્ટપણે તેઓને તે મુજબ સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ મોકલવામાં આવ્યા. તેથી, ઉક્ત એક જ ગુના માટે પાંચ સેશન્સ કેસોની નોંધણી કરવામાં આવી હતી. જોકે, સેશન્સ કેસ નં.૩૦૯ / ૧૯૯૯, સેશન્સ કેસ નં.૩૪ / ૧૯૯૯ અને સેશન્સ કેસ નં.૮ / ૨૦૦૦ના આરોપીઓને વિદ્વાન સિટી સેશન્સ જજે મુક્ત કર્યા હતા. નવ આરોપી વ્યક્તિઓમાંથી પાંચ આરોપી વ્યક્તિઓને મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને બાકીના ચાર આરોપી વ્યક્તિઓનો સેશન્સ કેસ નં.૪૬ / ૧૯૯૯ અને સેશન્સ કેસ નં.૧૯૦ / ૨૦૦૦ એમ આ

બન્ને સેશન્સ કેસોમાં વિચાર થયો હતો. જ્યારે, મૂળ આરોપી નં.૩-અબ્દુલ મઝીદ બલોચને આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ દ્વારા નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો છે અને પક્ષકારોની તરફથી હાજર રહેલ વિદ્વાન વકીલે અદાલતને જાણ કરી છે કે રાજ્યએ મૂળ આરોપી નં.૩ના નિર્દોષ છૂટકારાના સંબંધમાં કોઈ અપીલ દાખલ કરી નથી. તેથી, પડકાર હેઠળનો ચુકાદો અને આદેશ સ્પષ્ટપણે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવા તથા ત્રણ આરોપી-અપીલકર્તાઓ સામે મૂકાયેલા આરોપના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલી રજૂઆતોની પૃષ્ઠભૂમિમાં મૂલવવાનો રહેશે. દોષિત ઠરાવ અને સજાના સામાન્ય ચુકાદા અને આદેશને પડકારતી બધી ત્રણેય અપીલોનો સંયુક્ત રીતે વિચાર કરવામાં આવે છે અને આ સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા તેમનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. સુવિધા માટે, અત્રે પછી અપીલકર્તાઓનો અનુક્રમે મૂળ આરોપી નં.૧, ૨ અને ૪ તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૩. ત્રણેય અપીલોમાં ચુકાદા અને આદેશની કાયદેસરતા તથા માન્યતા વિવિંધ આધારો પર પડકારવામાં આવી છે અને મૂળ આરોપી નં. ૧ અને ૨ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ.વી. રાજુ તથા મૂળ આરોપી નં. ૪ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી જે.એમ. પંચાલે સંબંધિત અપીલોના સ્મરણપત્રમાં ઉલ્લેખિત આધારો મને રજૂ કર્યા છે અને તેમની વિગતવાર દલીલો કરી છે. તેવી જ રીતે, વિદ્વાન સરકારી વકીલ સુશ્રી પંડિતે એ દર્શાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે કે વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નોંધેલ અંતિમ નિષ્કર્ષ મક્કમ કારણો પર આધારિત છે અને વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે

પહોંચેલા નિષ્કર્ષમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા કે તર્કવિરુદ્ધતા જોવા મળતી નથી. તેમના મુજબ, પુરાવાની મૂલ્યાંકન સંબંધિત સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખીને ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ પુરાવાની યોગ્ય રીતે મૂલ્યાંકન કરવામાં આવી છે.

૪. પ્રથમ તો, ફરિયાદ પક્ષનો કેસ સંક્ષેપમાં રજૂ કરવો અદાલત માટે આવશ્યક છે, જે આરોપ (આંક ૬૯) માં પ્રતિબિંબિત થાય છે અને આરોપનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે.

૧. “તમારા આરોપી વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ નોંધાવવામાં આવી હતી કે તા. ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ અથવા તેની આસપાસ, અમદાવાદ શહેરમાં ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે તમે આરોપી વ્યક્તિઓ દારૂગોળો સંગ્રહિત કરતા હતા, કબજામાં રાખતા હતા, વેચતા હતા અને પરિવહન કરતા હતા અને તેથી ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦ (બી) હેઠળ દંડનીય ગુનો કર્યો હતો.

૨. ફરિયાદમાં વધુમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે ષડયંત્રને આગળ ધપાવવાના હેતુથી તમારા કબજામાં નોંધણી નં. જીસીબી-૧૨૨ ધરાવતી એક મારુતિ કાર, જેમાં . ના છ કાર્ટૂસ હતા, જપ્ત રિવોલ્વર, તેને વેચવા અને પરિવહન કરવાની જાણ સાથે, તમારા કબજામાંથી કબજે કરવામાં આવ્યો હતો અને તે દ્વારા તમે આરોપી વ્યક્તિઓએ આર્મ્સ અધિનિયમની

કલમ ૨૫ (૧) (એ) અને ૩૫ તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦ (બી) સાથે વંચાતાં દંડનીય ગુનો કર્યો હતો. ૩. ફરીયાદમાં વધુમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે તમે આરોપી વ્યક્તિઓએ, શાહપુર વિસ્તારની સત્યમ કો-ઓપરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટી લિ., ના બંગલા નં. ૧૯ માં, જે તમારા કબજામાં છે, વેચાણ અને પરિવહન માટે મનાઈ કરેલ દારૂગોળો, એટલે કે, એક એ.કે. ૪૭ રાઇફલ અને કારતૂસો, જાણપૂર્વક કબજામાં રાખ્યા હતા અને તે દ્વારા આર્મ્સ અધિનિયમની કલમો ૨૫ (૧) (એ), ૨૫ (૧એએ) અને કલમ ૩૫ તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦ (બી) સાથે વંચાતાં દંડનીય ગુનો કર્યો હતો.”

૪.૧ મૂળ આરોપી નં. ૧ નો બચાવ ઇનકારનો છે. જોકે, મૂળ આરોપી નં. ૨ નો બચાવ સમજૂતી સાથેના મર્યાદિત ઇનકારનો છે, જે અંગે તાબાની અદાલતના વિદ્વાન ન્યાયાધીશે મુખ્યત્વે અનુરુદ્ધ નં. ૯ (પાનું નં. ૨૫૮ થી ૨૫૯) માં ચર્ચા કરી છે. મૂળ આરોપી નં. ૪ નો બચાવ “ખોટી રીતે સંડોવણી” નો છે અને આરોપી નં. ૪ ને ગુના સાથે સાંકળવા માટેના કાનૂની પુરાવાની અપૂરતા અંગેનો પણ છે.

૫. એવો આક્ષેપ છે કે તા. ૪મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૩ના રોજ સાંજે લગભગ ૭:૦૦ વાગ્યે બોર્ડર વિંગના એક કોન્સ્ટેબલ મનુજી રાજપૂત દરીયાપુર વિસ્તાર ખાતે પોતાની ફરજ પર હતા અને તંબુ સાથે ઊભી કરાયેલ એક ચોકી પાસે દરીયાપુર

દરવાજા તરફથી એક વાદળી રંગની, કોઈ નંબર પ્લેટ વિનાની મારુતિ કાર અત્યંત ઝડપે આવતી હોવાથી તેને અટકાવવામાં આવી હતી. તેણે જોયું કે કારનો ચાલક નૂર મોહમ્મદ-મૂળ આરોપી નં.૧-મધ્યપ અવસ્થામાં હતો અને બેફામ રીતે કાર ચલાવી રહ્યો હતો. તે સમયે પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી ઝાલા સંયોગવશાત ત્યાં પહોંચ્યા હતા અને શ્રી રાજપૂતે ઉક્ત મારુતિ કાર તેમજ આરોપી નં.૧-નૂર મોહમ્મદને શ્રી ઝાલાની કસ્ટડીમાં સોંપ્યા હતા. શ્રી ઝાલાએ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૭૯ હેઠળ અને મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૫ હેઠળ દંડનીય ગુના બદલ નૂર મોહમ્મદની ધરપકડ કરી અને ત્યારબાદ દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં સી.આર.નં.૧-૫૦/૧૯૯૩ તરીકે ગુનો નોંધાયો હતો. નૂર મોહમ્મદને મારુતિ કાર સાથે પોલીસ સ્ટેશનમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૬. ફરિયાદ પક્ષના ફરીયાદ પક્ષના સાક્ષી. નં. ૨, શ્રી નોવેલ વોવેલ પરમારના કહેવા મુજબ, જેઓ દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે પોતાની ફરજ બજાવી રહ્યા હતા, તેમને ગુપ્ત માહિતી મળી હતી કે એક નૂર મોહમ્મદ તથા મૂળ આરોપી નં. ૩-અબ્દુલ વહાબ ગેરકાયદેસર રીતે શસ્ત્રો અને દારૂગોળાના પરિવહનના ધંધામાં સંકળાયેલા છે અને તેણે પોતાની કારમાં કેટલાક કારતૂસ રાખેલા છે. જ્યારે શ્રી પરમાર, પી.આઈ., એ જાણ્યું કે આ જ વ્યક્તિને અન્ય એક ગુનામાં ધરપકડ કરવામાં આવી છે અને કાર પણ દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે છે, ત્યારે તેમણે તા. ૫/૨/૧૯૯૩ ના રોજ બપોર પહેલાં

બે પંચોને બોલાવ્યા અને મૂળ આરોપી નં. ૧ ની હાજરીમાં કારની તલાશી લીધી અને તે તલાશી દરમિયાન આરોપી નં. ૧ એ કારના સ્પીકરની પાસે પાછળની સીટમાં બનાવવામાં આવેલ ખોખામાંથી છ જીવંત કારતૂસ બહાર કાઢ્યા હતા. આ કારતૂસો એક વિશિષ્ટ વિગતો સાથે મળ્યા હતા, એટલે કે ઈલી (લંડન) ના .૪૫૫ કેલિબરના. તે કારતૂસો જપ્ત કરવામાં આવ્યા અને શ્રી પરમારે ફરિયાદ નોંધાવી. ત્યારબાદ તેમણે તપાસ શહેર અપરાધ શાખાના પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી પાચલને સોંપી. તેમ છતાં, તેઓ તપાસ દરમિયાન તેમની સાથે જોડાયેલા રહ્યા. ફરિયાદ પક્ષનું કહેવું છે કે પૂછપરછ દરમિયાન પોલીસ અધિકારીઓને આરોપી નં. ૧ પાસેથી કેટલાક સૂત્રો મળ્યા અને પોલીસે મૂળ આરોપી નં. ૪ મોહમીદ રફીક શેખના કબજામાં રહેલ સત્યમ સોસાયટીના બંગલા નં. ૧૯ સુધી પહોંચવામાં સફળતા મેળવી. બે પંચોની હાજરીમાં પોલીસ અધિકારીઓ તે બંગલામાં પ્રવેશ્યા. મૂળ આરોપી નં. ૧ તલાશી દરમિયાન સાથે હતો. બંગલો બહારથી તાળાબંધ હતો અને લોખંડની જાળીથી આવરાયેલ દરવાજો ખોલ્યા પછી તેઓ બંગલામાં પ્રવેશ્યા અને પડકારેલ ચુકાદામાં “ભોયરા” તરીકે ઉલ્લેખિત તળિયાના ખંડમાંથી તલાશી દળને ત્રણ પ્લાસ્ટિકની થેલીઓ અને ત્રણ શણની થેલીઓ મળી આવી. એક પ્લાસ્ટિકની થેલીમાં એક એ.કે.૪૭ રાઇફલ, ત્રણ દેશી બનાવટની પિસ્તોલો, જીવંત કારતૂસો, મેગેઝીનો અને વિવિધ પ્રકારના આશરે ૧૫૯ જીવંત કારતૂસો તથા ૧૮ વપરાયેલ કારતૂસો હતા. જ્યારે ત્રણ શણની થેલીઓમાં આશરે ૧૨૨.૫ કિલો ગ્રામ વજનની

ચાંદીની તાર હતી. આ તમામ મુદ્દામાલ કબજે કરવામાં આવ્યો. પંચોની હાજરીમાં મુદ્દામાલ જપ્ત કર્યા બાદ તેને પોલીસ સ્ટેશન પર લાવવામાં આવ્યો અને તપાસ દરમિયાન પોલીસે જાણ્યું કે નંબર પ્લેટ વગરની મારુતિ કારનું નોંધણી નં. જી.સી.બી.-૧૨૨ હતું અને મૂળ આરોપી નં. ૨-સલીમ સમ્મુદ્દીન શેખ તે કારનો માલિક છે. મૂળ આરોપી નં. ૨ ને અંતે પી.એસ.આઈ. શ્રી પંચાલ (ફરીયાદ પક્ષના સાક્ષી. નં. ૧૦) દ્વારા ધરપકડ કરવામાં આવી અને ગુનાની ગંભીરતાને ધ્યાનમાં રાખીને શ્રી પંચાલે તપાસ શ્રી ઝાલાને સોંપી. શ્રી ઝાલાએ જપ્ત કરાયેલ મુદ્દામાલ એફ.એસ.એલ.ને મોકલ્યો. દરમિયાન આરોપી નં. ૨ એ અરજી કરી કે કારનો માલિક હોવાને કારણે તે કારનો કબજો તેને સોંપવામાં આવે અને અદાલતના આદેશથી, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૫૪ ની જોગવાઈઓ હેઠળ અદાલતને સોંપાયેલ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, કામચલાઉ વ્યવસ્થા તરીકે કારનો કબજો આરોપી નં. ૨ ને સોંપવામાં આવ્યો.

૭. મૂળ આરોપી નં. ૧ અને ૨ વિરુદ્ધ આરોપપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. જોકે, આરોપી નં. ૩ ફરાર હતો અને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૭૦ હેઠળ પગલાં લેવામાં આવ્યા હતા જેથી કલમ ૭૦ હેઠળ વોરંટ જારી કરી શકાય. ત્યારબાદ, તપાસ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી બ્રહ્મભટ્ટને સોંપવામાં આવી હતી, પરંતુ તેઓ કોઈ કાર્યવાહી કરી શકે તે પહેલાં આગળની તપાસ શ્રી બાબુરાવ પાટીલ, એ.સી.પી., (પી.ડબ્લ્યુ. નં. ૧૨) ને સોંપવામાં આવી હતી. તે દરમિયાન મૂળ આરોપી નં. ૩ અને ૪ની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને

તેમના વિરુદ્ધ આરોપપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. ૮. પક્ષકારોના તરફથી હાજર રહેલા વકીલ તેમજ વિદ્વાન એ.પી.પી. એ આ અદાલત સમક્ષ અનેક સાક્ષીઓના પુરાવા રજૂ કર્યા છે. પુરાવાની મૂલ્યાંકન કરતી વખતે, વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે તેમને વિવિધ વર્ગોમાં વહેંચ્યા છે, જે ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૭ માં પ્રતિબિંબિત થાય છે. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે વિચારેલા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની વિગતો અહીં ઉલ્લેખિત છે, જે અંતે ચર્ચા સમયે અદાલતને મદદરૂપ થશે.

#### એ-૧ (મૌખિક પુરાવો)

| ક્રમ | સાક્ષીની સંખ્યા              | આંક | નામ                            | વિગત                                                    |
|------|------------------------------|-----|--------------------------------|---------------------------------------------------------|
| ૧.   | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં. ૨ | ૯૩  | નોવેલ વોવેલ<br>પરમાર           | પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર,<br>દરિયાપુર પોલીસ<br>સ્ટેશન. ફરિયાદી |
| ૨.   | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં. ૩ | ૯૮  | ચંદનસિંહ<br>નારણસિંહ<br>રાજપૂત | પી.એસ.આઈ.<br>દરિયાપુર પોલીસ<br>સ્ટેશન.                  |
| ૩.   | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં. ૪ | ૯૯  | મનુજી કાનુજી<br>રાજપૂત         | બોર્ડર વિંગનો<br>કોન્સ્ટેબલ                             |

|    |                              |     |                             |                                                        |
|----|------------------------------|-----|-----------------------------|--------------------------------------------------------|
| ૪. | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં.૧૦ | ૧૦૮ | જયંતી<br>હીરાલાલ<br>પંચાલ   | પી.એસ.આઈ.<br>દરીયાપુર પોલીસ<br>સ્ટેશન. તપાસ<br>અધિકારી |
| ૫. | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં.૧૧ | ૧૧૯ | લાલુભા<br>ગોપાલસિંહ<br>ઝાલા | પી.એસ.આઈ.<br>દરીયાપુર પોલીસ<br>સ્ટેશન. તપાસ<br>અધિકારી |
| ૬. | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં.૧૨ | ૧૨૧ | બાબુરાવ<br>રામચંદ્ર પાટીલ   | સહાયક પોલીસ<br>કમિશનર, તપાસ<br>અધિકારી.                |

**એ-૨ (અન્ય સાક્ષીઓ)**

| ક્રમ | સાક્ષીઓની સંખ્યા            | આંક . | નામ                        | વિગત                     |
|------|-----------------------------|-------|----------------------------|--------------------------|
| ૧.   | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં.૫ | ૧૦૦   | કમલેશ<br>કાન્તિલાલ<br>ઠાકર | ઇન્સ્પેક્ટર,<br>એ.એમ.સી. |
| ૨.   | ફરીયાદપક્ષના                | ૧૦૨   | કાંતિભાઈ                   | ઇન્સ્પેક્ટર,             |

|                                  |                              |       |                                |                                                                                                                                 |
|----------------------------------|------------------------------|-------|--------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                  | સાક્ષી નં. ૬                 |       | શિવરામ પટેલ                    | એ.એમ.સી.                                                                                                                        |
| ૩.                               | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં.૭  | ૧૦૩   | ભૂપેન્દ્ર<br>નંદલાલ શાહ        | ઇન્સ્પેક્ટર,<br>એ.એમ.સી.                                                                                                        |
| ૪.                               | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં.૮  | ૧૦૪   | સમસુદ્ધીન<br>હુસૈનમિયાં શેખ    | આરોપી નં. ૨ ના<br>પિતા.                                                                                                         |
| <b><u>એ-૩ (પંચ સાક્ષી)</u></b>   |                              |       |                                |                                                                                                                                 |
| અનુક્ર<br>મ ક્ર.                 | સાક્ષીઓની સંખ્યા             | આંક . | નામ                            | વિશેષતા                                                                                                                         |
| ૧.                               | ફરીયાદપક્ષના<br>સાક્ષી નં. ૧ | ૭૫    | પંકજકુમાર<br>ગાંદાલાલ<br>ચૌહાણ | મારુતિ ફ્રન્ટી<br>કારમાંથી કારતૂસોની<br>જમી અંગેના પંચ,<br>તેમજ સત્યમ<br>સોસાયટીમાંથી જમ<br>કરાયેલ મુદામાલની<br>જમી અંગેના પંચ. |
| <b><u>બી-દસ્તાવેજ પુરાવો</u></b> |                              |       |                                |                                                                                                                                 |

| નં. નં. | આંક      | વિગત                                                                                 | તારીખ          |
|---------|----------|--------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| ૧.      | ૭૬       | મારુતિ કારમાંથી કારતૂસોની<br>પુનઃપ્રાપ્તિનો પંચનામો                                  | ૦૫/૦૨/૧૯૯<br>૩ |
| ૨.      | ૭૭       | સત્યમ સોસાયટીના બંગલા<br>નં.૧૯માંથી હથિયારોની<br>પુનઃપ્રાપ્તિ અંગેનું પંચનામું.      | ૦૫/૦૨/૧૯૯<br>૩ |
| ૩.      | ૭૯ થી ૮૧ | પંચ અને પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર,<br>શ્રી પરમારની સહીઓ<br>ધરાવતી સ્લિપ.                     | ૦૫/૦૨/૧૯૯<br>૩ |
| ૪.      | ૮૪       | શ્રી નોવેલ પરમાર, પોલીસ<br>ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા આપવામાં<br>આવેલી ફરિયાદ                | ૦૫/૦૨/૧૯૯<br>૩ |
| ૫.      | ૧૦૧      | અહમદાબાદ મ્યુનિસિપલ<br>કોર્પોરેશનના આકારણી અને<br>કર વસૂલાત સંબંધિત<br>નોંધણી ફોર્મ. | ૧૯/૦૨/૧૯૯<br>૩ |
| ૬.      | ૧૦૫      | આર્મ્સ અધિનિયમની કલમ                                                                 | ૦૫/૦૧/૧૯૯      |

|    |     |                                                                                                                                     |                |
|----|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
|    |     | ૩૯ અનુસાર ફરિયાદ<br>ચલાવવાની મંજૂરી                                                                                                 | ૫              |
| ૭. | ૧૧૦ | ફોરેન્સિક વિજ્ઞાન<br>પ્રયોગશાળાનો અહેવાલ                                                                                            | ૧૯/૦૪/૧૯૯<br>૩ |
| ૮. | ૧૧૧ | ફોરેન્સિક વિજ્ઞાન<br>પ્રયોગશાળાનો અહેવાલ                                                                                            | ૦૬/૦૩/૧૯૯<br>૩ |
| ૯. | ૧૧૩ | આરોપી નં.૨-સલીમ<br>સમ્પુદ્ધીન શેખને જી.સી.બી.<br>૧૨૨ નંબર ધરાવતી મારુતિ<br>ફ્લેટી પરત આપવા બાબત<br>દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશનની<br>નોંધ. | ૩૧/૦૫/૧૯૯<br>૩ |
| ૧૦ | ૧૧૪ | ન્યાયવિજ્ઞાન પ્રયોગશાળાનો<br>અહેવાલ                                                                                                 | ૦૮/૦૨/૧૯૯<br>૩ |
| ૧૧ | ૧૧૫ | ન્યાયવૈજ્ઞાનિક વિજ્ઞાન<br>પ્રયોગશાળાનો અહેવાલ                                                                                       | ૦૬/૦૨/૧૯૯<br>૩ |
| ૧૨ | ૧૨૨ | સહાયક પોલીસ કમિશનર                                                                                                                  |                |

|  |  |                                                                    |  |
|--|--|--------------------------------------------------------------------|--|
|  |  | <p>દ્વારા અમદાવાદ</p> <p>મહાનગરપાલિકાને લખાયેલ</p> <p>એક પત્ર.</p> |  |
|--|--|--------------------------------------------------------------------|--|

૯. અગાઉ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તે મુજબ, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૧૩ની જોગવાઈઓ હેઠળ વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નોંધેલ નિવેદનમાં, મૂળ આરોપી નં. ૧ એ તેના સમક્ષ વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે મુકેલ તમામ આક્ષેપો તથા પુરાવાના આરોપારોપક ભાગનો ઇનકાર કર્યો હતો. જોકે, આક્ષેપોનો ઇનકાર કર્યા બાદ, આરોપી નં. ૨ એ પોતાના સ્પષ્ટીકરણાત્મક નિવેદનમાં જણાવ્યું છે કે મૂળભૂત રીતે તે એક એસ્ટેટ-કમ-ઓટો દલાલ છે. તેણે નોંધણી નં. જી.સી.બી.-૧૨૨ ધરાવતી કાર ગંગાધર નામના એક વ્યક્તિ પાસેથી ખરીદી હતી અને તે જ કાર મૂળ આરોપી નં. ૧ ને વેચવાની હતી અને અંતે તેણે તે કાર આરોપી નં. ૧-નૂર મોહમ્મદને વેચી દીધી હતી. તેથી, તે દરમિયાનનો અવકાશગાળો દરમિયાન કાર તેની પાસે હતી અને તેણે ૦૪/૦૨/૧૯૯૩ના રોજ કારનો કબજો મૂળ આરોપી નં. ૧ ને સોંપ્યો હતો. સવારે અંદાજે ૧૧:૩૦ વાગ્યે કાર વેચવામાં આવી હતી અને આરોપી નં. ૧ ને તેનો કબજો અપાયો હતો. તેણે સ્વીકાર્યું છે કે તેણે ઉપરોક્ત કારનો કબજો મેળવવા અદાલતમાં અરજી કરી હતી અને અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા

આદેશોના પાલનમાં કાર તેને સોંપવામાં આવી હતી અને તે કારનો માલિક છે. મૂળ આરોપી નં. ૩, જેને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો છે, તેણે ખોટી રીતે સંડોવણી કરાઈ હોવાનો અને ઇનકારનો બચાવ લીધો હતો. એ જ રીતે, આરોપી નં. ૪ એ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળના પોતાના નિવેદનમાં જણાવ્યું છે કે તે સત્યમ સોસાયટીના બંગલા નં. ૧૮નો માલિક છે, પરંતુ તે બંગલામાંથી કોઈ હથિયારો જપ્ત કરવામાં આવ્યા નહોતા. સંબંધિત સમયે, તે ૧૫/૧૨/૧૯૯૨થી પાસા હેઠળ અટકાયત કરવામાં આવેલ હોવાને કારણે ભુજ-કચ્છ જિલ્લા મધ્યસ્થ જેલમાં હતો અને તેને ૦૭/૦૧/૧૯૯૪ના રોજ મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. તેણે અટકાયતના આદેશની નકલ પણ રજૂ કરી છે. તેના જણાવ્યા મુજબ, હથિયારો એક સાબુ કારખાનામાંથી જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા. પોતાના કહેવતના સમર્થનમાં, આરોપી નં. ૪ એ બંગલાના તે ભાગનું વીજબિલની નકલ રજૂ કરી છે. તે બંગલાના સચેત કબજામાં ન હોવા છતાં પણ તેને ખોટી રીતે સંડોવવામાં આવ્યો છે, એ જ આરોપી નં. ૪ના નિવેદનનો સાર છે.

૧૦. વર્તમાન મેટરમાં, ફરિયાદ પક્ષ મુખ્યત્વે દસ્તાવેજી પુરાવા તેમજ છ પોલીસ અધિકારીઓની મૌખિક સાક્ષી પર આધાર રાખે છે. બંગલાના કે કારના માલિકીહક વગેરે સાબિત કરવા માટે તપાસવામાં આવેલા અન્ય સાક્ષીઓએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી. તે જ રીતે, જેમની હાજરીમાં મુદામાલ વસ્તુઓ જપ્ત કરવામાં આવી હતી તે પંચોએ પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસને ટેકો

આપ્યો નથી, પરંતુ જેમણે પંચનામું તૈયાર કર્યું હતું અથવા જેમણે દસ્તાવેજ પુરાવા એકત્રિત કર્યા હતા તે પોલીસ સાક્ષીઓએ નિર્ણાયક દસ્તાવેજોની સામગ્રી સાબિત કરી છે, અર્થાત્, દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનના પરિસરમાં છ જીવંત કારતૂસોની જમી તથા સત્યમ સોસાયટીના બંગલા નં. ૧૯ માંથી અન્ય હથિયારો અને દારૂગોળાની જમી સંબંધિત તૈયાર કરાયેલ પંચનામું.

૧૧. ફરિયાદ પક્ષે આરોપીને ગુનાથી સાંકળવા માટે, તેમજ કથિત ગુનો આચરવા બાબતે કેટલાક આરોપી વ્યક્તિઓ વચ્ચે કાવતરાનો તત્ત્વ અથવા કોઈ સમજૂતી હતી તે સ્થાપિત કરવા માટે, કેટલીક પરિસ્થિતિઓ રેકૉર્ડ પર મૂકી છે. વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પડકારાયેલા ચુકાદાના ફક્ત ૧૭ માં ફરિયાદ પક્ષે આધારિત રાખેલા તથ્યોનું નીચે મુજબ વર્ણન કર્યું છે:

૧) કે આરોપી નં.૧ ને ૪/૨/૧૯૯૩ ના રોજ દારૂના નશાની હાલતમાં મારુતિ કાર ચલાવતા ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને એ જ કારમાંથી આરોપી નં.૧ ની સૂચનાથી છ જીવંત કારતૂસો મળ્યા હતા.

૨) આરોપી નં.૧ દ્વારા આપવામાં આવેલ સંકેતના આધારે સત્યમ સોસાયટીના બંગલા નં.૧૯ પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો અને એ જ બંગલામાંથી એક એ.કે. ૪૭ રાઈફલ, ત્રણ દેશી બનાવટની પિસ્તોલો તથા વપરાયેલા અને જીવંત કારતૂસો સાથે, તેમજ ૧૨૦ કિલોગ્રામથી વધુ ચાંદીના તાર જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

૩) ગુનામાં સંકળાયેલ મારુતિ કાર, જે આરોપી નં.૧ ચલાવતો હતો, તે આરોપી નં.૨ ની માલિકીની છે અને તેનું નોંધણી નં.જી.સી.બી.-૧૨૨ છે.

૪) જે બંગલા પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો અને જ્યાંથી પ્રતિબંધિત હથિયારો મળ્યા હતા, તે મૂળ આરોપી નં.૪-મોહમ્મદ રફિકની માલિકીનો હતો અને તે બંગલાનો કબજો પણ તેની પાસે હતો.

૧૨. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નોંધેલ આ નિષ્કર્ષ કે ઉપરોક્ત ચાર મુખ્ય તથ્યો ફરિયાદ પક્ષે મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કરીને સફળતાપૂર્વક સ્થાપિત કર્યા છે અને પુરાવામાંથી ઉદ્ભવતા સંજોગો આરોપીને ગુનાથી સાંકળવા માટે પૂરતા છે, અને આ જ નિષ્કર્ષ પડકાર હેઠળ છે.

૧૩. મૂળ આરોપી નં.૧ અને ૨ તરફથી હાજર રહેલા શ્રી એસ.વી. રાજુ, વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી છે કે વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નોંધેલ નિષ્કર્ષ પુરાવાની ખોટી મૂલવણી તેમજ કેટલાંક ગેરકાયદેસર અનુમાનો દોરી કાઢવા પર આધારિત છે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી છે કે મારુતિ કારમાંથી છ જીવંત કારતૂસોની થયેલી જમી પોલીસ દ્વારા ગોઠવણરૂપે મૂકવામાં આવેલ પરિણામ હોઈ શકે, કારણ કે ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ જ્યારે કારની તલાશી લેવામાં આવી હતી, ત્યારે ઉક્ત કાર આરોપી નં.૧ની કસ્ટડીમાં નહોતી પરંતુ પોલીસની કસ્ટડીમાં હતી. આ નિર્ણાયક હકીકત વિદ્વાન તાબાની અદાલતના

ન્યાયાધીશના ધ્યાનમાંથી રહી ગઈ છે અને તેથી આરોપી નં.૧ને ઉક્ત કારમાંથી .૪૫૫ બોરના મુદ્દામાલરૂપ છ જીવંત કારતૂસોની જમી સાથે જોડવામાં આવવો ન જોઈએ હતો. બહુમાં બહુ, આરોપી નં.૧ ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ ઉક્ત કાર બેદરકારીપૂર્વક અને ઉશ્કેરણીજનક રીતે હંકારવા માટે જવાબદાર હતો અને વાજબી રીતે એવું અનુમાન કરી શકાય કે જમી ઘટનાએ કારની તલાશી લેવામાં આવી હશે અથવા ઓછામાં ઓછી લેવામાં આવવી જોઈતી હતી. જ્યારે ફરિયાદ પક્ષે તપાસેલા પોલીસ સાક્ષીઓનું કહેવું એવું છે કે બોર્ડર વિંગના કોન્સ્ટેબલે અટકાવ્યા બાદ કાર તેમજ આરોપી નં.૧ને અમદાવાદના દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશનની સ્થાનિક પોલીસને સોંપવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે તે કારમાંથી બીજા જ દિવસે કોઈ વસ્તુ જમ થવાની હકીકતથી, અગાઉના દિવસે તે ચોક્કસ વાહન હંકારી રહેલા વ્યક્તિને જવાબદાર ઠેરવી શકાતી નથી. એ જ રીતે, પોલીસ દ્વારા તલાશી લેવાયેલ સત્યમ સોસાયટીના બંગલા નં.૧૯ સાથે પણ આરોપી નં.૧નો કોઈ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ સંબંધ નહોતો. માત્ર આરોપી નં.૧ને આ ગંભીર ગુનાથી સાંકળવાના હેતુથી, ફરિયાદ પક્ષે દરોડા પક્ષના સભ્યો અને પંચ સાક્ષીઓ સાથે પોલીસ સમક્ષ તેની હાજરી દર્શાવી છે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી છે કે જ્યારે પંચોએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી, ત્યારે બંગલો નં.૧૯માંથી કથિત રીતે જમ થયેલ પ્રતિબંધિત હથિયારો સાથે આરોપી નં.૧ને સાંકળવો ન જોઈએ હતો; આ પણ શ્રી રાજુ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલોમાંની એક છે. તેમણે એ પણ દલીલ કરી છે કે જ્યારે પોલીસે આરોપી નં.૪ને આ ગુનામાં

ફસાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, છતાં તે અટકાયતના આદેશ હેઠળ હતો અને તે પણ ૧૦૦ કિલોમીટર દૂર આવેલ જેલમાં હતો, ત્યારે ફરિયાદ પક્ષના સમગ્ર કેસને શંકાની દૃષ્ટિએ જોવો જોઈતો હતો અને આરોપી નં.૧ અને ૨ તે શંકાની છાયાનો લાભ લેવા હકદાર છે. આરોપી નં.૧એ આપેલ સંકેત પરથી કારમાંથી કથિત રીતે જમ થયેલા મુદ્દામાલ કારતૂસો, એટલે કે એ૧ થી એ૬, સ્વતઃ પ્રતિબંધિત હથિયારો અથવા દારૂગોળાની શ્રેણીમાં આવતા નથી. તે રિવોલ્વરના કારતૂસો હતા અને પ્રતિબંધિત હથિયારો અથવા દારૂગોળાનું કબજું રાખવા બદલ દંડનીય એવા ગુનાથી આરોપીને સાંકળવામાં વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે ભૂલ કરી છે.

૧૩.૧ શ્રી રાજુએ તપાસવામાં આવેલા સાક્ષીઓના નિવેદનો મને રજૂ કર્યા છે અને તેમણે વિગતવાર રજૂઆતો કરી છે. શ્રી રાજુની સંક્ષિપ્ત રજૂઆત એ છે કે આરોપી નં. ૨ ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ મારુતિ કાર બેદરકારીપૂર્વક અને ગફલતભરી રીતે ચલાવતો હતો તે પુરાવા સિવાય, પોલીસ દ્વારા બીજા દિવસે કથિત રીતે શોધી કાઢવામાં આવેલા તે કારમાંથી છ કારતૂસની વસૂલાત માટે તેને જવાબદાર ઠેરવવો જોઈએ નહીં. દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાયેલા નાનાં ગુનામાં, આરોપીને નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરી શકાય તેમ હતો અને આરોપી નં. ૧ અથવા કારને કસ્ટડીમાં રાખવા માટે પોલીસ પાસે કોઈ કારણ નહોતું. ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ જ્યારે કારને અટકાવવામાં આવી અને શ્રી ઝાલા, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરને સોંપવામાં આવી ત્યારે કોઈ દોષારોપક વસ્તુ મળી આવી

નહોતી. જો પંચનામું (આંક ૭૭)નું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે, તો એવું જણાય છે કે કાયદાની દૃષ્ટિએ તથ્યની શોધનો કોઈ તત્વ જ નથી અને આરોપી નં. ૧ને છ કારતૂસ અંગેની જાણકારી અથવા તેમના સચેત કબજાનો આરોપ લગાડવો જોઈએ નહોતો. કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં સચેત કબજો અનુમાનથી માનવામાં આવી શકે નહીં, કારણ કે તે મજબૂત પુરાવા દ્વારા સાબિત થવો આવશ્યક છે. એટલું જ નહીં, પંચનામું પોલીસ અધિકારીના પુરાવા સાથે સરખાવીને વાંચવામાં આવે, જેણે તે પંચનામું (આંક ૭૭) સાબિત કર્યું હતું, તો એવો આક્ષેપ છે કે આરોપી નં. ૧એ તે સ્થળ બતાવ્યું હતું જ્યાંથી અધિકારીએ છ કારતૂસ વસૂલ કર્યા હતા. પંચનામામાં એવો કોઈ ઉલ્લેખ નથી કે જ્યાંથી કારતૂસ મળ્યા અને વસૂલ કરવામાં આવ્યા તે ખાંચો ખાસ બનાવી દેવાયેલો હતો. તેની વિરુદ્ધ, એવું બહાર આવે છે કે તે ખાંચો સ્પીકર માટેનો હતો, જે સામાન્ય રીતે કારમાં લગાડવામાં આવતો હોય છે. તે ખૂબ શક્ય છે કે આરોપી નં. ૧, તે કારનો ડ્રાઈવર હોવાથી, તે ખાંચા વિશે અથવા તે ખાંચામાં કારતૂસોની હાજરી વિશે અજાણ હોઈ શકે. આરોપી નં. ૧ અંગે પોલીસ પાસે અગાઉથી કોઈ ઇતિહાસ નહોતો અને તેથી ૪/૨/૧૯૯૩થી ૫/૨/૧૯૯૩ સુધી તેને કસ્ટડીમાં રાખીને પૂછપરછ કરવાની કોઈ જરૂર નહોતી. તેથી, આરોપી નં. ૧ને ગંભીર ગુનામાં ફસાવવા માટે પોલીસનું આ પૂર્વનિયોજિત કૃત્ય છે.

૧૩.૨ શ્રી રાજુ દ્વારા રજૂ કરાયેલો બીજો મુદ્દો એ છે કે આરોપી નં. ૧ તો મારુતિ કારનો ડ્રાઈવર હોઈ શકે અથવા સંભવિત ખરીદદાર હોઈ શકે. જ્યારે નોંધપોથી

પર આવ્યું છે કે કાર આરોપી નં. ૧ ને ૪/૨/૧૯૯૩ ના રોજ અથવા તેની આસપાસ આપવામાં આવી હતી, ત્યારે માત્ર તેના આધારે કારની આંતરિક રચના માટે તેને જવાબદાર ઠેરવવો ન જોઈએ હતો. એવું જણાય છે કે દરીયાપુર પોલીસે, જો ખરેખર તેણે પ્રતિબંધ અધિનિયમ હેઠળ દંડનીય ગુનો કર્યો હોય, તો આરોપી નં. ૧ ને લોહીનું નમૂનું વગેરે લેવા માટે નજીકની અદાલત નહીં પરંતુ નજીકની હોસ્પિટલમાં મોકલ્યો નહોતો. સ્પષ્ટ છે કે પોલીસ કેટલાક આરોપીઓ વિરુદ્ધ, જેમાં મૂળ આરોપી નં. ૩ પણ સમાવેશ પામે છે, ગંભીર કેસ વિચારણા હેઠળ રાખી રહી હતી અને મૂળ આરોપી નં. ૩ ને ગુનાથી જોડવા માટે આરોપી નં. ૧ નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ જ આરોપી નં. ૩ ને અંતે નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો છે. પુરાવામાંથી એવું બહાર આવે છે કે ફરિયાદ પક્ષનો એક સમયનો કેસ એવો હતો કે બંગલો નં. ૧૯ મૂળ આરોપી નં. ૩ ના સભાન કબજામાં હતો અને જ્યારે તેને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો છે, ત્યારે કારમાંથી કથિત રીતે જમ કરાયેલા છ જીવંત કારતૂસોના સભાન કબજાના ગુનામાં મૂળ આરોપી નં. ૧ ને જોડવો ન જોઈતો હતો.

૧૩.૩ શ્રી રાજુએ રજૂ કરેલો ત્રીજો મુદ્દો એવો છે કે આરોપી નં. ૨ નું વર્તન નિર્દોષ વ્યક્તિના વર્તન સમાન છે. તે નાના પાચે દલાલ હતો અને તેનો કોઈ ફોજદારી ઇતિહાસ નથી. મૂળ નંબર પ્લેટ કોણે દૂર કરી અને ક્યારે દૂર કરી તે બાબત તે કહી શકતો નથી. નોંધપાત્ર રીતે, દાખલામાં આવ્યું છે કે આરોપી નં. ૨ જમીન-મકાન તેમજ કારનો દલાલ છે. તેણે આ કાર ગંગાધર નામના વ્યક્તિ પાસેથી

ખરીદી હતી અને તેની ચુકવણી ગંગાધરને કરવાની હતી. કારનો હસ્તાંતરણ આરોપી નં. ૨ ના નામે કરવામાં આવ્યું હતું. માત્ર એટલા કારણે કે આરોપી નં. ૨ એ તાબાની અદાલતમાં ચાલી રહેલા વિચારણાકાળ દરમિયાન તે કાર અંગે દાવો કર્યો હતો, તેનાથી તેને તે કારમાંથી છ જીવંત કારતૂસોની જમી માટે જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં. જો ફરિયાદ પક્ષનો મામલો સ્વતંત્ર પુરાવાના અભાવે કારમાંથી છ કારતૂસોની જમી બાબતે શંકાસ્પદ માનવામાં આવે, તો પછી આરોપીને બંગલો નં. ૧૯ માંથી અન્ય પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળાના જથ્થાની જમી સાથે સાંકળવો જોઈએ નહોતો. બંગલા પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો ત્યારે આ આરોપી નં. ૨ હાજર ન હતો. કબજો અને જાણકારી વચ્ચે સ્પષ્ટ ભેદ છે. શ્રી રાજુએ નરસિંહભાઈ દાહ્યાભાઈ વાઘેલા વિ. ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં ૨૫ (૧) જી.એલ.આર. ૧૧૮ માં અહેવાલિત એક નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે. સંબંધિત પરિચ્છેદ નં. ૬ નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે.

ત્રીજું સંજોગ, જેના પર ફરિયાદ પક્ષ આધાર રાખે છે, તે એ છે કે આરોપીએ બરોડાની એસ.એસ.જી. હોસ્પિટલના વોર્ડ નં.૨૦ના શૌચાલયમાંથી મૃત્યુ પામેલાના મકાનના તાળાની ચાવી રજૂ કરી હતી. કેસના આ પાસાને સ્થાપિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે પંચ સાક્ષી પ્રવીણભાઈ ભીખભાઈ, ફરીયાદ પક્ષના સાક્ષી. ૨૦ આંક ૩૭ની પૂછપરછ કરી હતી. પ્રવીણભાઈએ પોતાની સાક્ષીમાં જણાવ્યું હતું કે તા. ૪-૩-૧૯૭૯ના રોજ સાંજે ૫.૪૫ વાગ્યે, જ્યારે પંચનામું તૈયાર કરવાનું હતું,

ત્યારે આરોપી હાજર હતો અને તેણે જણાવ્યું હતું કે “હું સ્વેચ્છાએ એક ચાવી બતાવું છું”. તેનો અર્થ માત્ર એટલો જ થાય કે તેને ચાવી અંગે જ્ઞાન હતું, ચાવીનો કબજો હતો એવો અર્થ થતો નથી. કબજો અને જ્ઞાન કાયદામાં બે ભિન્ન પાસાઓ છે. કબજો સ્થાપિત કરવા માટે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળનું નિવેદન એવું હોવું જોઈએ કે “મેં એક ચાવી છુપાવી છે” અથવા “મેં એક ચાવી મૂકી છે, જેને હું રજૂ કરવા તૈયાર છું”. જ્યાં સુધી એ સ્વીકારાયેલ હકીકત ન હોય કે ચાવી તેણે જ ત્યાં મૂકી હતી, ત્યાં સુધી તેની પાસે કબજો હતો એવું તેના ઉપર આક્ષેપિત કરી શકાતું નથી. રજૂઆતથી જ્ઞાન આક્ષેપિત કરી શકાય. જો કોઈ વ્યક્તિને એ બાબતનું જ્ઞાન હોય કે કોઈ ચોક્કસ વસ્તુ કોઈ ચોક્કસ જગ્યાએ પડી છે, તો તે માત્ર એટલું જ સ્થાપિત કરે છે કે તેને જાણ હતી કે કોઈ ચોક્કસ જગ્યાએ કોઈ ચોક્કસ વસ્તુ પડી છે. તે જ્ઞાન આક્ષેપિત કરે છે, કબજો નહીં. ત્યારબાદ, આ પંચ સાક્ષી મુજબ, આરોપીએ પોલીસ પક્ષને વોર્ડ નં.૨૦માં લઈ જઈ બે ચાવીઓ રજૂ કરી, જેમાંથી ગોદરેજની એક ચાવી કબજે લેવામાં આવી હતી. હર્ષદરાય શુક્લ, ફરીયાદ પક્ષના સાક્ષી. ૨૭એ પોતાની સાક્ષીમાં જણાવ્યું હતું કે એ જ ચાવીથી આર્ટિકલ ૧૧ તરીકેનો તાળો ખૂલી શકતો હતો. આ હકીકત અંગે પંચ સાક્ષીએ સાક્ષ્ય આપ્યું નથી. સાક્ષ્ય આપ્યું નથી એટલે કે તેને તે અંગે પૂછવામાં આવ્યું નહોતું. પંચ સાક્ષીને સર્વથા લેવો જ નહીં તે એક બાબત છે. પંચ

સાક્ષી અંતે ટેકો ન આપે તે બીજી બાબત છે. પંચ સાક્ષી લેવો અને તેને કોઈ વિશિષ્ટ પ્રશ્ન પૂછવો નહીં તે ત્રીજી બાબત છે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, આરોપીએ રજૂ કરેલી ચાવી તેના કબજામાં હતી કે કેમ તે અત્યંત શંકાસ્પદ છે અને તેનાથી પણ વધુ શંકાસ્પદ એ છે કે એ જ ચાવીથી તાળું ખૂલ્યું હતું કે કેમ. આ પાસું સંતોષકારક રીતે સ્થાપિત થયું નથી.

જો અદાલતનો એવો મત હોય કે ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ કારમાંથી કથિત રીતે મળી આવેલ કારતૂસો તેમાંથી જમ્મ કરાયેલા કારતૂસો જેવા જ માત્ર સમાન છે, તોબંગલો નં. ૧૯ અંગે, તે બંગલો નં. ૧૯ માંથી કબજે લેવામાં આવેલ કથિત મુદામાલના સચેત કબજાને લઈને આરોપી નં. ૧ અથવા ૨ પૈકી કોઈને પણ જવાબદાર ઠેરવતું નથી. આ આરોપીઓ પૈકી કોઈને પણ તેના વિષેની જાણકારી આભારી શકાય તેમ નથી.

૧૩.૪ શ્રી રાજુ દ્વારા આગળ ધપાવવામાં આવેલો બીજો મુદ્દો એ છે કે માનનીય તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે કારમાં છ કારતૂસ મૂકી દેવાની સંભાવનાની વ્યાપ્તિ ધ્યાનમાં રાખીને પુરાવાની મૂલ્યાંકન કરી નથી. અમુક તીક્ષ્ણ પ્રશ્નો અદાલતે પોતે જ પૂછ્યા હોત કે ૪/૨/૧૯૯૩ ના રોજ જ્યારે કાર દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનને સોંપવામાં આવી ત્યારે પોલીસે તેની સંપૂર્ણ તપાસ કેમ કરી નહોતી. માત્ર એટલા માટે કે આરોપી નં. ૧ ની ઓળખ કોન્સ્ટેબલ, બોર્ડર વિંગ દ્વારા રોકી લેવામાં આવેલ અને દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનને સોંપવામાં આવેલ

વ્યક્તિ તરીકે થઈ છે, તેનાથી ફરિયાદ પક્ષનો કેસ આગળ વધતો નથી. કારણ કે આરોપી નં. ૧ ને હોસ્પિટલમાં લોહીનું નમૂનું લેવા માટે મોકલી વગેરે કરીને ૫/૨/૧૯૯૩ ના રોજ દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં તેની હાજરી તથા તેની ઓળખ સ્થાપિત કરવાની ફરિયાદ પક્ષ પાસે કોઈ સંભાવના નહોતી. ફરિયાદ પક્ષે આવો કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી, કારણ કે મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૫ હેઠળ દંડનીય ગુનો સાબિત કરવા માટે આરોપી નં. ૧ ના શરીરમાંથી લોહીનું નમૂનું લેવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ.

૧૩.૫ ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૪-મનુજી કનુજી રાજપૂતે ફક્ત એટલું જ સાબિત કર્યું છે કે ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ સાંજે ૭:૦૦ વાગ્યાથી ૮:૦૦ વાગ્યા દરમિયાન કોઈ સમયે તેઓ ફરજ પર હતા ત્યારે તેમણે બુખારી નાકા નજીક નંબર-પ્લેટ વિના આવેલી એક મારુતિ કાર અટકાવી હતી અને પૂછપરછ કરતાં તેમને ખબર પડી કે તે કારના ચાલકનું નામ નૂર મોહમ્મદ હતું. તેમણે આરોપી નં. ૧ અને મારુતિ કારનો કબ્જો પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, શ્રી ઝાલાને સોંપ્યો હતો અને આ હકીકતને ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૧૧-લાલુભા ગોપાલસિંહ ઝાલાના પુરાવાથી, જેમની આંક ૧૧૯ પર તપાસ કરવામાં આવી છે, સમર્થન મળે છે. પુરાવામાં એવું આવેલ છે કે આ બંને પોલીસ અધિકારીઓ, એટલે કે શ્રી ઝાલા તેમજ શ્રી નોવેલ વોવેલ પરમાર, એક જ પોલીસ સ્ટેશનમાં ફરજ બજાવતા હતા અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૭૯ હેઠળ તથા મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૪ હેઠળ આરોપી નં. ૧ વિરુદ્ધ દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાયેલા

ગુનાની તપાસ તપાસ દળને સોંપવામાં આવી હતી. તેથી, વધુમાં વધુ, તપાસ દળે પ્રારંભમાં તે કારની તલાશી લીધી હોઈ શકે. આરોપી નં. ૧ અને નં. ૩ વિરુદ્ધ ગુમ માહિતી મળ્યાનો કથિત સંયોગ કોઈ વિશ્વાસ પેદા કરતો નથી અને વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે શ્રી ઝાલા અને શ્રી પરમારને મળેલી માહિતીના આધારે નોંધાયેલા ગુનામાં આરોપીઓને સંકળાવવા માટે ત્રણ પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવાનો સ્વીકાર કરવો ન જોઈએ હતો. આરોપી નં. ૧ અને ૨ વચ્ચે કોઈ કડી નથી. આરોપી નં. ૨ એસ્ટેટ-કમ-કાર દલાલ છે. શક્ય છે કે તેને એટલી પણ જાણ ન હોય કે જે વ્યક્તિએ વેચાણના હેતુસર તેની પાસે કાર સોંપી હોય, તેણે તે કાર દારૂના નશામાં ચલાવી હોઈ શકે અથવા તે જ કારનો કોઈ ગેરકાયદેસર હેતુ માટે ઉપયોગ કર્યો હોઈ શકે.

૧૪. સંક્ષેપમાં શ્રી રાજુ મુજબ પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવા સિવાય કોઈ વિશ્વસનીય અથવા દૃઢ પુરાવો નથી અને વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે બેલિસ્ટિક નિષ્ણાત સમક્ષ આંક એ૧ થી આંક એ૬ તરીકે વર્ણવાયેલા છ જીવંત કારતૂસોની જમી બાબતે પોલીસ અધિકારીઓના નિવેદનો સ્વીકારી લેવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશ પાસે આ બંને આરોપીઓને સત્યમ સોસાયટીના બંગલો નં. ૧૮માંથી ચાંદીના તાર સાથે પ્રતિબંધિત હથિયારો તથા દારૂગોળાની જમી સાથે જોડવા માટે કોઈ કારણ નથી, કારણ કે આ બેમાંથી કોઈપણ આરોપીને તે બંગલાના તળિયામાં આ વસ્તુઓની હાજરી અંગે જાણકારી અથવા માહિતી હોઈ શકે નહીં. પોલીસને

આરોપી નં. ૧ પાસેથી મળેલ સંકેત માત્ર એટલો હતો કે આરોપી નં. ૧ નો આરોપી નં. ૩ સાથે કોઈ સંબંધ હતો અને આરોપી નં. ૩ નો બંગલો નં. ૧૯ સાથે કોઈ સંબંધ હતો. આ આરોપી નં. ૩ ને વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો છે અને રાજ્યએ તેના નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધ અપીલ દાખલ કરીને તે નિર્દોષ છૂટકારાને પડકાર્યો નથી. તે પરિસ્થિતિમાં, ફરિયાદ પક્ષનો કેસ અનેક ખામીઓ પર આધારિત હોવાથી, આ અદાલતે મૂળ આરોપી નં. ૧ અને ૨ ને શંકાનો લાભ આપી નિર્દોષ છૂટકારો આપવો જોઈએ. સ્થિર કાનૂની સ્થિતિ મુજબ, ફરિયાદ પક્ષે તમામ યુક્તિસંગત શંકાથી પરે આરોપ સાબિત અને પ્રમાણિત કરવો આવશ્યક છે; અદાલતના અધ્યક્ષ અધિકારીની માત્ર ધારણા પર આધારિત દોષિત ઠરાવ ટકી શકતો નથી.

૧૫. અહીં એક હકીકતનો ઉલ્લેખ કરવો આવશ્યક છે કે જ્યારે અદાલતે શ્રી રાજુને એવો નિર્દિષ્ટ પ્રશ્ન પૂછ્યો કે બચાવમાં થોડો સૂક્ષ્મ વિસંવાદ છે, ત્યારે આ બંને અપીલકર્તાઓ એક જ વકીલ મારફતે પડકારાધીન ચુકાદા અને આદેશ વિરુદ્ધ પોતાની વ્યથા કેવી રીતે વ્યક્ત કરી શકે. તે પ્રશ્નના જવાબમાં, શ્રી રાજુએ પ્રતિભાવ આપ્યો કે તાબાની અદાલતમાં બંને અપીલકર્તાઓએ જુદા જુદા વકીલોની નિમણૂક કરીને પોતાનો બચાવ કર્યો હતો અને જ્યારે બંને આરોપિત વ્યક્તિઓ પડકારાધીન ચુકાદા અને આદેશની કાયદેસરતા અને માન્યતાને પડકારી રહ્યા છે, ત્યારે તેઓ બંને અપીલકર્તાઓનો મામલો તથા સંબંધિત વકીલોએ તાબાની અદાલત સમક્ષ અને આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કરેલો દૃષ્ટિકોણ

યોગ્ય રીતે દર્શાવી શકે છે અને માત્ર એટલા માટે કે આ અદાલત સમક્ષ તેમનું પ્રતિનિધિત્વ એક જ વકીલ દ્વારા થઈ રહ્યું છે, તેથી આ આરોપિતોમાંથી કોઈના વિરુદ્ધ ઓછામાં ઓછું પ્રતિકૂલ અનુમાન કરવામાં આવવું જોઈએ નહીં.

૧૬. મૂળ આરોપી નં. ૪ તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી જે.એમ. પંચાલના કહેવા મુજબ, આ નિર્દોષ છૂટકારાનો સ્પષ્ટ કેસ છે. નોંધ પર જ પૂરતા હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓ ઉપલબ્ધ છે, જે દર્શાવે છે કે આરોપી નં. ૪ને ગુનામાં ખોટી રીતે સંડોવવામાં આવ્યો છે. પોલીસનો ઈરાદો ચેકર્ડ ઇતિહાસ ધરાવતા આરોપી નં. ૩ને સંડોવવાનો હતો અને એવું જણાય છે કે આરોપી નં. ૩ને નિશાન બનાવવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ આરોપી નં. ૩ અને બંગલો નં. ૧૯, જ્યાંથી પ્રતિબંધિત હથિયારો, એટલે કે એ.કે.-૪૭ રાઈફલ સાથે દેશી બનાવટની પિસ્તોલ અને દારૂગોળો કબજે કરવામાં આવ્યા હતા, તે વચ્ચેની કડી સ્થાપિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે તપાસેલા સાક્ષીઓની સંખ્યાને કારણે, આરોપી નં. ૪ને બલિનો બકરો બનાવવામાં આવ્યો છે. આરોપી નં. ૪ અટકાયતના આદેશ હેઠળ હતો. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આરોપીને ગુનાથી સાંકળવા માટે અતાર્કિક અને અવિશ્વસનીય કારણો આપતાં જણાવ્યું છે કે નોંધ પર એવો કોઈ પુરાવો નથી કે જ્યારે જેલ અધિકારીઓ દ્વારા આરોપી નં. ૪ને જેલમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યો, ત્યારે અટકાયતનો આદેશ શારીરિક અસમર્થતા લાદે છે અને ગતિશીલતાની આ અસમર્થતા એ અનુમાન કરવા માટે પૂરતી છે કે આરોપી નં. ૪ને કદાચ ખબર ન હોય કે બંગલાનો કેવી

રીતે અને કયા પ્રકારથી તથા કોના દ્વારા ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. પુરાવામાં આવ્યું છે કે આરોપી નં. ૪ની પત્ની બંગલાની ઇનચાર્જ હતી. તેને ન તો આરોપી બનાવવામાં આવી છે અને ન તો ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી તરીકે તપાસવામાં આવી છે. એવું જણાય છે કે બંગલાને વિવિધ ભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યો હતો અને એક ભાગનો ઉપયોગ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ તરીકે થતો હતો તથા જ્યાંથી પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળો કબજે કરવામાં આવ્યા તે ભાગ આરોપી નં. ૩ના કબજામાં હતો અને તેનો ઉપયોગ આરોપી નં. ૩ કરતો હતો; અને જ્યારે ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ હતો, ત્યારે અદાલતે આરોપી નં. ૪ને ગુનાથી સાંકળવાનો કોઈ કારણ નહોતું. બંગલો નં. ૧૮માંથી કથિત રીતે કબજે કરવામાં આવેલા દારૂગોળા બાબતે આરોપી નં. ૪ને જ્ઞાન અથવા સભાનતા કેવી રીતે આક્ષેપિત કરી શકાય, તે વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશ સમક્ષ અત્યંત મહત્વનો પ્રશ્ન હતો અને તેનો યોગ્ય અથવા કાનૂની રીતે જવાબ વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આપ્યો નથી. બંગલાનો એક ભાગ સાબુના કારખાના તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતો હતો. આરોપી નં. ૪નું કહેવું છે કે હથિયારો જે ભાગનો ઉપયોગ સાબુના કારખાના તરીકે થતો હતો ત્યાંથી કબજે કરવામાં આવ્યા હતા, તળિયાખંડમાંથી નહીં. પુરાવામાં આવ્યું છે કે પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ કાર્યરત હતી. ત્યાં કામદારો પણ કામ કરતા હતા અને બંગલાના ઉપરના માળે કોઈક રહેતું પણ હતું; એવી સ્થિતિમાં, કોઈપણ પ્રતિબંધિત પદાર્થ, ભલે તે હથિયાર હોય કે દારૂગોળો કે પ્રતિબંધિત નશો કે અન્ય કંઈપણ, તેની કોઈ કાનૂની પુરાવા વિના

એવી ઉપલબ્ધિ અંગે કોઈ વ્યક્તિને જ્ઞાન અથવા સભાનતા આક્ષેપિત કરી શકાતી નથી. માત્ર એટલા માટે કે આરોપી નં. ૪ બંગલાનો માલિક હતો, એવી જાણકારી તેને આક્ષેપિત કરી શકાય નહિ; અન્યથા અચળ મિલ્કતનો કોઈ માલિક સુરક્ષિત રહી શકે નહિ. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આરોપી નં. ૪ની બચાવ દલીલની મૂલ્યાંકન કરવી જોઈતી હતી. આરોપી નં. ૪નું કહેવું ખાલી શબ્દો નથી. તેણે એ દર્શાવવા માટે દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા છે કે જે તારીખે પોલીસ દ્વારા બંગલો નં. ૧૯ પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો, તે તારીખે તે અટકાયતના આદેશ હેઠળ હતો અને કચ્છ-ભુજની કેન્દ્રીય જેલમાં હતો. પોલીસએ એ પણ સ્પષ્ટ કર્યું નથી કે તૂટેલા તાળાથી બંગલો શા માટે ખુલ્લો હતો. પોલીસ બંગલાના તાળાનો નકશો રજૂ કરી શકતી હતી, કારણ કે પુરાવામાં આવ્યું છે કે બંગલાનો નકશો તૈયાર કરાવવાનો એવો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ એવો કોઈ પુરાવો દર્શાવવામાં આવ્યો નથી કે એવો નકશો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો કે નહીં. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે માત્ર એટલા માટે કે સંબંધિત સમયગાળામાં તે બંગલો નં. ૧૯નો માલિક હતો, આરોપી વિરુદ્ધ કોઈપણ અનુમાન કરવું જોઈએ નહોતું. આરોપી નં. ૪ દ્વારા આપવામાં આવેલી સમજણ સાથેનો વીજબીલ તથા સુનાવણી દરમિયાન તપાસવામાં આવેલા પોલીસ સાક્ષીઓએ પણ બંગલાના ઉપયોગ તથા દરોડા પાડનાર પક્ષ દ્વારા બંગલામાં પ્રવેશ કરવાની રીત અંગે આપેલા કેટલાક જવાબો એ દર્શાવવા માટે પૂરતા છે કે આરોપી નં. ૪ નિર્દોષ હતો અથવા તે બંગલામાંથી

કથિત રીતે કબજે કરાયેલ સામગ્રી અંગે તેને કોઈ જ્ઞાન અથવા માહિતી ન હોઈ શકે.

૧૭. ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ નથી કે આરોપી નં.૪ તે સમયે હાજર હતો જ્યારે તેના બંગલાની તલાશી લેવામાં આવી હતી અને પ્રતિબંધિત હથિયારો સાથે દારૂગોળો વગેરે જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા, તેમજ એવો પણ કેસ નથી કે આરોપી નં.૧ એ પોલીસને ગુનામાં આરોપી નં.૪ની સંડોવણી બાબતે કોઈ સંકેત આપ્યો હતો. ફક્ત મકાનની માલિકી, ભલે તે સાબિત થાય, એટલા માત્રથી મકાનના માલિકને જ્ઞાન અથવા સભાન કબજો આરોપી શકાય નહીં અને ફરિયાદ પક્ષ પર તે બાબત સાબિત કરવા માટે પુરાવા રજૂ કરવાની ફરજ છે, એવો બીજો એક દલીલ શ્રી પંચાલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. એફ.આઈ.આર. (આંક ૯૪ અને પેપર-બુકના પાનું નં.૪૧૧) અને સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા આરોપી નં.૪ વિરુદ્ધ શસ્ત્ર અધિનિયમ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે કાર્યવાહી ચલાવવા માટે આપવામાં આવેલી મંજૂરી (આંક ૧૦૩ – પેપર-બુકના પાનું નં.૪૨૫)નું સાદું વાચન કરતાં, પુનઃપ્રાપ્ત થયેલ પ્રતિબંધિત વસ્તુઓ અંગે આવા જ્ઞાન અથવા સભાન કબજાની કોઈ વાત જણાતી નથી અને તે ફરિયાદ પક્ષ વિરુદ્ધ જાય છે. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આ પાસાને કાનૂની દૃષ્ટિકોણથી વિચાર્યો નથી. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે માલિકી એક અલગ સંકલ્પના છે અને સત્યમ સોસાયટીના બંગલો નં.૧૯ની માલિકી અંગે ફરિયાદ પક્ષે રજૂ કરેલ પુરાવા પણ સ્પષ્ટ નથી. ફરિયાદ પક્ષે એ સાબિત કરવાનું હતું કે

આરોપી નં.૪ ફક્ત બંગલો નં.૧૯નો માલિક જ નહોતો પરંતુ બંગલાના તે ભાગનો કબજેદાર પણ હતો જ્યાંથી પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળાની તલાશી લઈ જમી કરવામાં આવી હતી. આ પાસું સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદ પક્ષ સત્યમ કો-ઓપરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટીના અધ્યક્ષની તપાસ કરી શક્યું હતો. નોંધ મુજબ બાબુલાલ મણિલાલ નામનો એક વ્યક્તિ બંગલાનો માલિક હતો અને જો ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ હોય કે આરોપી નં.૪ બંગલાનો માલિક હતો, તો આ બાબુલાલ મણિલાલની ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા તપાસ કરી શકાત અને આ ખામી આરોપીને ગુના સાથે જોડવા તથા પ્રતિબંધિત વસ્તુઓ અંગે જ્ઞાન અથવા સભાન કબજો આરોપવા માટે એક મહત્વપૂર્ણ ખામી છે.

૧૮. શ્રી પંચાલે વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે દોષસિદ્ધિ સુનિશ્ચિત કરવા માટે આરોપીને ગુનાથી સાંકળવા ન્યાયસંગત તપાસનું જે તત્વ મુખ્ય આવશ્યકતા છે, તે ગાયબ છે. ૧૨૦ કિલોગ્રામથી વધુ મળેલી ચાંદીની તારનો માલિક કોણ છે તે મુદ્દે કોઈ તપાસ કરવામાં આવી નથી. સાચું છે કે પાસા હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારીએ જાહેર કરેલા અટકાયતના આદેશમાં આરોપીનું રહેઠાણ ૧૯મી સત્યમ સોસાયટી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યું છે, જે દરોડાની જગ્યા છે, પરંતુ માત્ર તે આધારે ફરિયાદ પક્ષના કેસને કોઈ વજન મળતું નથી. નિર્ણાયક પ્રશ્ન એ છે કે ફરિયાદ પક્ષે આ પાસું કેમ દબાવી દીધું કે આરોપી નં. ૪ અટકાયતના આદેશો હેઠળ હતો અને આરોપી નં. ૪ના કબજાવાળા વિસ્તારમાં ઘણા લોકોને પ્રવેશવાની તક હતી, અને આરોપી નં. ૪ અટકાયતમાં હતો ત્યારે પ્રિન્ટિંગ પ્રેસનું સંચાલન શરૂઆતમાં

આરોપી નં. ૪ની પત્નીને સોંપવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૧૦ના નિવેદનમાં (પેપરબુકના સંબંધિત પાનું નં. ૧૬૧) સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે કે તે સમયે પણ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં લોકો કામ કરતા હતા, તેમ છતાં તે લોકો કોણ હતા અને જમ કરાયેલ પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળો પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના કયા ભાગમાં પડ્યો હતો તે અંગે કોઈ ઉલ્લેખ નથી. એવું જણાય છે કે શોધ પામનાર દળે એક છિદ્ર ખોલ્યું હતું અને ત્યાંથી પ્રતિબંધિત સામગ્રી બહાર કાઢવામાં આવી હતી, અથવા તો આરોપી નં. ૩ને નિર્દોષ છૂટકારો અપાવવા માટે અથવા આરોપી નં. ૪ને ફસાવવાના હેતુથી. તપાસ એજન્સીએ આ ખામી છોડી દીધી છે અને બંગલાનો નકશો તાબાની અદાલતમાં વિચારણા દરમિયાન રજૂ કરવામાં આવ્યો નહોતો. શોધનો પંચનામું (આંક ૭૭) એક હકીકત દર્શાવે છે કે બંગલો નં. ૧૯ વિવિધ ભાગોમાં વહેંચાયેલો હતો અને સ્પષ્ટ છે કે સત્યમ સોસાયટીનો બંગલો નં. ૧૯ ૧૯/૧, ૧૯/૨ અને ૧૯/૩ વગેરે ભાગોમાં વહેંચાયેલો હતો. આવી હકીકતી પરિસ્થિતિમાં, ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા પુરાવા રજૂ કરી શક્યું હોત કે બંગલો નં. ૧૯ના જે ભાગમાંથી પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળો જમ અને કબજે કરવામાં આવ્યા હતા, તે ભાગ આરોપી નં. ૪ના કબજા/દખલમાં હતો; પરંતુ તપાસ એજન્સીએ એવો પુરાવો ન તો એકત્ર કર્યો અને ન તો રજૂ કર્યો.

૧૯. શ્રી પંચાલ દ્વારા રજૂ કરાયેલો એક વધુ દલીલ એવો છે કે અદાલતે આરોપી નં. ૪ દ્વારા ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તેના વિરુદ્ધ રજૂ કરાયેલા આપરાધિક પુરાવાના સંદર્ભમાં અદાલત સમક્ષ સ્પષ્ટીકરણ આપતી

વખતે કરવામાં આવેલી કેટલીક કબૂલાતો તરફ ધ્યાન આપવું જોઈએ અને એવું જણાય છે કે ફરિયાદ પક્ષનો મામલો પોતે જ જુદો આવૃત્તાંત આપે છે. એક તરફ ફરિયાદ પક્ષનો એવો મામલો છે કે જ્યાંથી પ્રતિબંધિત શસ્ત્રો અને દારૂગોળો મળ્યા તે વિસ્તાર નિર્દોષ છૂટકારો પામેલા આરોપી નં. ૩ના ઉપયોગમાં અને કબજામાં હતો અને તે માહિતીના આધારે સત્યમ સોસાયટીના બંગલા નં. ૧૯ના નિશ્ચિત ભાગ પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદ પક્ષે એ દર્શાવવાનો પણ પ્રયાસ કર્યો છે કે નિર્દોષ છૂટકારો પામેલો આરોપી નં. ૩ પ્રતિબંધિત શસ્ત્રો અને દારૂગોળાનો સંગ્રહ, વેચાણ અને હેરફેર કરવાની પ્રવૃત્તિમાં સંકળાયેલો હતો અને બીજી તરફ તાબાની અદાલત સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આરોપી નં. ૪ બંગલાનો માલિક અને કબજેદાર હોવાથી તે આ પ્રતિબંધિત વસ્તુઓના જાગૃત કબજામાં હતો એમ કહી તેને દોષિત ઠરાવી શકાય. પરંતુ, જ્યારે ફરિયાદ પક્ષે આરોપી નં. ૩ અને ૪ વચ્ચેની કડી બાબતે કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી અને તે દિશામાં કોઈ તપાસ પણ હાથ ધરવામાં આવી નહોતી, ત્યારે આરોપી નં. ૪ને ગુનાથી સાંકળી શકાય તેમ નહોતો. શ્રી પંચાલે તાબાની અદાલતે ઘડેલા આરોપનું વાચન કર્યું છે. ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલ મેટરનો પ્રથમ સમૂહ કહે છે કે બધા આરોપીઓ પ્રતિબંધિત વસ્તુઓના જાગૃત કબજામાં હતા અથવા તેમને તેની જાણ હતી. આરોપારોપણનો બીજો સમૂહ કહે છે કે નિર્દોષ છૂટકારો પામેલો આરોપી નં. ૩ છાપાખાનાના કબજામાં હતો, જેમાં વિમુખ સાક્ષીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે (આંક ૧૦૩). ફરિયાદ પક્ષે રજૂ કરેલા

પુરાવામાંથી બહાર આવતો ત્રીજો તથ્યસમૂહ એવો છે કે બંગલાના ઉપરના ભાગમાં કેટલાક લોકો રહેતા હતા. દરોડાપાર્ટી તે વિસ્તારમાં પ્રવેશી નહોતી અને તે માટે આ અદાલત ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૯ના પુરાવાનું, જે આંક ૧૦૭ પર પરીક્ષિત થયો છે, મૂલ્યાંકન કરતી વખતે વાંચી શકે છે, કારણ કે આ સાક્ષી દ્વારા કરવામાં આવેલા કેટલાક વિરોધાભાસો તેને દર્શાવવામાં આવ્યા હતા અને તપાસ અધિકારીના જુબાની દરમિયાન તે સાબિત કરવામાં આવ્યા હતા. આ પાસું સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ફરિયાદ પક્ષને ફરિયાદ પક્ષના મેટરની અવસ્થાએ પણ આ બાબતે નિશ્ચિતતા નહોતી કે આરોપી નં. ૩ અને ૪ એકસાથે બંગલાના તે ભાગના કબજામાં હતા જ્યાંથી પ્રતિબંધિત પદાર્થો હકીકતમાં જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા. પરિસર પર, અથવા એવું કહીએ તો બંગલા નં. ૧૯ના ભાગ પર, દરોડો પાડનાર અધિકારીનું વર્તન પણ વિચિત્ર અને ખૂબ જ અસંભવિત જણાય છે. બારીની ગ્રીલ કાઢી નાખવાની કોઈ જરૂર નહોતી. પંચોની ગેરહાજરીમાં તાબું તોડી ખોલી શકાય તેમ હતું. પંચનામાના બીજા ભાગની પૂર્ણતા પછી કાઢી લેવામાં આવેલી ગ્રીલ અંગે શું વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો તેની બાબત પણ ફરિયાદ પક્ષે નોંધ પર સંતોષકારક રીતે મૂકી નથી. ખૂબ શક્ય છે કે આરોપી નં. ૪ની ગેરહાજરીમાં, કારણ કે તેનો પતિ અટકાયતના આદેશ હેઠળ હતો, આરોપી નં. ૪ની પત્નીએ કોઈ વ્યક્તિની સાંઠગાંઠમાં ગેરઉપયોગ કર્યો હોય અથવા તે વ્યક્તિ નિર્દોષ છૂટકારો પામેલો આરોપી નં. ૩ હોઈ શકે અને તેણે આવી પ્રવૃત્તિમાં સંકળાયેલો હોય. તે અસરનો ચોક્કસ આરોપ ન હોવા અને આરોપી નં.

૩ને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હોય અને આરોપી નં. જની પત્ની સામે ન તો દંડાત્મક કાર્યવાહી કરવામાં આવી હોય અને ન તો તેને સાક્ષી તરીકે દર્શાવવામાં આવી હોય, ત્યારે આરોપી નં. જને ગુનાથી સાંકળી શકાય તેમ નહોતો. તપાસ અધિકારી શ્રી બી.આર. પટેલ, (આંક ૧૨૧) એ જણાવ્યું છે કે આરોપી નં. જની ધરપકડ ૭/૧૦/૧૯૯૪ના રોજ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ આ ધરપકડ આરોપી નં. જની પ્રતીકાત્મક કસ્ટડીરૂપે કરવામાં આવી હતી, જેને ટાડા કેસમાંથી આરોપી નં. જ વિરુદ્ધ બાકી રહેલા બીજા એક કેસમાં લેવામાં આવ્યો હતો. આરોપી નં. ૩ માટે આ ગંભીર ગુનામાં આરોપી નં. જને ફસાવવો સહેલો હતો, કારણ કે તે જેલ કસ્ટડીમાં શારીરિક તથા કાનૂની રીતે અશક્ત સ્થિતિમાં હતો. દરોડાની તારીખ પહેલાંના મહિનાઓથી તે અટકાયતના આદેશ હેઠળ હોવાથી શારીરિક રીતે હાજર નહોતો; તેથી તેના બંગલા અથવા તેના ભાગના ગેરકાયદેસર ઉપયોગ અંગે આરોપી નં. જને જાણ હતી પણ હોઈ શકે અને ન પણ હતી હોય. ફરિયાદ પક્ષનું કર્તવ્ય એ છે કે આરોપી નં. જ પ્રતિબંધિત વસ્તુઓના જાગૃત કબજામાં મળ્યો હતો તે સ્થાપિત કરે અને તે જાગૃત કબજાને સાબિત કરવા દઢ અને વિશ્વસનીય પુરાવો રજૂ કરવો આવશ્યક હતો, અને પુરાવાનો આ ભાગ ગેરહાજર છે.

૨૦. શ્રી પંચાલે ગણવંતલાલ વિ. એમ.પી. રાજ્યના કેસમાં એ.આઈ.આર. ૧૯૭૨ એસ.સી. ૧૭૫૬ માં અહેવાલિત નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે. ઉલ્લેખિત ચુકાદાનો સંબંધિત ભાગ ઉદ્ઘૂત કરવો હિતાવહ રહેશે.

૫. ....અમારા મત અનુસાર, શસ્ત્ર અધિનિયમ હેઠળ અગ્નિશસ્ત્રનો કબજો ઠેરવવા માટે, પ્રથમ તો આવા ગુનામાં આરોપિત વ્યક્તિને તે કબજાની સભાનતા અથવા જાણકારી હોવી આવશ્યક છે અને બીજું, જ્યાં તેની પાસે વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો ન હોય ત્યાં પણ તે શસ્ત્ર ઉપર તેની એવી સત્તા અથવા નિયંત્રણ હોવું જોઈએ કે ભૌતિક કબજો અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પાસે હોવા છતાં તેનો કબજો યથાવત્ રહે. જો આવું ન હોય, તો ઘરના માલિકે તે ઘરમાં બિનપરવાનાધારિત બંદૂક મૂકી હોય, પરંતુ જ્યારે પોલીસ દ્વારા તે જપ્ત કરવામાં આવી ત્યારે તે હાજર ન હોય, તો તે એવી દલીલ કરી શકે કે તે તેના કબજામાં ન હતી, છતાં હકીકતમાં તે બહાર ગયો ત્યારે તેણે જ તેને જાણપૂર્વક ત્યાં મૂકી હતી. તે જ રીતે, જો તે દિવસે ઘરેથી બહાર જાય અને તે દરમિયાન કોઈ વ્યક્તિ તેના ઘરમાં પિસ્તોલ છુપાવી દે અને તેની ગેરહાજરી દરમિયાન પોલીસ આવીને તે પિસ્તોલ શોધી કાઢે, તો જ્યાં સુધી તે દર્શાવવામાં ન આવે કે તેના ઘરમાં તે શસ્ત્ર મુકવામાં આવ્યું હોવાની તેને જાણ હતી, ત્યાં સુધી તેના સામે તે ગુનાનો આરોપ મૂકી શકાય નહિ. અને વધુમાં, જો ઘરમાં રહેલા તેના નોકરને સાફ કરવા માટે બંદૂક અથવા અગ્નિશસ્ત્ર આપવામાં આવે, તો ભૌતિક કબજો નોકર પાસે હોવા છતાં તેનો કબજો માલિકનો જ ગણાશે.....

૨૦.૧ શ્રી પંચાલે એ.આઈ.આર. ૧૯૭૭ એસ.સી. ૧૦૬૬ માં અહેવાલિત નરપાલ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા ના કેસમાં આપેલા એક ચુકાદા પર પણ

આધાર મૂક્યો છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે કબજો અને અભિરક્ષા વચ્ચે ભેદ દર્શાવ્યો છે.

૨૧. શ્રી પંચાલ દ્વારા આ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષે સીધા અથવા સંતોષકારક રીતે એવો પુરાવો એકત્રિત કરી શક્યો હોત કે આ પ્રતિબંધિત વસ્તુઓ દોષિત ઠેરવવાના આદેશની તારીખ પહેલાં બંગલામાં મૂકવામાં આવી હતી કે સંગ્રહિત કરવામાં આવી હતી, કે દોષિત ઠેરવવાના આદેશોની તારીખ પછી. એવું જણાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે આવો પુરાવો એકત્રિત કરવો જ જોઈએ હતો. તપાસ એજન્સીએ પણ એ જાણવાનો પ્રયાસ કરવો જ જોઈએ હતો કે આ વસ્તુઓ કયા સ્ત્રોતમાંથી મેળવવામાં આવી અને બંગલો નં. ૧૯ સુધી લાવવામાં આવી, પરંતુ ફરિયાદ પક્ષે આ તમામ પાસાઓ પર પડદો પાડવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. ફરિયાદ ચલાવતી એજન્સીનું આ વર્તન ગંભીર પૂર્વગ્રહમાં પરિણમ્યું છે. શ્રી પંચાલની મુખ્ય રજૂઆતોમાંની એક એ છે કે ચુકાદાના પરિણેદ – જર માં (પેપર-બુકના પાનું નં. ૨૮૩ પર) તાબાની અદાલતના વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આપેલા કારણો ન તો કાયદેસર છે અને ન તો તાર્કિક છે, અને આવી ક્ષીણ તર્કશક્તિ પર આધારિત કોઈ પણ દોષારોપણ ટકી શકતું નથી.

૨૨. સુશ્રી પંડિત, માનનીય સરકારી વકીલ, એ શ્રી રાજુ તેમજ શ્રી જે.એમ. પંચાલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનો દૃઢતાપૂર્વક વિરોધ કર્યો છે. તેમણે કેટલાક નિર્વિવાદ અથવા સઘન રીતે સાબિત થયેલા તથ્યો તરફ ધ્યાન દોર્યું છે,

જેઓનું અંતિમ નિષ્કર્ષ નોંધતી વખતે માનનીય તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે વિચારણામાં લીધું હતું. તેમના જણાવ્યા મુજબ, અભિલેખ પર એવો પૂરતો પુરાવો ઉપલબ્ધ છે કે આરોપી નં.-૧ મોટરકાર બેફામ અને બેદરકારીપૂર્વક ચલાવતો જોવા મળ્યો હતો તથા નશાની હાલતમાં હતો અને તેથી ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૭૯ હેઠળ તથા મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૫ હેઠળ દંડનીય ગુના બદલ તેની વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. જેણે કારને અટકાવી અને આરોપી નં.-૧ને રોક્યો હતો, તેને આવું કરવા માટે મજબૂર ન કરવામાં આવ્યો હોત તો કાર રોકવાનું કોઈ કારણ નહોતું, કારણ કે કાર બેફામ અને બેદરકારીપૂર્વક હંકારવામાં આવી રહી હતી અને તેના પર કોઈ નંબર-પ્લેટ પણ ન હતી. આરોપી નં.-૧ને અટકાવ્યા પછી, ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.-૪, મનુજી કનુજી રાજપૂતે જાણ્યું કે ઉક્ત કારનો ચાલક નશાની હાલતમાં હતો અને ત્યારબાદ ચાલકની કસ્ટડી દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનના પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર પાસે સોંપવામાં આવી હતી. શ્રી ઝાલા, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.-૪ના નિવેદનને સંપૂર્ણ સમર્થન આપે છે. જો આ બાબત શરૂઆતથી જ ગોઠવેલી હોત, તો કારની તલાશીની તારીખ પમી ફેબ્રુઆરીના બદલે જમી ફેબ્રુઆરી દર્શાવવામાં આવી હોત. આ અદાલતે સમય તરફ ધ્યાન આપવું જોઈએ અને સાથે સાથે બીજી એક બાબત પણ કે ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ ગુપ્ત માહિતી શ્રી પરમાર, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરને પ્રાપ્ત થઈ હતી, તેથી કાર અથવા આરોપી નં.-૧ને અટકાયત કરતાં સમયે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.-૪ કે

પી.આઈ. શ્રી ઝાલા પૈકી કોઈને પણ એ જાણ નહોતી કે જે કાર અટકાવવામાં આવી અને કબજે લેવામાં આવી હતી, તેમાં .૪૫૫ બોરના છ જીવંત કારતૂસ લઈ જવામાં આવી રહ્યા હતા. તેથી, માનનીય તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આ ત્રણ પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવાની યોગ્ય મૂલવણી કરી છે. ફરિયાદ પક્ષની કથાના પ્રારંભિક ભાગને સાબિત કરવા માટે કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ રાખવાની જરૂર નહોતી. એ સાચું છે કે પંચોએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી, પરંતુ દરીયાપુર પોલીસ પાસે આરોપી નં.-૧ની પૂછપરછ કરવાની પૂરતી કારણસર હતી અને અંતે આરોપી નં.-૧ના જણાવ્યા મુજબ જ કારના પોલાણમાંથી છ કારતૂસ મળી આવ્યા હતા. જો અદાલત એવું નિશ્ચિત કરે કે પોલીસે કારની સઘન તલાશી લેવામાં લીધેલો સમય ફરિયાદ પક્ષના કેસને સંદિગ્ધ બનાવતો નથી. પંચનામાનો મૂળભૂત ભાગ તે અધિકારી દ્વારા સાબિત કરવામાં આવ્યો છે જેણે કારની તલાશી લીધી હતી અને આરોપી નં.-૧ના જણાવ્યા મુજબ છ કારતૂસ શોધી કાઢ્યાં હતાં. તપાસ અધિકારીના પુરાવાને સ્વીકારવામાં કોઈ કાનૂની પ્રતિબંધ નહોતો. પોલીસે છ કારતૂસ મૂકી આપ્યા હોય એવું માનવાનો કોઈ કારણ નહોતો, કારણ કે આવું પોલાણ બે-ચાર મિનિટો કે કલાકોમાં બનાવી શકાય તેમ નથી, તે પણ ત્યારે જ્યારે કાર દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનને અડીને આવેલી ખુદી જમીનમાં રાખવામાં આવી હતી. એ સાચું છે કે જ્યાંથી કારતૂસ મળ્યા તે પોલાણ સ્પીકર મૂકવા માટે બનાવાયેલું હતું. વ્યવહારિક રીતે ટેપ રેકૉર્ડર અથવા સી.ડી. પ્લેયર ધરાવતી લગભગ બધી કારોમાં

આવું પોલાણ હોય છે, પરંતુ આ કારતૂસો જે ચોક્કસ પોલાણમાં પડેલા હતા અને જ્યાંથી મળ્યા હતા તેની વિશિષ્ટ જાણકારી માત્ર આરોપી નં.-૧ને જ હતી. તેથી, આરોપી નં.-૧ને ગુનાથી સાંકળવા માટે પૂરતો પુરાવો હતો.

૨૩. સુશ્રી પંડિત દ્વારા આગળ ધપાવવામાં આવેલો બીજો મુદ્દો એ છે કે જ્ઞાની તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આરોપી નં.૨ ને ગુનાથી સાંકળવા માટે યોગ્ય અને સચોટ કારણો આપ્યાં છે. ફરિયાદ પક્ષ બચાવમાં લેવાયેલ નબળી દલીલનો લાભ લઈ શકતું નથી, પરંતુ આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલી કેટલીક કબૂલાતો જો ફરિયાદ પક્ષના પ્રકરણની અથવા ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાની શક્તિની મૂલ્યાંકન કરતી વખતે અદાલતને મદદરૂપ જણાય, તો તાબાની અદાલત એવી બધી કબૂલાતોનો વિચાર કરી કાનૂની રીતે નિષ્કર્ષ કાઢી શકે છે. આરોપી નં.૨ એ જણાવ્યું છે કે તે જમીનમિલકત તેમજ કાર દલાલીનો વ્યવસાય કરતો દલાલ છે અને તેણે ગંગાધર નામના એક વ્યક્તિ પાસેથી કાર ખરીદી હતી, પરંતુ નિર્વિવાદ રીતે આરોપી નં.૨ જ નોંધાયેલ માલિક હતો. આરોપી નં.૨ એ આરોપી નં.૧ ને કાર વેચી હોવાનું કોઈ લખિત દસ્તાવેજ નોંધ પર મળતું નથી. આરોપી એવો દસ્તાવેજ રજૂ કરી શક્યો હોત. આરોપી નં.૧ એ આરોપી નં.૨ ને કરેલી ચુકવણી સંબંધિત પુરાવા પણ નોંધ પર લાવી શકાયા હોત. શ્રી રાજુ દ્વારા કરવામાં આવેલી આ દલીલ સ્વીકારવી નહીં કે આરોપી નં.૨ સંપૂર્ણપણે નિર્દોષ હતો અને તેને એ બાબતની જાણ ન હોય કે આરોપી નં.૧ અથવા કારનો કબજો અને ઉપયોગ જેને પણ સોંપવામાં આવ્યો હોય તે વ્યક્તિ પણ કારનો દુરુપયોગ

કરી શકે. જ્યારે આરોપી નં.૨ નું કહેવું છે કે અગાઉના દિવસે સુધી કાર તેની પાસે હતી, ત્યારે કાર પરથી મૂળ નંબર પ્લેટ ક્યારે કાઢી નાખવામાં આવી હતી તે સમજાવી શકનાર એકમાત્ર વ્યક્તિ તે જ હતો. ફરિયાદ પક્ષ એ પુરાવો પણ એકત્ર કરી શક્યું હોત, પરંતુ હકીકત એ જ રહે છે કે જ્યારે આ કારને અન્ય એક ફોજદારી અયોગ્ય કૃત્ય માટે આકસ્મિક રીતે અટકાવીને ઉભી રાખવામાં આવી, ત્યારે તેમાં તેની મૂળ નંબર પ્લેટ લગાડેલી ન હતી. આરોપી નં.૨ એ કારની કસ્ટડી માટે અરજી કરી હતી અને કારના માલિક તરીકે નીચલી કાર્યવાહી ચાલુ હોવા દરમિયાન તે કારની કસ્ટડી માટે સક્ષમ અદાલત પાસેથી આદેશ મેળવ્યા હતા. જો તેણે પોતાના હિતનું હસ્તાંતરણ કર્યું હોત, તો આરોપી નં.૧ એ તે કાર પર હકનો દાવો કરી શક્યો હોત. વર્તમાન કેસમાં આરોપી નં.૨ એ કારની કસ્ટડીનો દાવો કર્યો હતો, તેથી એવો અનુમાન કઢાય છે કે આરોપી નં.૨ એ કારમાં પોતાનું હિત અને માલિકી આરોપી નં.૧ અથવા અન્ય કોઈને હસ્તાંતરિત કરી નહોતી. ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાના પ્રકાશમાં તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશ માટે એવું કહેવું શક્ય ન હતું કે આરોપી નં.૨ ને માત્ર એટલા માટે ફસાવવામાં આવ્યો હતો કે તે કારનો નોંધાયેલ માલિક હતો. તેના વિરુદ્ધ, બનાવ પહેલાં અને બાદમાં આરોપી નં.૨ નું વર્તન ફરિયાદ પક્ષના પ્રકરણને મદદરૂપ બને છે. આરોપી નં.૨ દ્વારા અપાયેલ સમજૂતી વિશ્વસનીય અને સંતોષકારક સમજૂતી સિવાય બીજી કંઈ નથી. જો કે આરોપી નં.૩ નું નામ બંગલો નં.૧૯ ના રહેવાસી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ અંતે નીચલી કાર્યવાહી દરમિયાન તથા ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા

એકત્રિત અને રજૂ કરાયેલા પુરાવાના આધાર પર એવું બહાર આવ્યું કે આરોપી નં.૪ જ બંગલો નં.૧૯ માં રહેતી વ્યક્તિ હતી. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે માત્ર એટલા કારણો કે ફરિયાદ પક્ષ એ આ હકીકત સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું કે આરોપી નં.૩ પણ રહેવાસીઓમાંથી એક હતો અથવા બંગલો નં.૧૯ ના કોઈ ભાગમાં વ્યક્તિગત રીતે રહેતો હતો, તેનાથી આરોપી નં.૩ વિરુદ્ધ ફરિયાદ પક્ષનું પ્રકરણ બિનઆધારિત બની જતું નથી.

૨૪. સુશ્રી.પંડિત દ્વારા વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કેટલીક અનિયમિતતાઓ જોવા મળે છે અને થોડી મહેનતથી તપાસ એજન્સી ફરિયાદ પક્ષના કેસને વધુ મજબૂત બનાવવા માટે કેટલાક પગલાં લઈ શકી હોત. બંગલો નં.૧૯ નો નકશો તૈયાર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હોવા છતાં, આરોપિત વ્યક્તિઓ સામે આરોપપત્ર રજૂ કરનાર અધિકારીએ નકશો દબાવી રાખવાનો કોઈ કારણ નહોતો. જો આવક સત્તાધિકારીએ બંગલાના જુદા જુદા ભાગો અથવા તેમાં થયેલા વહેંચાણ દર્શાવતો નકશો તૈયાર કરવામાં નિષ્ફળતા દર્શાવી હોય, તો તપાસ અધિકારીએ સ્પષ્ટપણે એવું જણાવવું શક્ય હતું કે અંતે તેઓ આવક સત્તાધિકારીઓ પાસેથી નકશો પ્રાપ્ત કરી શક્યા નહોતા. જો આ અદાલતને એવું જણાય કે કેટલીક અનિયમિતતાઓ કરવામાં આવી છે અથવા તપાસ અધિકારી તરફથી થયેલી કેટલીક બેદરકારીના કારણે કેટલીક ખામીઓ ઊભી થઈ છે, તો આ અદાલત જરૂરી નોંધો કરી શકે છે અને રાજ્યચંત્રને પગલાં શરૂ કરવા માટે દિશાનિર્દેશ પણ આપી શકે છે અથવા વિભાગ પોતે પણ

સ્વપ્રેરિત રીતે કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો આદેશ આપી શકે છે. દર્શાવવામાં આવેલી અનિયમિતતાઓ અથવા પ્રકાશમાં આવેલી ખામીઓ ફરિયાદ પક્ષના કેસને કમજોરો પાડવા માટે પૂરતી નથી. આરોપી નં.૧ બંગલો નં.૧૯ ની તલાશી લેવાઈ ત્યારે ભૌતિક રીતે હાજર હતો. એ સાચું છે કે આરોપી નં.૧ એ જણાવ્યું હતું કે પૂછપરછ દરમિયાન તેણે કદી કોઈ હકીકત જાહેર કરી નહોતી કે પોલીસને કોઈ સૂત્ર આપ્યું નહોતું, અને પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી.પર્માર કહે છે કે તેઓ આરોપી નં.૧ પાસેથી જ તે સૂત્ર મેળવવામાં સમર્થ થયા હતા. માત્ર એટલા માટે કે નોંધપોથીમાં શ્રી.પર્માર દ્વારા કોઈ તૃતીય-ડિગ્રી પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવી હતી કે નહીં તે અંગે કંઈ દર્શાવવામાં આવતું નથી, એટલા આધાર પર શીખેલ તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશને પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી.પર્મારના નિવેદન પર અવિશ્વાસ રાખવાનો કોઈ કારણ નહોતો; અને જ્યારે તાબાની અદાલત માટે પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવા પર, જે આવા પુરાવા વિશ્વસનીય જણાય, તો આધાર રાખવું ખુદ્દું હતું, ત્યારે પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવાની શકિત પર આરોપીને દોષિત ઠેરવી શકાય. સુશ્રી.પંડિતએ દર્શાવ્યું છે કે અટકાયતનો આદેશ અટકાયત સત્તાધિકારી દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો અને આરોપી નં.૪ ને પાસા હેઠળ અટકાયતમાં લેવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ સ્થળની તલાશી લેતી વખતે આરોપી નં.૪ ની ભૌતિક હાજરી આવશ્યક નથી. મકાનનો માલિક પરવાનગી ન આપે અથવા સંમતિ ન આપે ત્યાં સુધી બંગલા જેવા સ્થળ, જે સામાન્ય રીતે કદાચ તાળાબંધ હોય, તેનો દુરુપયોગ થઈ શકતો ન હતો. તેથી

આરોપી નં.૪ ની મળતાવળમાં આપવામાં આવેલી સંમતિ અંગે અનુમાન કાઢવામાં તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશ યોગ્ય હતા. પુરાવામાં છે કે બંગલો નં.૧૯ ની તલાશી લેવાઈ ત્યારે વિસ્તારમાં કફૂરૂ હતો અને અંતે તપાસ અધિકારીએ જણાવ્યું છે કે આપેલ પરિસ્થિતિમાં તેમણે જાળી કાઢી અને તે વિસ્તારમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. જ્યારે એવું બહાર આવે છે કે બંગલો એકથી વધુ ભાગોમાં વહેંચાયેલો હતો અને એવો એક ભાગ સાબુના કારખાના તરીકે પણ ઉપયોગમાં લેવાતો હતો, ત્યારે પોલીસ શ્રેષ્ઠ શક્ય અને સહેલી પદ્ધતિ અપનાવી શકે અને પોલીસ દ્વારા કંઈ ખોટું કે અતિશય કૃત્ય થયું હતું એવું નહોતું કે જેને શંકાની દૃષ્ટિએ જોવું જોઈએ. તેમના કહેવા મુજબ, આ સંપૂર્ણ નિર્દોષિતાપૂર્ણ કેસ છે. પોતાની રજૂઆતના સમર્થનમાં તેમણે કૈલાશ ચંદ્ર સાહુ વિ. રિપબ્લિક / ઈન્ડિયા ના કેસમાં એ.આઈ.આર. ૧૯૮૫ સર્વોચ્ચ અદાલત ૧૯૭૨ માં અહેવાલિત નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે. આ ઉલ્લેખિત નિર્ણયનો સંબંધિત પરિષ્કૃત ઉદ્ધૃત કરવો લાભદાયક રહેશે.

૨. આ કેસમાં અત્યંત સંક્ષિપ્ત મુદ્દો સંકળાયેલો છે, અર્થાત્, જ્યાં લાઈસન્સધારકની લાઈસન્સપ્રાપ્ત ગાંજાની દુકાનમાં અફીણ મળી આવે અને દુકાનમાં માત્ર વેચાણકાર ૪ હાજર હોય, ત્યારે શું અફીણના કબજાનો ગુનો કર્યો હોવા બદલ લાઈસન્સધારક જવાબદાર ગણાશે? કેસના તથ્યો નીચલી અદાલતોના ચુકાદાઓમાં સંપૂર્ણ રીતે વર્ણવાયેલા છે અને અમારે તે જ બાબત ફરીથી વિગતે દોહરાવવાની જરૂર નથી. તથ્યો

સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે અફીણ અપીલકર્તાની લાઇસન્સપ્રાપ્ત દુકાનમાં રાખવામાં આવી હતી અને દરોડા સમયે તે ગેરહાજર હતો તે માત્ર હકીકતથી તેને ફોજદારી જવાબદારીમાંથી મુક્તિ મળી શકે નહીં.

૨૪.૧ તેણીએ વધુમાં ઈન્ડર સૈન વિ. પંજાબ રાજ્યના કેસમાં એ.આઈ.આર. ૧૯૭૩ સર્વોચ્ચ અદાલત ૨૩૦૯ના ચુકાદા પર આધાર મૂક્યો છે. ઉલ્લેખિત આ ચુકાદાના નીચેના પરિચ્છેદો ઉદ્ઘૃત કરવું લાભદાયી રહેશે.

“૨૦. તેથી, અંતિમ વિશ્લેષણમાં, ફરિયાદ પક્ષ માટે માત્ર એટલું સ્થાપિત કરવું જરૂરી છે કે આરોપીનો તે વસ્તુ સાથે કોઈ સીધો સંબંધ છે અથવા તેણે અન્ય રીતે તેના સંબંધમાં વ્યવહાર કર્યો છે. જો ફરિયાદ પક્ષ તે વસ્તુની અટકાયત અથવા તેની ભૌતિક કબજેદારી સાબિત કરે, તો આરોપી જાણપૂર્વક તે વસ્તુના કબજામાં નહોતો તે સાબિત કરવાનો ભાર તેના પર આવે છે. આરોપીની વિશિષ્ટ જાણકારીની અંદરના કોઈ મુદ્દાને ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સાબિત કરવાની વ્યવહારિક મુશ્કેલીને ધ્યાનમાં રાખીને વિધાનમંડળે એવું વિચાર્યું હશે કે જો સાબિતીનો ભાર ફરિયાદ પક્ષ પર મૂકવામાં આવે, તો અધિનિયમનો હેતુ નિષ્ફળ જશે.

૨૧. આમાંથી એવું અનુસરતું નથી કે કલમ ૯ માં આવેલો ‘કબજામાં રાખવું’ શબ્દ સજાગ કબજાનો અર્થ દર્શાવતો નથી. ‘કબજામાં રાખવું’ શબ્દ, કલમ ૯ ના સંદર્ભમાં, જ્ઞાનસહિત કબજાનો અર્થ દર્શાવે છે; તેથી

જ્ઞાન ગુનાનો એક આવશ્યક ઘટક છે. વિધાનમંડળનો આશય એવો હોઈ શકતો નથી કે માત્ર જ્ઞાન વિના રહેલી ભૌતિક અભિરક્ષા જ ગુનો ગણાય. કલમ ૯ (એ) હેઠળની દોષિત ઠરાવણી સાથે કેટલીક કલંકિતતા સંકળાયેલી હોય છે અને તેથી એવું અનુમાન કરવું જ યોગ્ય છે કે વિધાનમંડળનો આશય એવો હતો કે કબજો સજાગ કબજો હોવો આવશ્યક છે.

૨૨. પરંતુ એ કહેવું એક અલગ બાબત છે કે ફરિયાદ પક્ષે એ સાબિત કરવું જોઈએ કે આરોપી જાણપૂર્વક કબજામાં હતો. અમને એવું લાગે છે કે ધારા ૧૦ના બળે, જ્યારે ફરિયાદ પક્ષે પુરાવા દ્વારા બતાવ્યું હોય કે આરોપીએ તે વસ્તુ સાથે વ્યવહાર કર્યો છે અથવા તેની ભૌતિક કસ્ટડી ધરાવે છે, અથવા તે સાથે સીધો સંબંધ ધરાવે છે, ત્યારે એ સાબિત કરવાનો પુરાવાનો ભાર આરોપી પર મૂકવામાં આવે છે કે તેણે સંભાવનાના પ્રાબલ્યના ધોરણે તે વસ્તુ જાણપૂર્વક કબજામાં રાખી નહોતી.

૨૩. કલમ ૩૪૨ હેઠળના પોતાના નિવેદનમાં, અપીલકર્તાએ પાર્સલ સાથે પોતાને કંઈપણ સંબંધ હોવાનું સંપૂર્ણપણે નકારી કાઢ્યું હતું. તેની કોઈ એવી રજૂઆત નહોતી કે તેની જાણ મુજબ પાર્સલમાં સફરજન સિવાય બીજી કોઈ વસ્તુ હતી. તેણે ક્યારેય એવો કેસ આગળ ધપાવ્યો નહોતો કે તેને સદ્ભાવપૂર્વક એવો વિશ્વાસ હતો કે પાર્સલમાં માત્ર

સફરજન જ હતું. અફીણ તેના ભૌતિક કબજામાં હતી. તેને એ બાબતે જાણ નહોતી એવી કોઈ દલીલ તેણે કરી નહોતી.

૨૪. તેથી, અમે દોષસિદ્ધિની પુષ્ટિ કરવા તરફ પ્રવૃત્ત છીએ અને અમે તેમ કરીએ છીએ.”

૨૪.૨ આ અદાલતે આરોપી વ્યક્તિઓ સામે ઘડવામાં આવેલ આરોપ તરફ ધ્યાન આપવું જોઈએ અને તેમાં શસ્ત્ર અધિનિયમની કલમ ૩૫નો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે. તેથી સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો લાગુ પડશે. ઉદ્ઘૃત કરાયેલ નિર્ણયો પૈકીનો એક નિર્ણય અફીમ અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલ કેસને સંબંધિત છે. તેમ છતાં, તે ચુકાદાનો અનુપાત ફરિયાદ પક્ષને સીધી રીતે મદદરૂપ થશે, કારણ કે સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન અફીમ અધિનિયમમાં પણ શસ્ત્ર અધિનિયમ જેવી અનુમાન ઊભું કરવાની અત્યંત સમાન જોગવાઈ હતી અને ફરિયાદ પક્ષ પર કલમ ૨૫ (૧) (એ) હેઠળ દંડનીય પ્રતિબંધિત શસ્ત્રો અથવા દારૂગોળાના કબજાનો તથ્ય સ્થાપિત કરવાની ફરજ હતી, અને કબજોનો અર્થ માત્ર ભૌતિક અથવા વાસ્તવિક કબજો જ નથી, પરંતુ તેમાં રચિત કબજો પણ સામેલ થાય છે. ફરિયાદ પક્ષ પુરાવા રજૂ કરીને એવું અનુમાન ઊભું કરી શકે છે કે હાલના કેસમાં જમ કરાયેલા પ્રતિબંધિત શસ્ત્રો અને દારૂગોળો આરોપી નં. ૪ના નિયંત્રણ અથવા આધિપત્ય હેઠળ હતા, અને વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે તે માટે યોગ્ય કારણો આપ્યાં છે. આ અદાલત પણ આ બાબતમાં પુરાવાની નવી

સિરેથી મૂલવણી કરી શકે છે અને તે જ કારણોસર તથા વધારાના યોગ્ય કારણો દર્શાવીને તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશના ચુકાદાની પુષ્ટિ કરતાં નિષ્કર્ષ નોંધાવી શકે છે. એ જ રીતે, આ અદાલત વિસ્તૃત કારણો દર્શાવીને વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નોંધાવેલા નિષ્કર્ષને ઉલટાવી પણ શકે છે. પરંતુ, તેમના મુજબ, આ એવો કેસ છે જેમાં ત્રણે અપીલકર્તાઓની અપીલ ફગાવી દેવી જોઈએ.

૨૫. પ્રથમ તો ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા તપાસવામાં આવેલા સાક્ષીઓએ જણાવેલા તથ્યો તથા કયા હેતુસર તે નિશ્ચિત સાક્ષીને અદાલત સમક્ષ જબાની આપવા બોલાવવામાં આવ્યો હતો તે સંક્ષેપમાં જણાવવું આવશ્યક છે. બચાવ પક્ષે કોઈ સાક્ષીની તપાસ કરી નથી. જોકે આરોપી નં. ૨ અને જએ વિશિષ્ટ બચાવનો સિદ્ધાંત રજૂ કરતાં પોતાનું કહેવું નોંધાવ્યું છે, તેમ છતાં આ બંને આરોપી વ્યક્તિઓએ તેમના દ્વારા લેવાયેલ બચાવની દલીલના સમર્થનમાં કેટલાક દસ્તાવેજો પણ રજૂ કર્યા છે.

૨૬. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.૧-પંકજકુમાર જી. ચૌહાણની આંક ૭૫ પર તપાસ કરવામાં આવી છે જેથી આંક ૭૬ અને આંક ૭૭ પર તૈયાર કરાયેલા પંચનામાઓની સામગ્રી સાબિત કરી શકાય, પરંતુ આ સાક્ષીએ તૈયાર કરાયેલા પંચનામાની સામગ્રી અંગે વિગતવાર કંઈ જણાવ્યું નથી અને આ કારણસર ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા તેને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે, આ સાક્ષીએ

આ બન્ને પંચનામા પરની પોતાની સહી ઓળખી બતાવી છે. તેણે પોતાના નિવેદનમાં જણાવ્યું છે કે જ્યારે તેને પોલીસ સ્ટેશન પર બોલાવવામાં આવ્યો ત્યારે ત્યાં લીલા રંગની એક મારુતિ ફોન્ટી કાર ઉભી હતી. તે કાર કબજે લેવામાં આવી હતી અને તે સંદર્ભે પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. જિરહ દરમિયાન, તેણે છ કારતૂસ ધરાવતા એક પેકેટમાંથી બહાર કાઢવામાં આવેલી ચિઠ્ઠી પરની પોતાની સહી પણ ઓળખી બતાવી હતી અને તે ચિઠ્ઠી આંક ૭૮ પર રજૂ કરવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીએ એ નકારી કાઢ્યું છે કે તે બે પંચો અને નૂર મોહમ્મદ સાથે સત્યમ સોસાયટી, બાહાઈ સેન્ટર પાસે ગયો હતો. આ સાક્ષીએ તેની સમક્ષ એ.કે. ૪૭ રાઈફલ અને તેના ૧૫ કારતૂસ સાથે .૪૫૫ બોરના અન્ય કારતૂસ જમ કરવામાં આવ્યા હોવા અંગે તેને કરવામાં આવેલા સૂચનો પણ નકારી કાઢ્યા છે. તેણે એ સૂચન પણ નકારી કાઢ્યું છે કે તેની હાજરીમાં ૧૨ બોર રાઈફલના ૮૦ કારતૂસ અને ૩૮ બોર રાઈફલના ૧૬ કારતૂસ મળી આવ્યા હતા. તેની હાજરીમાં કોઈ વપરાયેલા કારતૂસ મળી આવ્યા હતા તેવું પણ તેણે નકારી કાઢ્યું છે. સંક્ષેપમાં, આ સાક્ષીએ તેને કરવામાં આવેલા તમામ સૂચનો નકારી કાઢ્યા છે. તેમ છતાં, આ સાક્ષીએ સીલબંધ પાર્સલમાંથી બહાર કાઢવામાં આવેલી ૧૨ જુદી જુદી ચિઠ્ઠીઓ પરની પોતાની સહી ઓળખી બતાવી છે અને આ ચિઠ્ઠીઓ આંક ૮૦ થી આંક ૮૧ દ્વારા પુરાવામાં રજૂ કરવામાં આવી હતી. તેણે આરોપી નં.૧ની ઓળખ કરી નથી. સામે પક્ષ દ્વારા કોઈ જિરહ કરવામાં આવી નથી. સંક્ષેપમાં, આ સાક્ષીએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી.

૨૭. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૨-નોવેલ વોવેલ પરમારનો આંક ૯૩ પર પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યો છે અને તે પોલીસ સાક્ષી છે. તેમણે નિવેદન આપ્યું છે કે ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ તેઓ અમદાવાદ શહેરના દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ પર હતા. આરોપી-નૂર મોહમ્મદ શેખને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૭૯ હેઠળ દંડનીય અને અન્ય બાબતો સંબંધિત ૧૯૯૩ના સી.આર. નં. ૧-૫૦ તરીકે નોંધાયેલા ગુનામાં ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીને ગુપ્ત માહિતી મળી હતી કે નૂર મોહમ્મદ પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળાનો ગેરકાયદેસર પરિવહન કરતો હતો અને અબ્દુલ વહબ અબ્દુલ મજીદ સાથે વ્યવહાર કરતો હતો, જે નિર્દોષ છૂટકારો પ્રાપ્ત આરોપી નં. ૩ છે. નૂર મોહમ્મદે આ સાક્ષીને જાણ કરી હતી કે જમ કરાયેલ મારુતિ કારમાં કારતૂસો રાખવામાં આવ્યા હતા અને તે કાર પોલીસ સ્ટેશનના પરિસરમાં પડી હતી. મારુતિ કારના આગળના કે પાછળના ભાગે કોઈ નંબરપ્લેટ લગાવવામાં આવી ન હતી. પંચોની હાજરીમાં કારની તલાશી લેવામાં આવી હતી અને આરોપી નં. ૧-નૂર મોહમ્મદે કારના સ્પીકર પાસે જમણી બાજુની પાછળની સીટની અંદરની ખોળીમાંથી છ કારતૂસો કાઢી આપ્યા હતા. તે કારતૂસો જીવંત હતા, તેના પર ઈલી લંડન લખેલું હતું અને તે .૪૫૫ રિવોલ્વરના હતા. છ કારતૂસોની જમીનું પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને પંચોના હસ્તાક્ષરો લેવામાં આવ્યા હતા. આ સાક્ષીએ તેને બતાવવામાં આવેલા અને મારુતિ કારમાંથી મળેલા છ કારતૂસોને ઓળખ્યા છે. દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં એક ઔપચારિક ફરિયાદ

દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીએ પોતાના હસ્તાક્ષરની ઓળખ કરી છે અને આંક ૯૪ પર રજૂ થયેલી ફરિયાદ સાબિત કરી છે. ગુનો નોંધાયા બાદ વધુ તપાસ શ્રી પંચાલ, પી.એસ.આઈ.ને સોંપવામાં આવી હતી અને તપાસ દરમિયાન આ સાક્ષી તેમની સાથે રહ્યા હતા. ત્યારબાદ નૂર મોહમ્મદની પૂછપરછ કરવામાં આવી હતી, જેમાં તેણે ખુલાસો કર્યો હતો કે અન્ય હથિયારો મોહમ્મદ રફીક માલિકીના મકાન નં. ૧૯, સત્યમ સોસાયટી, શાહપુર ખાતે છુપાવવામાં આવ્યા હતા. નૂર મોહમ્મદે તે મકાન બતાવ્યું અને તે મકાનમાં નૂર મોહમ્મદ, બે પંચો તથા પોલીસ કર્મચારીઓ પ્રવેશ્યા હતા. તેઓ મકાનની પાછળની બાજુના વરાંડા તરફ પલા ગયા હતા અને નૂર મોહમ્મદે લોખંડની જાળીવાળું એક બારણું બતાવીને જણાવ્યું હતું કે ભોંયરામાં હથિયારો પડ્યા છે. લોખંડનું બારણું ખોલ્યા પછી બધા ભોંયરામાં પ્રવેશ્યા હતા, જ્યાં ત્રણ પ્લાસ્ટિકની થેલીઓ અને ત્રણ શાણની થેલીઓ મળી આવી હતી. મુદ્દામાલની તપાસ કરતા પ્લાસ્ટિકની થેલીમાંથી ચાલતી હાલતમાં એક એ.કે.૪૭ રાઈફલ, ૨૪ જીવંત કારતૂસો, જીવંત મેગેઝીનો, ત્રણ દેશી બનાવટની પિસ્તોલો, વિવિધ પ્રકારના જીવંત કારતૂસો અને ભિન્ન પ્રકારના ૧૮ વપરાયેલા કારતૂસો મળી આવ્યા હતા. ત્રણ શાણની થેલીઓમાંથી ચાંદીનો તાર પણ મળી આવ્યો હતો. એક સોનારા, રમેશભાઈને બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને ચાંદીના તારનું વજન કરતા તે ૧૨૨.૫ કિલોગ્રામ હતું. આ તમામ મુદ્દામાલનું પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને તેને સીલ કરવામાં આવ્યો હતો. આંક ૭૭ પર તૈયાર કરાયેલ પંચનામું તેને બતાવવામાં

આવ્યું હતું અને તેણે પોતાના હસ્તાક્ષર તેમજ પંચોના હસ્તાક્ષરોની ઓળખ કરી છે. આ સાક્ષીએ મુદ્દામાલના પાર્સલમાંથી કાઢવામાં આવેલી ચિઠ્ઠીઓ પરના પોતાના હસ્તાક્ષર તેમજ પંચોના હસ્તાક્ષરોની પણ ઓળખ કરી છે, જે આંક ૭૯ થી આંક ૯૧ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. આ સાક્ષીએ એવું પણ જણાવ્યું છે કે એ.કે. ૪૭ રાઈફલ પ્રતિબંધિત હથિયાર હતું, સ્વચાલિત હતું અને ચાલતી હાલતમાં મળી આવ્યું હતું. અદાલતમાં આરોપી તરીકે ચાર વ્યક્તિઓ હાજર હતા અને આરોપી-નૂર મોહમ્મદ નં. ૩ પર હતો અને આ સાક્ષીએ તેની ઓળખ કરી છે. આ સાક્ષીની વિપક્ષ દ્વારા જિરહ કરવામાં આવી હતી અને તેણે જણાવ્યું હતું કે એવો કોઈ નિયમ અમલમાં ન હતો કે કેસ નોંધાય ત્યારે પ્રથમ તબક્કે વ્યક્તિ અથવા વાહન જપ્ત કરવું આવશ્યક હોય. દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનની આસપાસ દીવાલ હતી. આ સાક્ષીએ દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનના પરિસરમાં હોસ્પિટલ હોવા તથા દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનની આસપાસ ખુદ્દું મેદાન હોવા અંગેના સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો. મારુતિ ફ્રન્ટી કારની ખોળીમાંથી કારતૂસો મળ્યા તે પહેલાં ઉક્ત કાર પોલીસની કબજામાં હતી. કારથી લગભગ ૧૦ ફૂટના અંતરે એક પોલીસ ગાર્ડ (સંત્રી) ઉભો હતો, પરંતુ અન્ય કોઈ વિશેષ પોલીસ મૂકવામાં આવી ન હતી. કાર ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ રાત્રે ૧૧:૫૦ થી ૧૨:૦૦ દરમિયાન જોવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીએ નામના મેળવવા માટે ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો તેવું નકાર્યું છે. તેણે સ્વીકાર્યું છે કે ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ સાંજે અંદાજે ૧૮:૨૦ કલાકે, નૂર મોહમ્મદ દારૂ પીધેલી હાલતમાં પોતાની કાર

સાથે ટાંબુ ચોકી પાસે જઈ રહ્યો હતો ત્યારે તેને પકડવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ તેને દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે લાવવામાં આવ્યો હતો અને પછી ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીને એ જાણ નથી કે ૧૯૯૩ના આઈ-સી.આર. નં. ૫૦ તરીકે નોંધાયેલા ગુનાના સંદર્ભમાં ચાર્જશીટ દાખલ થઈ હતી કે નહીં. જિરહ દરમિયાન આ સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેઓએ બંગલો જમ કર્યો ત્યારે મકાનના ભોંયરામાં /સેટ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના નામે અને ઢબે ધંધો ચાલતો હતો કે નહીં તે તેને યાદ નથી. કર્ફૂને કારણે પ્રેસ બંધ હતો. પ્રિન્ટિંગ મશીન હતી કે નહીં તે પણ આ સાક્ષીને યાદ નથી. મકાનની ઉત્તર બાજુએ ખુલ્લો વરાંડો છે. મકાનની બહાર બારણું હતું કે નહીં તે આ સાક્ષીને યાદ નથી. બારણું તોડી અંદર પ્રવેશ્યા બાદ ત્યાં સાબુનું કારખાનું હતું તેવું આ સાક્ષીએ નકાર્યું છે. બંગલાની માલિકી અંગેના કોઈ દસ્તાવેજો મળ્યા ન હતા. મીટરનો નંબર લખેલો હતો. આ સાક્ષીએ વરાંડો સત્યમ સોસાયટીનો રસ્તો છે તેવું નકાર્યું છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે પાડોશી વ્યક્તિઓના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા ન હતા. સંક્ષેપમાં, આ સાક્ષીએ મુખ્ય દસ્તાવેજોની તમામ મહત્વની વિગતવાર બાબતો સાબિત કરી છે, એટલે કે આંક ૭૭ મુજબ પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળાની જમી.

૨૮. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૩, ચંદનસિંહ નારણસિંહ રાજપૂત,નું આંક ૯૮ પર પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે. તેમણે પોતાની સાક્ષીમાં જમાવ્યું છે કે વર્ષ ૧૯૯૩માં તેઓ શાહેર કોટડા પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ

બજાવતા હતા. તેમને લતીફ સ્કવોડ તરીકે ઓળખાતી વિશેષ ટુકડી માટે દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ અન્ય એક ગુનાની સંદર્ભમાં આરોપી નૂર મોહમ્મદની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. નૂર મોહમ્મદે કારના સ્પીકર પાસે પાછળની સીટની જમણી બાજુમાંથી છ કારતૂસ કાઢી આપ્યાં હતા અને તેની આપેલી માહિતી મુજબ સત્યમ સોસાયટીના બંગલા નં. ૧૯ ઉપર દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો અને તેઓ શ્રી પરમાર, પી.એસ.આઈ., અને પંચાઓ સાથે ત્યાં ગયા હતા. તેઓ સૌ ઘરે અંદર પ્રવેશ્યા હતા. તેઓ ઘરના પાછળના બાજુના વરાંડા સુધી પહોંચ્યા હતા, લોખંડની બારી ખોલી હતી અને ત્યારબાદ તેઓ ભોંયરામાં અંદર ગયા હતા જ્યાંથી ત્રણ પ્લાસ્ટિકના પેકેટ અને ત્રણ શણના કોથળા મળી આવ્યા હતા. ઉપરોક્ત પેકેટોમાંથી એક એ.કે. ૪૭ રાઈફલ, ત્રણ દેશી બનાવટની પિસ્તોલો, વિવિધ પ્રકારના જીવતા અને વપરાયેલા કારતૂસ મળી આવ્યા હતા. શણના કોથળાઓમાંથી ચાંદીનો તાર મળ્યો હતો, જેનું વજન ૧૨૨ કિલોગ્રામ હતું. પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને મુદ્દામાલ કબજે કરવામાં આવ્યો હતો. આ સાક્ષીએ અદાલત સમક્ષ મુદ્દામાલની વસ્તુઓ અને આરોપી નૂર મોહમ્મદની ઓળખ કરી છે. જિરહ દરમિયાન આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશનનો વિસ્તાર ધીર વસતીવાળો વિસ્તાર હતો અને પોલીસ સ્ટેશનની સામે પોલીસ અધિક્ષકનું કાર્યાલય આવેલું હતું. દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશનની ચારે તરફ અને તેની સામે પરિસરની દિવાલ હતી. કબજે કરવામાં આવેલા વાહનો દરિયાપુર

પોલીસ સ્ટેશનના પરિસરમાં પાર્ક કરવામાં આવતા હતા. ઘરેથી રેશન કાર્ડ, ચૂંટણી કાર્ડ, વીજળીના કાગળો અથવા વાસણ સંબંધિત કોઈ દસ્તાવેજો મળી આવ્યા નહોતાં. પોલીસ તપાસ શ્રી પંચાલ, પી.એસ.આઈ. દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી હતી અને શ્રી પરમાર, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, તેમની સાથે હતા. આ સાક્ષીએ એ નકારી કાઢ્યું છે કે તેઓ શ્રી પરમાર, પી.આઈ.ને મદદ કરવા માટે ખોટી જુબાની આપે છે. જિરહ દરમિયાન આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જ્યાંથી મુદ્દામાલ કબજે કરવામાં આવ્યો હતો તે ઘર બંધ હતું. ઘરની અંદર કોઈ વ્યક્તિ મળી આવી નહોતી. ઘર વપરાશમાં હતું કે નહીં તે અંગે તેઓ કહી શકતા નથી અને તેમને યાદ પણ નથી. ઘર બિનવપરાશની સ્થિતિમાં હતું કે કેમ તે બાબત પણ તેઓ જણાવતા નથી. તેમણે એવો સૂચન નકારી કાઢ્યો છે કે મુદ્દામાલ ઘર નં. ૧૮ને અડીને આવેલા ઘરમાંથી મળી આવ્યો હતો. તેમણે એ પણ નકારી કાઢ્યું છે કે આ ઘરમાં સાબુનું કારખાનું ચલાવવામાં આવતું હતું.

૨૯. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૪-મનુજ કનુજ રાજપૂતનું આંક ૯૯ પર પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે. તેણે પોતાના સાક્ષ્યમાં નિવેદન આપ્યું છે કે તા. ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ તે દરિયાપુર તંબુ ચોકી ખાતે પોલીસ કોન્સ્ટેબલ તરીકે બોર્ડર વિંગમાં પોતાની ફરજ બજાવી રહ્યો હતો અને રાજીખાન-કોન્સ્ટેબલ તેની સાથે ફરજ પર હતો. તેની ફરજનો સમય બપોરે ૪:૦૦ વાગ્યાથી સાંજે ૮:૦૦ વાગ્યા સુધીનો હતો અને જ્યારે તે લગભગ સાંજે ૭:૦૦ થી ૮:૦૦ વાગ્યાની આસપાસ બુખારીનાકા ખાતે હતો, ત્યારે વાદળી રંગની એક મારુતિ ખૂબ જ વધુ

ઝડપે આવી હતી. તેણે આ કારને અટકાવી હતી, જેના પર નંબર પ્લેટ નહોતી. નૂર મોહમ્મદ દારૂના નશાની હાલતમાં કાર ચલાવી રહ્યો હતો. પૂછપરછ કરતા તેણે પોતાનું નામ નૂર મોહમ્મદ હોવાનું અને શાહપુર જવાનું હોવાનું જણાવ્યું હતું. તેણે તેને જવા દીધો નહોતો અને શ્રી ઝાલા, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તંબુ ચોકી પર આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ આ સાક્ષીએ કારનો કબજો તેમજ નૂર મોહમ્મદની કસ્ટડી શ્રી ઝાલાને સોંપી હતી. આ સાક્ષીએ અદાલતમાં હાજર નૂર્મ મોહમ્મદને ઓળખ્યો છે. જરૂર દરમિયાન તેણે જણાવ્યું છે કે તા. ૪/૨/૧૯૯૩થી ૬/૨/૧૯૯૩ સુધી તે ત્યાં સતત ફરજ બજાવતો હતો. તેણે કાર અથવા કાર ચલાવનાર વ્યક્તિની તલાશી લીધી નહોતી. આ સાક્ષીએ એ નકાર્યું છે કે તેણે પોલીસના કહેવાથી નૂર મોહમ્મદને ઓળખ્યો હતો. તેણે આ પણ નકાર્યું છે કે તે તંબુ ચોકી ખાતે હાજર નહોતો અને નૂર મોહમ્મદને અટકાવ્યો નહોતો.

૩૦. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૫-કમલેશભાઈ કાંતિલાલ ઠાકર, જેઓની તપાસ આંક ૧૦૦ પર કરવામાં આવી હતી. તેમણે પોતાની સાક્ષીમાં જુબાની આપી છે કે તેઓ ખાનપુર વિસ્તારના વોર્ડ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે પોતાની ફરજ બજાવતા હતા. કોર્પોરેશન વિસ્તારમાં આવેલ સ્થાવર મિલ્કત અંગેનું રજીસ્ટર જાળવવામાં આવતું હતું. તેઓ મિલ્કત કરની માંગણીનું રજીસ્ટર સાથે લાવ્યા હતા. મિલ્કત નં. ૨૭૦૨/ઈ/૮ શાહપુર મિલ કમ્પાઉન્ડ, ખાનપુર વિસ્તારમાં આવેલ હતી, જે સત્યમ કો-ઓપરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટીમાં આવેલી હતી, જ્યાં શાહ બાબુલાલ મણિલાલનું નામ કરદાતા તરીકે નોંધાયેલ હતું; જ્યારે મોહમ્મદ રફિક શેખનું નામ

કબજેદાર તરીકે નોંધાયેલ હતું. રજીસ્ટર વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩નું છે. તેઓ મૂળ રજીસ્ટરમાંથી તૈયાર કરાયેલ પ્રમાણિત નકલ સાથે લાવ્યા હતા અને તે આંક ૧૦૧ પર રજૂ કરી હતી, જેના પર તેમની, તેમના સુપરિન્ટેન્ડન્ટ-લતાબેન તથા મેનેજર-પ્રશાંત શાહની સહી હતી. જિરહ દરમિયાન આ સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે મોહમ્મદ રફિકનું નામ કબજેદાર તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ કબજેદારની ઓળખ અંગે તેની કોઈ વિગતો નોંધવામાં આવી નહોતી.

૩૧. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.૬-કાંતિભાઈ શિવરામભાઈ પટેલનો આંક ૧૦૨ પર પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યો છે. આ સાક્ષીએ પોતાની મુખ્ય તપાસમાં જણાવ્યું છે કે તે શાહપુર સ્થિત સત્યમ સોસાયટીમાં પ્રેસ ચલાવતા હતા અને બંગલાનો નંબર પંદર હતો. સરકારી વકીલ દ્વારા, આ સાક્ષીને ફરિયાદ પક્ષ પ્રત્યે પ્રતિકૂળ જાહેર કરીને કરવામાં આવેલી જિરહમાં, આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે બંગલાનો નંબર ઓગણીસ હતો. તેણે એવો સૂચન નામંજૂર કર્યો છે કે આ બંગલો વહાબના ભાઈ મોહમ્મદ રફિક દ્વારા ખરીદવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે બંગલાના નંબર બાબતે કોઈ જિરહ કરવામાં આવી નથી, ત્યારે એવો અનુમાન કાઢી શકાય છે કે પ્રેસ બંગલા નં.૧૯ના ભોંયરામાં ચલાવવામાં આવતો હતો અને શરૂઆતમાં તે આ સાક્ષી દ્વારા ચલાવવામાં આવતો હતો. જોકે, ત્યારબાદ તેણે દૂધેશ્વર વિસ્તારમાં ગાયત્રી મુદ્રાલયના નામ અને ઢબે પોતાનો વ્યવસાય શરૂ કર્યો હતો. તેથી, પોલીસ સાક્ષીઓએ જણાવ્યા મુજબ બંગલા નં.૧૯ના ભોંયરામાં પ્રિન્ટિંગ

પ્રેસ અસ્તિત્વમાં હતો તે હકીકતને આ પ્રતિકૂળ સાક્ષીના નિવેદનથી સમર્થન મળે છે.

૩૨. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૭-ભૂપેન્દ્ર નંદલાલ શાહની આંક ૧૦૩ પર તપાસ કરવામાં આવી છે. તેણે પોતાની સાક્ષીમાં નિવેદન આપ્યું છે કે અગાઉ તે પોતાનો પ્રિન્ટિંગનો વ્યવસાય કરતો હતો. તે કાંતિલાલ શિવરામ પટેલને ઓળખે છે જ્યાં તે નોકરી કરતો હતો. કાંતિલાલ શિવરામ પટેલ પણ ૧૯૮૧ સુધી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસનું કામ કરતા હતા. પ્રિન્ટિંગ પ્રેસનું કામ શાહપુર સ્થિત સત્યમ સોસાયટીમાં ચાલતું હતું. ફતેહભાઈ તેની સાથે તે પ્રેસમાં કામ કરતા હતા. પોલીસે તેની પૂછપરછ કરી હતી. જિરહ દરમિયાન આ સાક્ષીએ એ નકારી કાઢ્યું છે કે પ્રેસ બાબુભાઈ મણિલાલ દ્વારા ચલાવવામાં આવતી હતી. તેણે એ પણ નકારી કાઢ્યું છે અને પોતાના પોલીસ સમક્ષના નિવેદનમાં એવું જણાવ્યું નથી કે બાબુભાઈએ રૂપિયા ૬ લાખના પ્રતિકૂળે અબ્દુલ વહાબ મઝીદખાન પઠાણને તે પ્રેસ વેચી હતી. આ સાક્ષીએ આરોપી નં. ૩ અને ૪ની ઓળખ કરવાની પણ ના પાડી છે. આ સાક્ષીનો પુરાવો ફરિયાદ પક્ષને, એટલા અંશે સિવાય કે તેને સત્યમ સોસાયટીના બંગલાઓમાંથી એકમાં, જે પ્રારંભે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૬ની માલિકીનું હતું, પ્રેસના અસ્તિત્વ અંગે જાણ હતી, કોઈ ઉપયોગી નથી. ફરિયાદ પક્ષ માટે એવી દલીલ કરવી સંભવ છે કે આ બે સાક્ષીઓ બંગલો નં. ૧૯ના ભોંયરામાં સ્થાપિત પ્રેસ અને આરોપી નં. ૩ તથા ૪ વચ્ચેની કડી સાબિત કરવા માટે ખરાં સાક્ષીઓ હતા.

૩૩. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.૮-સમસુદ્ધીન હુસૈનમિયાં શેખની આંક ૧૦૪ પર તપાસ કરવામાં આવી છે. આરોપી નં.૨ તેનો પુત્ર છે. જોકે આ સાક્ષીએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી, તેમ છતાં મારુતિ કાર, જેના નોંધણી નં.જી.સી.બી. ૧૨૨ છે, તે તેના મકાનના પરિસરમાં રાખવામાં આવી હતી અને આરોપી નં.૨ તેના મકાનના પ્રથમ માળે રહેતો હતો, તે સાબિત કરવા માટે આ સાક્ષીને સાક્ષીપેટીમાં ઊભા રહેવા કહેવામાં આવ્યું હતું. જ્યારે ફરિયાદ પક્ષે ઉક્ત કારની માલિકી સ્થાપિત કરવા માટે અન્ય પુરાવો રજૂ કર્યો છે, ત્યારે આ સાક્ષીને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં ફરિયાદ પક્ષના કેસ પર પ્રતિકૂળ અસર પડતી નથી.

૩૪. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૯, ફતેહમોહમ્મદ ઈસ્માઈલભાઈની આંક ૧૦૭ પર તપાસ કરવામાં આવી છે. તેણે પોતાના સાક્ષ્યમાં જમા કરાવ્યું છે કે તે કાંતિભાઈ સાથે પ્રિન્ટિંગ પ્રેસનું કામ કરતો હતો અને જણાવેલ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ સત્યમ સોસાયટીના એક બંગલામાં આવેલો હતો. આ સાક્ષીનું નામ ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૬ અને ૭ દ્વારા ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૬ની પ્રેસમાં કામ કરતા વ્યક્તિ તરીકે ઉલ્લેખિત કરવામાં આવ્યું છે. ભલે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા આ સાક્ષીને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય, તેમ છતાં તેણે એક અગત્યની હકીકત સ્પષ્ટ કરી છે કે જણાવેલ બંગલાનો માલિક બાબુભાઈ હતો અને કાંતિભાઈ ભાડૂત હતો. તેણે વધુમાં જણાવ્યું કે પ્રેસની બાજુમાં સાબુનું એક કારખાનું હતું, જે બંધ હતું. પ્રેસની એક બાજુ રહેણાંક હતું અને ઉપરનો ભાગ

ખાલી હતો. જિરહ દરમિયાન આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જેમાં તે કામ કરતો હતો તે પ્રેસ વિક્ટર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ તરીકે ઓળખાતી હતી.

૩૫. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૧૦-જયંતિલાલ હીરાલાલ પંચાલનો આંક ૧૦૮ પર પરિક્ષણ કરવામાં આવ્યો છે. તેમણે પોતાની સાક્ષીમાં નિવેદન આપ્યું છે કે ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ તેઓ દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે પોતાની ફરજ બજાવી રહ્યા હતા અને પ્રશ્નાસ્પદ ગુનાની તપાસ તેમને સોંપવામાં આવી હતી. તેઓ તે અધિકારી હતા જેમણે સત્યમ સોસાયટીના બંગલો નં. ૧૯ પર દરોડો પાડ્યો હતો અને તે મકાનમાં એક પ્રેસ હોવાનું શોધ્યું હતું. પ્રેસની બાજુમાં એક ગેલેરી હતી અને ૩' x ૩' કદનું એક બારણું પણ મળ્યું હતું. ત્યાં એક મોટો ઓરડો હતો જેમાં કાગળનો જુદાજુદા પ્રકારનો જથ્થો પડ્યો હતો અને તેને દૂર કરતાં લોખંડનું ઢાંકણ મળ્યું હતું અને તે ઢાંકણ કાઢતાં એક ભોંયરો મળ્યો હતો અને તે ભોંયરામાંથી એક શણની થેલી કબજે કરવામાં આવી હતી. તે શણની થેલી ખોલતાં એક એ.કે. ૪૭ રાઇફલ, ત્રણ દેશી બનાવટની પિસ્તોલો વગેરે મળી આવ્યા હતા.

૩૫.૧ આ સાક્ષીએ ત્રણ પ્લાસ્ટિકની થેલીઓ અંગે કે મળેલી જ્યુટની થેલીઓની કુલ સંખ્યા અંગે વિગતવાર કશું જણાવ્યું નથી. પરંતુ આ સાક્ષીએ જમ કરાયેલ મુદ્દામાલની અન્ય વિગતો દર્શાવી હોય ત્યારે દેખાતી વિરોધાભાસિતાઓ મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસિતાઓ જણાતી નથી. તપાસ દરમિયાન આ સાક્ષીએ

નોંધણી નં. જી.સી.બી. ૧૨૨ ધરાવતી કારની માલિકી બાબતે આર.ટી.ઓ. પાસેથી દસ્તાવેજ પુરાવા એકત્ર કર્યા હતા. આ સાક્ષી મુજબ કાર નૂર મોહમ્મદ અથવા સલીમની માલિકીની હતી, પરંતુ તેને નામ યાદ નથી. કારની માલિકી જાણવા માટે આર.ટી.ઓ. અધિકારીનું કોઈ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું નહોતું. એ સાચું છે કે આ સાક્ષીની જુબાની, તેને જ સર્વોત્તમ રીતે જાણીતાં કારણોસર, સંપૂર્ણ મનોભાવથી આપેલો પુરાવો નથી, પરંતુ સરકારના રેકૉર્ડમાંથી કારની માલિકી અંગે એકત્ર કરાયેલ દસ્તાવેજ પુરાવો આરોપી નં. ૨ ને ગુનાથી સાંકળવા માટે આ સાક્ષીએ કરેલો પ્રયત્ન પૂરતો જણાય છે અને જ્યારે આરોપી નં. ૨ એ પોતે જ માલિકીનો દાવો કરીને કાર પર પોતાની માલિકી સ્વીકારી છે, ત્યારે મુખ્ય પરીક્ષણમાં આ સાક્ષીએ દર્શાવેલી ગૂંચવણ ફરિયાદ પક્ષના કેસને પ્રભાવિત કરતી નથી. જો કે આ સાક્ષીએ આરોપી નં. ૩ અને જ તરફથી કરવામાં આવેલી જિરહમાં ઉત્તર આપ્યો હતો કે પ્રેસ ચાલુ હાલતમાં હતો અને મજૂરો કામ કરતા હતા અને પ્રેસ તળિયામાં ન હતો. તેમ છતાં, તળિયામાં પ્રેસ અસ્તિત્વમાં હતો તે હકીકત રેકૉર્ડ પર આવી છે અને ફરિયાદ પક્ષે તપાસેલા સાક્ષીઓ, જેમાં પ્રતિકૂળ બનેલા સાક્ષીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, દ્વારા સાબિત થઈ છે. ખરેખર પ્રેસ કાર્યરત હતો અને દરોડાના સમયે મજૂરો પ્રેસની અંદર હતા, એવું આ અદાલત માટે સ્વીકારવું શક્ય નથી. સામાન્ય રીતે આવા કેસમાં જ્યાં પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળો મળ્યા અને જપ્ત થયા હોય તે વિસ્તારનું વિગતવાર પંચનામું પોલીસ દ્વારા તૈયાર થવું જોઈએ. તે ઑફસેટ પ્રેસ હતો. ભલે એક ખૂણે

કેટલાક કાગળો પડેલા હતા, પરંતુ એવી બીજી કોઈ સામગ્રી, જેને બહુ તાજી કહી શકાય અને જેનો ઉપયોગ છાપ કાઢવા અથવા પ્રેસને ગતિમાં મૂકવા થઈ શકે, તેનો ઉદ્દેશ પંચનામામાં નથી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તે દરોડા પાડનાર ટુકડી સાથે બંગલાના ઉપરના ભાગમાં ગયો નહોતો અને બંગલાના ઉપરના ભાગમાં કોણ કબજેદાર હતું તે અંગે કોઈ પૂછપરછ પણ કરી નહોતી. રેકૉર્ડ પર એવું કશું નથી જે દર્શાવે કે બંગલાના પ્રિન્ટિંગ પ્રેસવાળા વિસ્તારમાં હાજર વ્યક્તિને કોઈ વધારાના પ્રયત્ન વગર ઘરના ઉપરના ભાગમાં પ્રવેશવાની તક હતી અથવા ઉપરના માળે રહેતી વ્યક્તિ બંગલાના પ્રિન્ટિંગ પ્રેસવાળા વિસ્તારમાં સહેલાઈથી જઈ શકતી હતી. આ સાક્ષીએ નિષ્પક્ષતાપૂર્વક સ્વીકાર્યું છે કે દરોડો પાડવામાં આવેલ વિસ્તારનો કોઈ નકશો તેણે તૈયાર કર્યો નહોતો. તેણે ઇનકાર કર્યો છે કે મુદ્દામાલ સાબુના કારખાનામાંથી જમ કરવામાં આવ્યો હતો. એક પ્રતિકૂળ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે સાબુનું કારખાનું અલગ મિલકત છે, તેથી માત્ર એ કારણે કે તપાસ દરમિયાન સોસાયટીના ચેરમેનનું નિવેદન નોંધાયું નહોતું, ફરિયાદ પક્ષનો કેસ અશક્યપ્રાય બની જતો નથી. વિપરીત રીતે, ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલ અન્ય પુરાવો અને જિરહ દરમિયાન રેકૉર્ડ પર આવેલ હકીકતોને આરોપીઓએ આપેલા ખુલાસા તથા પોતાના કહેવા માટે આધારરૂપ આરોપી નં. ૪ દ્વારા રજૂ કરાયેલ વિજળીના બિલ સાથે સરખાવતાં, તે સંતોષકારક રીતે સ્પષ્ટ થાય છે કે બંગલો નં. ૧૯ વિવિધ ભાગોમાં વહેંચાયેલો હતો અને તેમાં એકથી વધુ ખંડો હતા. જો આરોપી નં. ૧ દ્વારા અપાયેલા સંકેત મુજબ પોલીસ બંગલો

નં. ૧૯ના ચોક્કસ વિસ્તાર/ભાગમાં, જ્યાં મુદ્દામાલ સંગ્રહિત હતો, ત્યાં પહોંચી શકી હોય, તો અન્ય સ્થિત વિસ્તાર મારફતે પ્રવેશ કરવાની આવશ્યકતા નહોતી. જ્યારે રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે કે બંગલો નં. ૧૯ શોધી કાઢવામાં આવ્યો હતો અને અંદર કોઈ નહોતું અને કફૂ અથવા અન્ય ગડબડને કારણે દરોડાના દિવસે પ્રેસ ચાલુ ન હતો, ત્યારે વરિષ્ઠ અધિકારીઓ અને દરોડા પાડનાર ટુકડીના સભ્યોની હાજરીમાં આ સાક્ષીએ કરેલી કાર્યવાહી અધૂરી અથવા દુર્બળ કહી શકાય નહીં.

૩૬. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.૧૧-લાલુભા ગોપાલસિંહ ઝાલાની આંક ૧૦૯ પર તપાસ કરવામાં આવી છે. ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ તેઓ દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને જ્યારે તેઓ મારુતિ ફોન્ટી કાર ચલાવી રહ્યા હતા ત્યારે આરોપી નં.૧ની પ્રારંભિક ધરપકડ થઈ હતી, તે હકીકત તેમણે સાબિત કરી છે. આ સાક્ષીનું પુરાવું બોર્ડર વિંગના પોલીસ કોન્સ્ટેબલના પુરાવા સાથે સમર્થિત થાય છે, જેણે કોઈપણ નંબરપ્લેટ વિના જતી કારને અટકાવી હતી. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે કાર પર નોંધણી નં.જી.સી.બી. ૧૨૨ હતું, પરંતુ જ્યારે કારને અટકાવવામાં આવી ત્યારે તેની ઉપર નંબરપ્લેટ હતી તે બાબતને કોઈ સમર્થન મળતું નથી. આ સાક્ષીએ મુદ્દામાલ વિશ્લેષણ માટે એફ.એસ.એલ.ને મોકલ્યો હતો. ઔપચારિક સાબિતીના અભાવે, એફ.એસ.એલ.નો અહેવાલ આંક ૧૧૦ અને આંક ૧૧૧ મારફતે પુરાવામાં સ્વીકારવામાં આવ્યો છે. આ સાક્ષીએ એક હકીકત એ પણ સાબિત કરી છે કે કારની માલિકી અંગેના તેના દાવા પર અદાલતે પસાર કરેલા

આદેશોના પાલનમાં આ કાર આરોપી નં.૨ને સોંપવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે શ્રી પરમાર તેમના વરિષ્ઠ હતા. તેમ છતાં, તેમણે આ વાતનો ઇનકાર કર્યો છે કે શ્રી પરમારને બચાવવા માટે તેમણે ફરિયાદ પક્ષની કહાની મુજબ જુબાની આપી છે. નોંધ પર આવ્યું છે કે દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનને પ્રવેશદ્વાર છે અને તેમણે આ વાતનો ઇનકાર કર્યો છે કે કંપાઉન્ડમાં છોકરાઓ ક્રિકેટ રમતા હોય અને કોઈપણ કંપાઉન્ડમાં પ્રવેશી શકે. આ સાક્ષીએ સાબિત કર્યું છે કે કબજે કરાયેલ વાહનની ચાવી કાઈમ રાઈટર હેડ પાસે રાખવામાં આવતી હતી, પરંતુ ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ શોધ કાર્યવાહી કરવા માટે કારની ચાવી પરત મેળવવા અંગેનો કોઈરેકૉર્ડ એકત્ર કરવામાં આવ્યો નથી અને કાઈમ રાઈટર હેડનું નિવેદન પણ નોંધવામાં આવ્યું નથી. આ એક ખામી જણાય છે, પરંતુ આ ખામીનો પ્રભાવ શું થશે તે ફરી એક પ્રશ્ન છે. જ્યારે ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ મોડી સાંજે કારને અટકાવીને પાર્ક કરવામાં આવી હતી અને આરોપી નં.૧ને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૭૯ તથા મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૫ હેઠળ દંડનીય ગુનામાં અટકાયત કરીને ધરપકડ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી ઝાલાને આરોપી નં.૧ની કોઈ ગંભીર ગેરકાયદેસર ગુનાહિત પ્રવૃત્તિમાં સંડોવણી અંગે કોઈ માહિતી કે અન્ય વિગતો ન હોવા છતાં, ચર્ચાસ્પદ કેસ ઊભો કરવા માટે .૪૫૫ બોરના છ જીવતા કારતૂસ ગોઠવવાનું શક્ય હતું કે નહીં, તે પ્રશ્ન છે. કારણ કે ગુપ્ત માહિતી શ્રી પરમારને મળી હતી, એવું ફરિયાદ પક્ષનું પ્રકરણ છે અને શ્રી પરમારને મળેલી માહિતીના આધારે આરોપી નં.૧ની

પૂછપરછ કરવામાં આવી હતી અને તેણે આપેલા સંકેત પરથી કારતૂસો મળી આવ્યા હતા. આરોપી નં.૧એ જણાવેલી હકીકતોની સાચાઈ અથવા તેના દ્વારા આપવામાં આવેલા સંકેતની ખરાઈ કરવા માટે પંચોને બોલાવવું પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર શ્રી પરમારની ફરજ હતી. તેથી પંચોને બોલાવવામાં આવ્યા અને જ્યારે શ્રી પરમારે સમજ્યું કે આરોપી નં.૧ને કંઈક માહિતી છે અને સ્ત્રોત પણ શોધી શકાય તેમ છે, જેના કારણે આ મેટરમાં વધુ તપાસનો વ્યાપ ખુલશે, ત્યારે અદાલતને આશ્ચર્ય થાય છે કે શ્રી પરમારે કેવી રીતે અને શા માટે તપાસ તેમની અધીનસ્ત અધિકારી એવા શ્રી પંચાલને સોંપી દીધી, જ્યારે તેમને સમજાઈ જવું જોઈએ હતું કે મારુતિ ફોન્ટી કારમાંથી છ કારતૂસોની જમી બાદ આરોપી નં.૧ અન્ય વિગતો પણ આપી શકે. અદાલતનો એવો અનુભવ છે કે પોલીસ દળમાં એવા ઘણા અધિકારીઓ હોય છે જેઓ સંવેદનશીલ અથવા જટિલ તપાસ હાથ ધરવાની જવાબદારીમાંથી બચી જવાની માનસિકતા ધરાવે છે. પરંતુ નોંધનીય એ છે કે શ્રી પરમાર તે ટીમ સાથે હતા, જે શરૂઆતમાં બોલાવવામાં આવેલા તે બે પંચો સાથે બંગલો નં.૧૮ સુધી ગઈ હતી. બે વરિષ્ઠ અધિકારીઓ હાજર હોવા છતાં, તપાસ શ્રી પંચાલ, પી.એસ.આઈ. દ્વારા હાથ ધરાઈ હતી અને આ સાક્ષીનું પુરાવું તે અન્ય બે વરિષ્ઠ પોલીસ અધિકારીઓના પુરાવાને પૂરતું સમર્થન આપે છે, જેઓ બંગલો નં.૧૮ના તે ભાગની તલાશી સમયે હાજર હતા, જ્યાં પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ સ્થાપિત હતી અને મુદ્દામાલ જપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો. ચદ્દિપ ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.૧૧એ એવું જણાવ્યું નથી કે બંગલો નં.૧૮માંથી હથિયારો અને

દાડગોળો જમ કરવામાં આવ્યા ત્યારે તેઓ પોતે હાજર હતા, છતાં એક હકીકત સ્થાપિત થાય છે કે તેઓ જ તે વ્યક્તિ છે જેણે બોર્ડર વિંગના કોન્સ્ટેબલ પાસેથી આરોપી નં.૧ અને મારુતિ ફોન્ટી કારનો કબજો લીધો હતો અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૭૯ તથા મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૫ હેઠળ દંડનીય ગુનો નોંધ્યો હતો. જ્યારે બંગલો નં.૧૯ પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો ત્યારે શ્રી પંચાલ, પી.એસ.આઈ. સાથે ગયેલા અધિકારીઓના નામો પંચનામું (આંક ૭૭) માં ઉલ્લેખિત છે. ઉક્ત પંચનામું શ્રી પરમાર દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને શ્રી પંચાલ, પી.એસ.આઈ. પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી સી.એન. રાજપૂત અને શ્રી એસ.પી. ઓઝા, પી.આઈ., વગેરે સાથેના અધિકારીઓમાંથી એક હતા. પંચનામું (આંક ૭૬ અને આંક ૭૭) નો મહત્વનો ભાગ શ્રી પરમાર તેમજ શ્રી પંચાલ, પી.એસ.આઈ. અને દરોડા પાડનાર પક્ષના સભ્ય રહેલા અન્ય અધિકારીઓ દ્વારા સાબિત કરાવવો આવશ્યક છે. જો હેતુ આરોપી નં.૧ને ગંભીર ગુનામાં ફસાવવાનો હોત, તો તે કવાયત તરત જ ૪ ફેબ્રુઆરીના દિવસે અથવા ૫ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૩ની વહેલી સવારે શ્રી ઝાલા દ્વારા અથવા શ્રી પરમાર અને શ્રી ઝાલા, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરો દ્વારા કરી શકાત. તેથી, ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.૧૧નું વર્ણન ફરિયાદ પક્ષના પ્રકરણને ખરેખરનું બનાવે છે.

૩૭. શ્રી બ્રહ્મભટ્ટ નામના એક પોલીસ અધિકારી, જેઓ થોડા સમય માટે તપાસના પ્રભારી હતા, તેમની તપાસ કરવામાં આવી નથી, પરંતુ ફરિયાદ પક્ષે

રજૂ કરેલા પુરાવાથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમણે એવી વધુ તપાસ હાથ ધરી નહોતી, જેને સ્વરૂપે તાત્વિક ગણાવી શકાય.

૩૮. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૧૨, બાબુરાવ રામચંદ્ર પાટીલનો આંક ૧૨૧ પર પરિક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે. તેમણે પોતાના નિવેદનમાં જણાવ્યું છે કે વર્ષ ૧૯૯૪-૯૫ દરમિયાન તેઓ અમદાવાદ કાર્મ બ્રાન્ચમાં સહાયક પોલીસ કમિશનર તરીકે ફરજ બજાવતા હતા. તેમણે શ્રી યુ.સી. બ્રહ્મભટ્ટ પાસેથી ૧૧/૬/૧૯૯૪ના રોજ નોંધાયેલા ગુનાની તપાસ હાથ ધરી હતી. આરોપી નં. ૧-અબ્દુલ વહાબ અન્ય ગુનાના સંબંધમાં ન્યાયિક કસ્ટડીમાં હતો. તેમણે મૂળ આરોપી નં. ૩ની ધરપકડ કરી હતી. આરોપી નં. ૪ બંગલો નં. ૧૮નો માલિક છે. આ સાક્ષીએ બંગલાનો નકશો તૈયાર કરવા માટે સિટી સર્વે અધિકારીને જાણ કરી હતી, પરંતુ એવું જણાય છે કે સિટી સર્વે અધિકારીએ નિયમિત રીતે નકશો તૈયાર કરવાની કાળજી લીધી નહોતી, નહિતર તેઓ ચાર્જશીટ સાથે જણાવેલ નકશો રજૂ કરી શક્યા હોત; તેમ છતાં અદાલતનું માનવું છે કે આવો નકશો રજૂ થયો હોત તો ફરિયાદ પક્ષના કેસને થોડી વધુ મજબૂતી મળતી, કારણ કે પંચનામા (આંક ૭૭) નો અંતિમ ભાગ આ બાબત દર્શાવવા માટે સંતોષકારક રીતે સાબિત થયેલો જોવા મળે છે કે વિક્ટર /સેટ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ દ્વારા વપરાયેલ વિસ્તાર તુષાર પ્રોડક્ટ્સ, એટલે કે સાબુના કારખાનાથી, તેમજ મહાવીર ગ્લાસ સેન્ટરના ગોડાઉન તરીકે વપરાયેલા વિસ્તારથી અલગ હતો. બંગલો નં. ૧૮ની માલિકી બાબતે આરોપી નં. ૧ દ્વારા જાહેર કરાયેલ હકીકતનું ચકાસણી અને સત્યાપન

કરતું આવશ્યક હતું અને ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૧૨ એ આ પાસાની તપાસ કરનાર સાક્ષી છે. જરૂરી દસ્તાવેજો મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન પાસેથી એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. સામાન્ય રીતે, કાયદા અનુસાર, બંગલો નં. ૧૯ના વિવિધ ભાગોનું વર્ણન કરતો પંચનામાના અંતિમ ભાગનો મથાળો સાક્ષ્યના સ્વતંત્ર મુખ્ય ભાગ તરીકે વાંચવો યોગ્ય ન હોત, પરંતુ જ્યારે દસ્તાવેજ (આંક ૨૨) આરોપી નં. ૩ અને ૪ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલના કહેવા પર પુરાવામાં સ્વીકારવામાં આવ્યો છે, ત્યારે પંચનામાનો તે ભાગ વાંચવો શક્ય બને છે, ભલે પંચનામાના અંતિમ અવતરણમાં દર્શાવેલ વિગતો પંચનામું કરનાર અધિકારીઓએ શ્રી પરમાર, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર સાથે ખાસ રીતે જણાવી ન હોય. શ્રી પાટીલ, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા લખાયેલ પત્ર (આંક ૧૨૨) માં એ જ વિગત વર્ણવવામાં આવી છે, જેમાં દર્શાવ્યું છે કે બંગલાની ઉત્તર બાજુની દિવાલ પર ઇલેક્ટ્રિક મીટર નં. ૧૮૦૦૫ જોવા મળ્યું હતું અને પૂર્વ બાજુની દિવાલ પર ૩' x ૪.૫' માપની એક બારી હતી. પશ્ચિમ બાજુએ એક શટર હતું અને ઉત્તર બાજુની દિવાલ પર એક બારી હતી, જ્યાંથી સેલરના વિસ્તારમાં પ્રવેશ કરી શકાય. ઉત્તર બાજુએ ખુલ્લો જમીનનો ભાગ હતો, પરંતુ તે કંપાઉન્ડ વોલથી ઘેરાયેલો હતો. પશ્ચિમ બાજુએ તુષાર પ્રોડક્ટ્સ સોપ ફેક્ટરી અને મહાવીર ગ્લાસ સેન્ટરના ગોડાઉનનો સાઈનબોર્ડ ધરાવતું એક શટર હતું, જેને ૧૯/૩ સત્યમ સોસાયટી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યું હતું અને ઉત્તર બાજુએ વિક્ટર /સેટ પ્રેસ આવેલો હતો અને તે એ જ બંગલામાં હતો; તેમજ ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ સેલર

વિસ્તારનો માલિક કોણ હતો તેની વિગત જણાવવા સિટી સર્વે સુપરિન્ટેન્ડન્ટને વિનંતી કરવામાં આવી હતી. એનો અર્થ એવો થાય છે કે બંગલાની અંદર વિભાગો હતા અને સેલરના એવા એક ભાગમાં સેલરમાં આવેલો મોટો ઓરડો હતો, જ્યાં પ્રેસ સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. આરોપી નં. ૪ દ્વારા માર્ક 'બી' પર રજૂ કરાયેલ વિજળીનું બિલ બાબુભાઈ મણિલાલ શાહના નામે છે. ગ્રાહક નંબર આંક ૧૨૨ના પત્રમાં દર્શાવાયેલ નંબરથી નોંધપાત્ર રીતે જુદો છે. આ નોંધવું પણ મહત્વપૂર્ણ છે કે આરોપી નં. ૪ દ્વારા રજૂ કરાયેલ બિલ માર્ક 'બી' માં સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવ્યું છે કે રૂ. ૯૧૩-૯૪ પૈસા બાકી હોવાથી ૨૪/૧૧/૧૯૮૭થી વિજ પુરવઠો બંધ કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી માર્ક 'બી' વિજળીનું બિલ નથી, પરંતુ માંગણી પર અમદાવાદ ઇલેક્ટ્રિસિટી કંપની દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતી છે. જો બચાવ પક્ષે એ દર્શાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો હોય કે દરોડાની તારીખે પ્રેસ કાર્યરત હતી, તો એવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય કે આરોપી નં. ૪ દ્વારા રજૂ કરાયેલ માર્ક 'બી' માં દર્શાવેલી વિગતો કોઈ બીજી મિલકત સંબંધિત હોવી જોઈએ. અદાલત આ બાબતે સજાગ છે કે ફરિયાદ પક્ષને બચાવ પક્ષની નબળાઈનો આધાર લેવા દેવામાં આવી શકતું નથી, પરંતુ જ્યારે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૧૨ના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે ત્યારે સાથે સાથે એ પણ વિચારવું જોઈએ કે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૧૨ દ્વારા જણાવાયેલા તથ્યો સંબંધિત છે કે નહીં. તેથી, ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૧૨નો પુરાવો જો અન્ય પરિક્ષિત પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવા તથા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનમાંથી પરિક્ષિત સાક્ષીના

પુરાવાના સંદર્ભમાં વાંચવામાં આવે, તો ફરિયાદ પક્ષની આ વાત સ્વીકારવા માટે કોઈ ગૂંચવણ રહેતી નથી કે દરોડો પાડવામાં આવેલી મિલકતની ઓળખ બાબતે અથવા બંગલો નં. ૧૯ની માલિકી તથા જ્યાં પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી તે વિસ્તારની માલિકી અથવા કબજેદારી બાબતે એકત્રિત અને રજૂ કરાયેલા પુરાવા અંગે ગૂંચવણનું તત્વ નથી, અને સાબુના કારખાના અથવા મહાવીર ગ્લાસ માટે વપરાયેલા વિસ્તાર, પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ સ્થાપિત કરાયેલા વિસ્તારથી ભિન્ન હતા.

૩૯. નોંધ પર આવ્યું છે કે જ્યાં દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો તે વિસ્તાર આરોપી નં. ૪ના કબજામાં હતો. બાબુલાલ શાહનું નિવેદન ફરિયાદ પક્ષને મદદરૂપ થયું હોત, પરંતુ જ્યારે દસ્તાવેજી પુરાવો ઉપલબ્ધ છે અને આરોપી નં. ૪એ પોતે જ ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલા પોતાના નિવેદનમાં સ્વીકાર્યું છે કે પ્રેસ તેના દ્વારા ચલાવવામાં આવતું હતું, ત્યારે બાબુલાલ શાહની તપાસ ન થવીને ખામી કહી શકાતી નથી. અગાઉ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તેમ, ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનમાં આરોપી નં. ૪એ તે પ્રેસનો કબજેદાર અને ઉપયોગકર્તા હોવાની બાબતનો વિવાદ કર્યો નથી. ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલા પોતાના નિવેદનમાં આરોપી નં. ૪એ જણાવેલા તથ્યો અહીં પુનઃઉત્પન્ન કરવું અનુકૂળ રહેશે.

મારી પસા હેઠળ અટકાયત કરવામાં આવી હતી અને તે અવધિ દરમિયાન મારી પત્નીએ પ્રેસ ચલાવવા માટે તે પ્રેસ કોઈને સોંપી દીધો હતો અને તેની પ્રેસમાંથી કોઈ હથિયારો જમ કરવામાં આવ્યા નથી.

આ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે જ્યાં પ્રેસ સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી તે વિસ્તારનો આરોપી નં.૪ દ્વારા કબજો ગંભીર વિવાદનો વિષય નહોતો. આરોપી

નં.૪ એ એવું દર્શાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે કે તેની પત્નીએ જેમને પ્રેસ સોંપ્યો હતો તે વ્યક્તિ જમ કરાચેલા શસ્ત્ર માટે જવાબદાર વ્યક્તિ હોઈ શકે. નિર્વિવાદ રીતે, આરોપીએ પોતાની પત્નીની બચાવ પક્ષના સાક્ષી તરીકે તપાસ કરાવી નથી, કારણ કે તેની પત્નીએ પ્રેસ કોઈ નામવિહીન વ્યક્તિને સોંપ્યો હતો તેવી બાબત પણ સામે આવતી નથી. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે શસ્ત્ર અધિનિયમની કલમ ૩૫ ની યોજના ધ્યાનમાં રાખીને પોતાનું તારણ નોંધવું આવશ્યક હતું. કલમ ૩૫ નિશ્ચિત પરિસ્થિતિઓમાં પરિસરની કબજેદાર વ્યક્તિની ફોજદારી જવાબદારી અંગે જોગવાઈ કરે છે. નિર્વિવાદ રીતે, છાપખાનું એક વ્યાવસાયિક પરિસર હતું. નોંધપોથી પર એવું દર્શાવવા માટે કંઈ નથી કે નંબર ૪ ના આરોપીની પાસા હેઠળ અટકાયત પછી નંબર ૪ ના આરોપીની પત્ની પ્રેસ ચલાવતી હતી. આરોપી તરફથી કોઈ સંતોષકારક સમજૂતીના અભાવે અથવા ફરિયાદ પક્ષે રજૂ કરેલા પુરાવા દરમિયાન નોંધપોથી

પર આવેલા તથ્યોના અભાવે ફરિયાદ પક્ષના પક્ષમાં કે તેના વિરુદ્ધ કોઈ અનુમાન કરવું મુશ્કેલ રહેશે.

૪૦. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નોંધ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૪-કાનુજી મનુજી દરીયાપુર ખાતે તંબુ ચોકી પર ફરજ બજાવતા હતા અને આ સાક્ષીની જિરહ દરમ્યાન બહાર આવેલ હકીકતોને ધ્યાનમાં લેતાં આ સાક્ષીનું વર્ણન ખરું હોવાનું જણાય છે અને તેમાં અન્ય કોઈ ખામી પણ જણાતી નથી. આ સાક્ષી બોર્ડર વિંગમાં કોન્સ્ટેબલ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને તેઓ દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે મુકાયેલા અધિકારીઓના તાત્કાલિક અધીનસ્થ ન હતા. આ બાબત વિવાદિત નથી કે આ તંબુ ચોકી દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનના હદ વિસ્તારમાં આવતી હતી અને શ્રી ઝાલા, પી.આઈ.નું આગમન સંયોગવશાત્ થયું હોય શકે, પરંતુ તે અસંભવિત કે પૂર્વનિયોજિત આગમન હોવાનું જણાતું નથી, કારણ કે ના તો શ્રી રાજપૂત (ફરીયાદ પક્ષના સાક્ષી. નં. ૪) અને ના તો શ્રી ઝાલા, પી.આઈ.એ એવો વિચાર કર્યો હોઈ શકે કે આરોપી નં. ૧ નિશ્ચિત તારીખે અને સમયે આ તંબુ ચોકીના વિસ્તારથી પસાર થવાનો છે. કારને કોઈ ગંભીર ગુનામાં સંડોવણી અથવા હથિયારો અને દારૂગોળાના ગેરકાયદેસર વ્યવહારને કારણે રોકવામાં આવી ન હતી. જ્યારે દરીયાપુર પોલીસે મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૫ હેઠળ દંડનીય ગુનો નોંધ્યો હતો, ત્યારે આરોપીને તે ગુનો કરવાના કારણે અટકમાં લેવાનો હતો, કારણ કે દરીયાપુર પોલીસ માટે એ સ્થાપિત કરવું જરૂરી હતું કે નૂર મોહમ્મદ નશાની હાલતમાં મળ્યા હતા અને તેમને

વાહન ચલાવવું ન જોઈતું હતું. તેઓ કાર બેફામ રીતે ચલાવતા પણ મળ્યા હતા; તેથી દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં તેમની અટકાયત સ્વાભાવિક હોવાનું સ્પષ્ટ જણાય છે અને આ અદાલત માટે એવું નિરીક્ષણ કરવું પણ શક્ય નથી કે તેમની અટકાયત તેમના અને અન્ય આરોપી વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ, જેમના વિરુદ્ધ ફરિયાદ ચલાવવામાં આવી છે, ગંભીર કેસ ઘડવા માટે કરવામાં આવી હતી. એ સાચું છે કે જેમના વિરુદ્ધ વિચારણા ચાલી હતી એવા આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦(બી) હેઠળના દંડનીય ગુનાના આરોપ સાથે અન્ય આરોપીઓ સાથે મળીને વિચારણાનો સામનો કરવા જણાવાયું હતું અને તે પૈકી પાંચને અદાલતે મુક્ત કર્યા હતા અને ચારમાંથી એક આરોપી, અર્થાત્ મૂળ આરોપી નં. ૩ને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હતો અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦(બી) હેઠળના દંડનીય ગુનામાં વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે દોષારોપણ નોંધ્યું નહોતું. તેથી પડકારાયેલ ચુકાદો અને આદેશનું મૂલ્યાંકન ફરિયાદ પક્ષે રજૂ કરેલા પુરાવા અને આર્મ્સ અધિનિયમ હેઠળના દંડનીય ગુનામાં આરોપીઓને દોષિત ઠેરવતી વખતે વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આપેલા કારણોના આધારે કરવું જરૂરી બને છે. તેથી મારુતિ ફોન્ટી કારને રોકવાની અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૭૯ તથા મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૫ હેઠળ નોંધાયેલા પ્રથમ ગુનામાં આરોપી નં. ૧ની ધરપકડ થયાની હકીકત સ્થાપિત થયેલી જણાય છે. એ સાચું છે કે અંતે નૂર મોહમ્મદ, એટલે કે મૂળ આરોપી નં. ૧ વિરુદ્ધ તે ગુનામાં આરોપપત્ર દાખલ

કરવામાં આવ્યું હતું કે નહીં તે દર્શાવતું અભિલેખ પર કંઈ નથી, પરંતુ આ અદાલતના મતે તે પ્રાસંગિક બાબત ગણાતી નથી, કારણ કે પૂર્વે નોંધાયેલા ગુનાની હકીકતોનો વિચારણાના પ્રવાહ દરમ્યાન પણ ગંભીર રીતે ઇનકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો. બોમ્બે પ્રતિબંધ અધિનિયમ હેઠળ કોઈ સ્વતંત્ર દંડનીય ગુનો નોંધાયો ન હતો, પરંતુ મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૫ હેઠળનો ગુનો સ્વતંત્ર ગુનો છે, જેના હેઠળ જો કોઈ વ્યક્તિ નશાની હાલતમાં મોટર વાહન ચલાવતા દોષિત જણાય તો તેને દંડિત કરી શકાય છે, અને મોટર વાહન અધિનિયમની કલમ ૧૮૫ હેઠળના દંડનીય ગુનાનો આરોપ સ્થાપિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે એ સાબિત કરવું જરૂરી છે કે વ્યક્તિ જ્યારે વાહન ચલાવી રહ્યો હતો ત્યારે તે નશાની હાલતમાં મળ્યો હતો.

૪૧. જ્યારે ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ નથી કે શ્રી ઝાલા, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરને આરોપી નં. ૧ ની આર્મ્સ એક્ટ હેઠળ દંડનીય અન્ય કોઈ ગંભીર ગુનામાં સંડોવણી અંગે ગુપ્ત માહિતી મળી હતી, ત્યારે શ્રી ઝાલાએ પોતાની તરફથી શરૂઆતમાં અગાઉના ગુનામાં તેમના દ્વારા અટકાયતમાં લેવાયેલ મોટરકારના ખોખામાંથી છ કાર્ટ્રિજની પુનઃપ્રાપ્તિની પ્રક્રિયામાં સક્રિય ભાગ લીધો નહોતો. તેથી, શ્રી પરમારને પ્રાપ્ત થયેલી ગુપ્ત માહિતીના આધારે, પંચાઓની ગેરહાજરીમાં કારની ફરીથી તલાશી લેવામાં આવી. તકનીકી રીતે કહીએ તો, કાર દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનની કસ્ટડીમાં હતી અને શ્રી ઝાલા, પી.આઈ. અથવા શ્રી પરમાર, પી.આઈ. સહિત કોઈપણ વ્યક્તિ માટે ખોખામાં છ કાર્ટ્રિજ મૂકી દેવું સહેલું ન હતું.

તેથી, શ્રી ઝાલા તેમજ શ્રી કાનુજી મનુજીનાં હલફી નિવેદનોને વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે વિશ્વસનીય પુરાવાના સ્વરૂપે યોગ્ય રીતે માન્ય રાખ્યા છે. જો ફરિયાદ પક્ષના કેસને સંપૂર્ણતા સાથે જોવામાં આવે, તો મારુતિ ફ્ન્ટી કારમાંથી છ કાર્ટ્રિજની પ્રાપ્તિ પ્રાથમિક પ્રાપ્તિ ગણાય. દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનનો વિસ્તાર પ્રવેશદ્વાર અને પરિસર દિવાલ ધરાવતો સારો સુરક્ષિત વિસ્તાર છે. તે હેતુસર પૂછાયેલા પ્રશ્નોના જવાબોમાં સાક્ષીઓએ જે જણાવ્યું છે તે પરથી દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનના પરિસરમાં કોઈપણ વ્યક્તિને પ્રવેશ મળવાની શક્યતા નકારી કાઢવામાં આવી છે. તેના વિપરીત, નોંધમાં આવ્યું છે કે કાર પર કોઈ વિશેષ પહેરો મુકવામાં આવ્યો ન હતો. તે પોલીસ સ્ટેશનના સંત્રીથી આશરે ૧૦'ના અંતરે પાર્ક કરવામાં આવી હતી. આરોપી નં. ૧ નું એવું કહેવું નથી કે તેને રાત્રિના સમયે પોલીસ સ્ટેશનની બહાર લઈ જવાયો હતો. નિશ્ચિતપણે, શ્રી પરમાર, પી.આઈ.એ એવું જણાવ્યું નથી કે મૂળ આરોપી નં. ૧ અને મૂળ આરોપી નં. ૩ અંગે તેમને ગુપ્ત માહિતી ક્યારે પ્રાપ્ત થઈ હતી, પરંતુ ૫/૨/૧૯૯૩ ના રોજ તેમને મળેલી માહિતીના આધારે કારની તલાશી લેવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો અને પંચાઓને બોલાવવામાં આવ્યા. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે આરોપી નં. ૧ હથિયારો અને દારૂગોળાના વેચાણ અને પરિવહનમાં સંકળાયેલો છે અને માહિતી નિશ્ચિત હતી કે તેણે દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશન દ્વારા અટકાવવામાં આવેલી મારુતિ કારમાં કાર્ટ્રિજ મૂક્યા હતા. અત્યંત સંભવ છે કે મૂળ આરોપી નં. ૧ અને નિર્દોષ છૂટકારો પામેલ આરોપી નં. ૩ પ્રત્યે દ્વેષભાવ ધરાવતા કેટલાક

લોકોએ આરોપી નં. ૧ અને ૩ ની પ્રવૃત્તિ અંગે શ્રી પરમાર, પી.આઈ.ને જાણ કરી હોય, પરંતુ જ્યારે માહિતી નિશ્ચિત હતી ત્યારે શ્રી પરમાર માટે પણ કારની તલાશી લેવા સિવાય બીજો માર્ગ નહોતો. પુરાવામાં આવ્યું છે કે દરેક કેસમાં અટકાવવામાં આવેલી અથવા કસ્ટડીમાં લેવાયેલી કારોની સંપૂર્ણ તલાશી લેવામાં આવતી નથી. કારણ કે કારનો ડ્રાઈવર દારૂના નશામાં જણાયો હતો, દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશને ઉપરી રીતે એટલું તપાસ્યું હોય શકે કે તેમાં કોઈ દારૂની બોટલ છે કે નહીં. દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશન પાસે કારની પાછળની સીટ પર લગાડેલો સ્પીકર કાઢવાનો કોઈ કારણ ન હતું અને જ્યારે પોલીસે કારની તલાશી લેવાનો નિર્ણય કર્યો, ત્યારે મૂળ આરોપી નં. ૧ એ પોલીસને સંકેત આપ્યો હોય શકે. કાર્ટ્રિજ ક્યાં રાખવામાં આવ્યા હતા તે બાબત એવા તથ્યોની શ્રેણીમાં આવે છે, જે આરોપી નં. ૧ ની વિશિષ્ટ જાણમાં હોવાનું કહી શકાય.

જરૂર. પંચોએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી, પરંતુ આરોપી નં. ૧ ના નિર્દેશથી કારતૂસો સુધી પહોંચીને તે બહાર કાઢવામાં તેઓ સફળ થયા હતા એવી શ્રી પરમારની વાત પર અવિશ્વાસ કરવાનો તાબાની અદાલતને કોઈ કારણ નહોતું. આ છ કારતૂસોની જમીનું વર્ણન પંચનામામાં (આંક ૯૪) દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

જ૩. સમાજનો અનુભવ એવો છે કે નંબર-પ્લેટ વિના ચાલી રહેલી કારો મળતી હોય તો તેના પર એવો સ્ટીકર હોવો જોઈએ કે માલિકે નોંધણી માટે અરજી કરી

છે; પરંતુ જ્યારે કોઈ ગુનામાં કારને અટકાવવામાં આવે અથવા જપ્ત કરવામાં આવે, ત્યારે વાહનના બંને બાજુ નંબર-પ્લેટ શા માટે લગાડવામાં આવી નથી તે અંગેનું કારણ જાહેર કરવાની જવાબદારી ચાલકની હોય છે. અહીં, પોલીસે તપાસ પૂર્ણ થયા પછી એવો નિષ્કર્ષ નોંધ્યો હતો કે ગુનામાં અટકાવવામાં આવેલી મારુતિ ફોન્ટી કારની નોંધણી સંખ્યા જી.સી.બી. ૧૨૨ હતી. કારણ કે આરોપી નં.૧ કારને નંબર-પ્લેટ વિના હંકારી રહ્યો હોવાનું મળ્યું હતું, તેથી કાર કોઈપણ નંબર-પ્લેટ વિના કઈ પરિસ્થિતિમાં હતી તે હકીકત જાહેર કરવા માટે તે સર્વોત્તમ વ્યક્તિ હતો. તેથી, નંબર-પ્લેટ ઉતારનાર વ્યક્તિ મૂળ આરોપી નં.૧ હોઈ શકે. કોઈપણ વ્યક્તિએ આ સંભવિત પરિસ્થિતિ અંગે સ્પષ્ટીકરણ આપ્યું નથી.

જી. જે પંચને વિરુદ્ધ વલણ ધારણ કરનાર તરીકે ગણવામાં આવ્યો હતો અને જેમણે છતાં પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે, તેમણે પણ એવું જણાવ્યું છે કે દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશનના પરિસરમાં એક મારુતિ ફોન્ટી કાર ઉભી હતી. એકથી વધુ સાક્ષીઓએ એવું જણાવ્યું છે કે તે કાર પર કોઈ નંબર-પ્લેટ લગાવવામાં આવી નહોતી. પંચનામું (આંક ૯૪) તે હકીકતને સમર્થન આપે છે અને જે પંચ સાક્ષીએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન ન આપવાનો નિર્ણય કર્યો હતો તેને બચાવ પક્ષના વકીલ દ્વારા એવો કોઈ સૂચન કરવામાં આવ્યું નહોતું કે મારુતિ ફોન્ટી કાર પર નંબર-પ્લેટ હતી; અથવા નંબર-પ્લેટ વિના કાર ચલાવવું મોટર વાહન અધિનિયમ તથા તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમો મુજબ સ્વતંત્ર રીતે દંડનીય ગુનો હોઈ શકે, પરંતુ તે સાથે સાથે તે

વ્યક્તિના વર્તન વિષે પણ દર્શાવે છે, જે વ્યક્તિ નંબર-પ્લેટ વિના કાર ચલાવતા હાલતમાં મળી આવી હતી.

જપ. આરોપી નં. ૧ એ પોતાની તરફથી હાજર રહેલા વકીલ મારફતે આ અદાલત સમક્ષ એવું કહેવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે કે તે માત્ર એક સાદો ડ્રાઇવર હતો અને કારતૂસોની હાજરી અંગે તેને જાણ ન હોવી શક્ય છે. વિકલ્પરૂપે એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે કાર પોલીસ સ્ટેશનમાં પડી હતી, તેથી કારની ખોખલી જગ્યામાં કોઈપણ વ્યક્તિ કારતૂસો મૂકી શકે. તે ખોખલી જગ્યા ખાસ તૈયાર કરવામાં આવી ન હતી, પરંતુ સ્પીકર બેસાડવા માટે સામાન્ય રીતે રાખવામાં આવતી ખાલી જગ્યા હતી. પોલીસએ તે કારતૂસો મૂક્યા હોઈ શકે તેવી પણ ઘણી શક્યતા છે. આ બધી બાબતો વિકલ્પરૂપ બચાવ તરીકે લેવામાં આવી હતી. કારને પી.ડબ્લ્યુ. નં. ૪ દ્વારા અટકાવી અને રોકી લેવામાં આવી તે તારીખ સુધી કાર આરોપી નં. ૨ ની કબજામાં હતી, તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નંબર પ્લેટ વિના કાર ચલાવવા માટે આરોપી નં. ૨ અને ૧ બન્ને જવાબદાર હતા. અન્યથા આરોપી નં. ૧ એ કારની ડિલિવરી સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હોત અથવા નંબર પ્લેટ વિના કાર હંકારવાથી તેને મુશ્કેલી પડી શકે એવું જણાવ્યું હોત. કોઈપણ નંબર પ્લેટ વિના કાર ચલાવવી એ આરોપી વ્યક્તિઓ, અર્થાત્ નં. ૧ અને ૨, વિરુદ્ધની એક પરિસ્થિતિ છે. એ સત્ય છે કે આ પરિસ્થિતિ દોષિતતાને અનુરૂપ છે, પરંતુ નિર્દોષતાથી અસંગત એવી નથી. તેથી ફરિયાદ પક્ષે માત્ર એટલું વધુ પુરાવું રજૂ કરવાનું હતું કે પ્રતિબંધિત દારૂગોળાના પરિવહન માટે કારનો ઉપયોગ

થતો હોવાથી તે નંબર પ્લેટ વિના ચલાવવામાં આવી રહી હતી. અહીં શ્રી પરમારને મળેલી માહિતી અને કારમાંથી છ કારતૂસોની થયેલી જમી, જે તાબાની અદાલતના માનનીય ન્યાયાધીશે પુરવાર થયેલ ગણાવી છે, મહત્વપૂર્ણ બની જાય છે. સામાન્ય માણસ માટે .૪૫૫ રિવોલ્વરના કારતૂસો મૂકી દેવું શક્ય ન હતું, કારણ કે અંતે કાર દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશનના નિયંત્રણક્ષેત્રમાં હતી. તેથી દલીલખાતર એ સ્વીકારવામાં આવે કે દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશનમાં ઘણાં લોકોની અવરજવર હતી, તો પણ તેનાથી ફરિયાદ પક્ષનો કેસ શંકાસ્પદ બનતો નથી, કારણ કે આવા પ્રકારના કારતૂસો મૂકવું સહેલું નથી, કેમ કે આવા પ્રકારના કારતૂસો બજારમાં સહેલાઈથી મળતા નથી અને જેલમાં પણ મળતા નથી, સિવાય કે આરોપી નં. ૧ સાથે કોઈ વૈરભાવ ધરાવતી વ્યક્તિ હોય, જે ૪/૨/૧૯૯૩ ના રોજ નોંધાયેલા ગુનાને અનુસંધાને ધરપકડ કરાયેલા આરોપી તરીકે પોલીસ સ્ટેશનમાં હતી. એ જ રીતે, પોલીસને નામના મેળવવા માટે ખોટો કેસ ઉભો કરવાની રસદારી હોય તો જ અધિકારીઓ કારની ખોખલી જગ્યામા આવા છ નાના કારતૂસો મૂકે; અન્યથા પોલીસ પ્રતિબંધિત દારૂગોળો સહિત વધુ સંખ્યામાં કારતૂસો મૂકી શકતી હોત. તેથી અગાઉ નોંધ્યા મુજબ કારની ખોખલી જગ્યામાંથી છ કારતૂસોની થયેલી જમી સાચી જમી છે તે સ્પષ્ટ થાય છે, અને આ હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિમાં નંબર પ્લેટ વિના કાર ચલાવવાની બાબત એવી પરિસ્થિતિ બની જાય છે જે નિર્દોષતાથી અસંગત અને દોષિતતાને અનુરૂપ છે.

૪૬. જ્યારે આરોપી નં. ૧ અને ૨ તાબાની અદાલત સમક્ષ પોતાનો બચાવ કરી રહ્યા હતા, ત્યારે તેમના હિતો કદાચ પરસ્પર વિરુદ્ધ હતા અને તેથી માત્ર મૂળ આરોપી નં. ૧ એ જ એવું રજૂ કર્યું હતું કે તે એક સામાન્ય ડ્રાઈવર હતો. તેની પાસે કાર ખરીદવાની ક્ષમતા નહોતી અને કારમાં પડેલા કારતૂસ વિશે તેને જાણ નહોતી. નિશ્ચિતપણે આ બાબત સંભાવના તરીકે દર્શાવવામાં આવી હતી, પરંતુ જ્યારે આરોપી નં. ૨ એ પોતાને કારનો માલિક હોવાનું જાહેર કર્યું અને અભિલેખ પર એવા દસ્તાવેજો છે કે જેઓ દર્શાવે છે કે તેણે કાર પર પોતાનો દાવો કર્યો હતો, ત્યારે તે તેને આરોપી નં. ૧ સાથે જોડે છે. જો આરોપી નં. ૨ એ કાર આરોપી નં. ૧ ને વેચવાનો ઇરાદો રાખ્યો હોત, તો તે બંને પક્ષો દ્વારા દસ્તાક્ષરિત કાનૂની પ્રચલિત ફોર્મો, જેને લોકપ્રિય રીતે “ટી.ટી. ફોર્મ” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, રજૂ કરી શક્યો હોત. આ સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા કેટલાક દસ્તાવેજો પણ રજૂ કરી શકાયા હોત. અદાલતને આ બાબતની જાગૃતિ છે કે અંતે કાર અચલ મિલકત નહોતી અને તેના માટે કોઈ ઔપચારિક દસ્તાવેજીકરણની જરૂર પડતી નથી, પરંતુ જો કોઈ કારને અન્ય ચલ મિલકતની જેમ દસ્તાંતરિત કરવાનો ઇરાદો રાખે, તો માલના વેચાણ સંબંધિત અધિનિયમ પણ લાગુ પડશે અને વેચાણ પ્રતિફળ સ્વીકારવાથી અને/અથવા વેચાણની સમજૂતી અનુસાર મિલકત સોંપવાથી પૂર્ણ થશે. પરંતુ આરોપી નં. ૧ એ ક્યારેય એવો દાવો કર્યો નથી કે તે કારનો માલિક છે અને આરોપી નં. ૨ એ સ્વીકાર્યું છે કે તે કારનો માલિક છે, અને કારણ કે પ્રતિફળની રકમ આરોપી નં. ૧ દ્વારા તેને ચૂકવવામાં

આવી નહોતી, તેથી નોંધાયેલ માલિક હોવાને કારણે તેણે વિવાદ લંબિત રહે તે દરમિયાન કારની કસ્ટડી પ્રાપ્ત કરી હતી. અંતે, કાર તેને એક અંતરિમ વ્યવસ્થા તરીકે આપવામાં આવી હતી, જેને મુદામાલ વસ્તુ ઉપરનો દાવો કહી શકાય તેમ નથી. પરંતુ, નીચલી કાર્યવાહી લંબિત હોય તે દરમિયાન આરોપી નં. ૨ દ્વારા કારની પ્રાપ્તિ નિર્દોષ સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ હતી, તે સ્વીકારવું મુશ્કેલ છે. આરોપી નં. ૨ પોતાની માલિકી વિશે સજાગ હતો. અભિલેખ પર એવી કોઈ બાબત નથી કે જે દર્શાવે કે આરોપી નં. ૧ તેનો કર્મચારી હતો અને આરોપી નં. ૧ ડ્રાઈવર હોવાને કારણે તેણે કારનો દુરુપયોગ કર્યો હોઈ શકે. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓને આપવામાં આવેલા સૂચનોમાંથી પણ આ સંભાવના બહાર આવતી નથી; અન્યથા, આરોપી નં. ૨ ના પિતાએ પોતાની સાક્ષીમાં એવું કહી શક્યા હોત કે મૂળ આરોપી નં. ૧ તેમના પુત્ર પાસે ડ્રાઈવર તરીકે નોકરીમાં હતો. જ્યારે એવું પ્રગટ થાય છે કે આરોપી નં. ૨, આરોપી નં. ૧ સાથે મળીને, નંબર પ્લેટના અસ્તિત્વ વિશે જાણવાનો જવાબદાર હતો, ખાસ કરીને આરોપી નં. ૨ દ્વારા કારના કથિત વેચાણ અંગે કરવામાં આવેલા દાવાની સમયસમીપતા ધ્યાનમાં લેતા, ત્યારે તેના માલિકીની કારમાંથી જન્મ કરાયેલા છ કારતૂસ સાથે આરોપી નં. ૨ ને જોડતાં વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આપેલો નિષ્કર્ષ ખોટો છે એવું અદાલત માટે કહેવું મુશ્કેલ રહેશે.

૪૭. ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનમાં આરોપી નં. ૨ એ અદાલત સમક્ષ જણાવ્યું છે કે કારની પાછળની સીટની

ખાયામાંથી મળેલા કારતૂસો અંગે તેને જાણ નહોતી. તેણે જણાવ્યું છે કે આ કારતૂસો તેણે તે ખાયામાં રાખ્યા નહોતાં. આરોપી નં. ૨ મુજબ, કારનો માલિકીદર ગંગાધર નામના વ્યક્તિનો હતો. ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલા તેના આગળના નિવેદનમાં, જેમ અગાઉ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, તેણે એવો દાવો કર્યો છે કે આરોપી નં. ૨ તે કાર ખરીદવાનો ઇરાદો ધરાવતો હતો અને વેચાણ તેની મારફતે થવાનું હોવાથી તે દલાલ તરીકે વેચાણ વ્યવહારમાં પક્ષકાર હતો. કારનો વેચાણ વ્યવહાર તા. ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ સવારે અંદાજે ૧૧:૩૦ વાગ્યે કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ પોલીસએ તેનું નિવેદન તા. ૧૨/૨/૧૯૯૩ના રોજ નોંધ્યું હતું. આ સ્પષ્ટીકરણ સાથે તે એવો દસ્તાવેજ દર્શાવી શક્યો હોત કે તા. ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ અથવા ઓછામાં ઓછું તેનાં એક દિવસ પહેલાં, કાર ગંગાધરની માલિકીમાં હતી. તેની વિરુદ્ધમાં, પ્રાદેશિક પરિવહન સત્તાધિકારી દ્વારા આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજોમાંથી પ્રગટ થાય છે કે કાર આરોપી નં. ૨ની માલિકીની હતી અને માલિકીના તથ્યોની ચકાસણી કર્યા વિના તથા કારનો ભૌતિક કબજો આરોપી નં. ૨ પાસેથી લેવામાં આવ્યો ન હતો ત્યારે, તાબાની અદાલત વિચારાધીન કાર્યવાહી દરમિયાન કાર આરોપી નં. ૨ને સોંપી દીધી હોત નહીં. આરોપી નં. ૨એ કારની કસ્ટડી માટે વિચારાધીન કાર્યવાહી દરમિયાન તાત્કાલિકરૂપે રૂ. ૫૦,૦૦૦/-ની જામીનગીરી આપી હતી. આરોપી નં. ૨એ કાર મુક્ત કરાવી લીધી હતી અને ત્યારબાદ પણ તે તેના કબજાનો આનંદ લેતો રહ્યો હતો, એવો તથ્ય અનુમાનથી કાઢી શકાય એવો

છે. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે કાર જમ કરવાનો આદેશ આપ્યો નહોતો. આ હકીકતોની પરિસ્થિતિમાં, તા. ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ સવારે ૧૧:૩૦ વાગ્યા પછી થોડાંક જ કલાકોમાં નંબર પ્લેટ વિના મળી આવેલી કાર, આરોપી નં. ૨ વિરુદ્ધ જતી અને સંબંધિત પરિસ્થિતિ બની જાય છે. અન્યથા, તે પોતાના નિવેદનમાં એવું કહી શક્યો હોત કે જ્યારે તેણે સવારે ૧૧:૩૦ વાગ્યે કાર સોંપી હતી, ત્યારે કારની બંને બાજુ નંબર પ્લેટ લગાડેલી હતી. જો આરોપી નં. ૧ તેને ઓળખીતો ન હોત, તો ગંગાધર નામના તૃતીય પક્ષની માલિકીની કાર આરોપી નં. ૨ તેને સોંપી ન હોત. આરોપી નં. ૨ દ્વારા આપવામાં આવેલ સ્પષ્ટીકરણ જો ફરિયાદ પક્ષના કેસના સંદર્ભમાં વાંચવામાં આવે, તો એવો વિધિસંગત અનુમાન કાઢી શકાય કે આરોપી નં. ૧ કદાચ આરોપી નં. ૨નો પરિચિત ન પણ હોય; અન્યથા, આરોપી નં. ૨ તા. ૧૨ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૩ સુધી, એટલે કે જે દિવસે તેનું નિવેદન કથિત રીતે નોંધાયું હતું, ત્યાં સુધી રાહ જોઈ શક્યો ન હોત. તેની વિરુદ્ધમાં, તેણે એવો દાવો કર્યો છે કે તે કોઈપણ આરોપીને ઓળખતો નથી, એટલે કે તે આરોપી નં. ૧ને પણ ઓળખતો નથી (પેપર-બુકના પાનું નં. ૧૮૯ અને ૧૯૧).

૪૮. તેથી, આર્મ્સ અધિનિયમની કલમ ૨૫ (૧) (એ) હેઠળ દંડનીય ગુનાના આક્ષેપમાં . જપ્ત બોરના છ જીવંત કારતૂસ બિનઅધિકૃત રીતે રાખવા અને વહન કરવા બાબતે બંને આરોપીઓને દોષિત ગણાવતો વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશનો નિષ્કર્ષ કાયદેસર છે. અહીં, સ્થાપિત થયેલા તથ્યોના આધારે,

પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી પરમાર દ્વારા આરોપી નં. ૨ની કારમાંથી છ કારતૂસની મળેલ જમી સંદર્ભે તાબાની અદાલત આરોપી નં. ૨ને દોષિત ઠરાવી શકતી હતી, કારણ કે એવો અનુમાન કાઢવા માટે પૂરતો પુરાવો ઉપલબ્ધ છે કે આરોપી નં. ૧ દ્વારા બહાર કાઢવામાં આવી રહેલા છ કારતૂસની હાજરી અંગે આરોપી નં. ૨ સચેત અને માહિતગાર હતો. મોટરકારને પરિસર કહી શકાય નહીં, પરંતુ અંતે જે વાહનમાંથી કારતૂસ મળી આવ્યા તે આરોપી નં. ૨નું માલિકીદકવાળું હતું અને તેની કબૂલાતથી એ દર્શાવે છે કે ૪/૨/૧૯૯૩ના રોજ સવારે ૧૧:૩૦ વાગ્યા સુધી કાર તેના સંપૂર્ણ નિયંત્રણ હેઠળ હતી. આર્મ્સ અધિનિયમની કલમ ૩૫ની યોજનાની પૃષ્ઠભૂમિમાં આર્મ્સ અધિનિયમ તથા તેના હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમોના ભંગમાં પ્રતિબંધિત કારતૂસની જમી સંદર્ભે તેને દોષિત ઠરાવી શકાય તેમ હતું, કારણ કે ઉક્ત કલમમાં આવેલ ‘વાહન’ શબ્દ તેને તે જ રીતે ગુનામાં જવાબદાર બનાવે છે જાણે તે ગુનો માત્ર તેના દ્વારા જ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા કરવામાં આવી રહ્યો હોય; પરંતુ ગુનાના સ્વરૂપ અને અદાલત સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાને ધ્યાનમાં રાખીને અદાલતે એમ માન્યું કે બંને આરોપી વ્યક્તિઓ ગુનાના આચરણ માટે જવાબદાર હતા. આર્મ્સ અધિનિયમના પ્રકરણમાંથી સંબંધિત કલમ ૩૫ ઉદ્ઘૂત કરવી લાભદાયક રહેશે

૪.

૪૯. બંને આરોપીઓ તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાજુની રજૂઆત એવી છે કે ઓછામાં ઓછું આરોપી નં.૧ ને બંગલો નં.૧૯માંથી જમ કરાચેલા પ્રતિબંધિત હથિયારો સાથે સાંકળવામાં ન આવે. કારણ કે ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ પણ આરોપી નં.૧ એ જ દરોડા પાડી રહેલા દળને યોગ્ય રીતે બંગલો નં.૧૯ સુધી દોરી ગયો હતો અને આરોપી નં.૧ દ્વારા આપવામાં આવેલી સૂચનાના આધારે જ તે પરિસરમાં દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો. તેથી બંગલો નં.૧૯માંથી જમ કરાચેલા પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળા બાબતે આરોપી નં.૧ ની દોષિત ઠરાવટ અયોગ્ય ગણવી જોઈએ. જ્યારે વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે એવા નિષ્કર્ષે પહોંચ્યા છે કે આરોપી નં.૨ તેના માલિકીની અને તેના કબજાની કારમાંથી મળેલા છ કારતૂસોની જમી માટે જવાબદાર છે, ત્યારે અદાલત માટે વાજબી રીતે એવો અનુમાન કરવું શક્ય બને છે કે આરોપી નં.૨ ને તે કારતૂસો મેળવવાના સ્ત્રોત વિશે જાણ હોવી જ જોઈએ.

૪૯.૧ શ્રી રાજુએ નરસિંહભાઈ દાહ્યાભાઈ વાઘેલા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં જેના પર આધાર મૂક્યો છે તે નિર્ણય આરોપી નં. ૧ કે ૨ પૈકી કોઈને પણ મદદરૂપ થતો નથી. ઉલ્લેખિત આ નિર્ણયમાં આરોપી વિરુદ્ધ કોઈ પ્રત્યક્ષ પુરાવો ન હતો અને ફરિયાદ પક્ષે પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધાર મૂક્યો હતો, અને તે પરિસ્થિતિઓમાંથી એક એ સ્થળ અંગેની હકીકત હતી જ્યાં ચાવી છુપાવવામાં આવી હતી. આ અદાલતે પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે ઉત્પન્ન કરવું અને જાણકારી હોવી — બે અલગ બાબતો છે. શ્રી રાજુના

મતાનુસાર, જ્યાં સુધી એ સ્વીકારવામાં ન આવે અથવા સાબિત ન થાય કે આરોપી નં. ૧ ને જમ કરાયેલ મુદ્દામાલ વસ્તુઓ ચોક્કસ સ્થળે છુપાવવામાં આવી હતી તેની જાણ હતી, ત્યાં સુધી તેને હથિયાર અધિનિયમની કલમ ૨૫ (૧એએ) હેઠળ દંડનીય ગુના સાથે સાંકળવામાં આવી શકતો નથી. ફરિયાદ પક્ષે દઢ અને વિશ્વસનીય પુરાવો રજૂ કરીને સ્થાપિત કર્યું છે કે આરોપી નં. ૧ પોતાની દ્વારા હંકારાતી મારુતિ કારના ખાંચામાં .૪૫૫ રિવોલ્વરની છ કાર્ટ્રિજ લઈ જઈ રહ્યો હતો અને તે કાર આરોપી નં. ૨ની માલિકીની હતી તથા તે હેતુ માટે વપરાતી હતી. જો આરોપી નં. ૧ મૂળ સ્ત્રોત સ્થળ સુધી દોરી જવામાં સાધક બને, તો સ્ત્રોત સ્થળેથી મુદ્દામાલની જમી પરથી છુપાવેલી મળી આવેલ વસ્તુઓ અંગે તેને જાણ હતી એવો અનુમાન સ્પષ્ટપણે કાઢી શકાય. આ માત્ર સાદી પુનઃપ્રાપ્તિનો કેસ નથી. ઉલ્લેખિત આ નિર્ણયમાં પંચ (ફરીયાદ પક્ષના સાક્ષી. નં. ૨૮) નો પુરાવો એવો હતો કે આરોપીએ બે ચાવીઓ ઉત્પન્ન કરી હતી. તેમાંની એક ગોદરેજની ચાવી પોલીસ કબજામાં લેવામાં આવી હતી. તેનો અર્થ એવો થાય છે કે આરોપી ચાવી જ્યાં છુપાવવામાં આવી હતી તે સ્થાન બતાવવા અને તેની ઉત્પન્ની માટે જવાબદાર હતો. તેથી, હાલના સમક્ષના કેસમાં રજૂ કરાયેલા આવા પુરાવાને ધ્યાનમાં રાખતાં, આ ચુકાદા આ પૈકી કોઈપણ આરોપીને મદદરૂપ થવાના નથી.

૪૯.૨ શ્રી રાજુ, વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી આ રજૂઆત સાથે કે ઓછામાં ઓછા આ બન્ને આરોપી નં. ૧ અને ૨ને હથિયાર અધિનિયમની કલમ

૨૫ (એએ) તથા કલમ ૩૫ સાથે વાંચવામાં આવતી જોગવાઈ હેઠળ દંડનીય ગુનાના આરોપમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવવો જોઈએ, તે બાબતમાં આ અદાલત માટે સહમતિ વ્યક્ત કરવી શક્ય નથી, કારણ કે પ્રતિબંધિત અગ્નિશસ્ત્રો, અર્થાત્ એ.કે. ૪૭ રાઈફલ તથા તે જ હથિયારમાં વપરાઈ શકતા પ્રતિબંધિત કારતૂસોની હાજરી અંગે તેમને જાણ ન હોય એવું માનવામાં આવી શકે. આરોપી નં. ૨ની માલિકીની કારના ગૂંપ જાંચામાંથી મળેલા છ કારતૂસ અંગે જાગૃત કબજો અથવા કેટલીક જાણકારી હોવાના કારણે આ વ્યક્તિઓ દોષિત હોઈ શકે, પરંતુ ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો છે કે આરોપી નં. ૧ મુખ્ય આરોપીઓમાંનો એક છે અને માત્ર તેના દર્શનથી જ પોલીસ વિવિધ પ્રકારના કારતૂસો, દાડ્ડગોળો અને દેશી બનાવટના પિસ્તોલોના જથ્થા સુધી પહોંચી શકી હતી, અને જ્યારે અદાલતે એવું અવલોકન કર્યું છે કે આરોપી નં. ૨ને તેની કારનો ઉપયોગ ગેરકાયદેસર રીતે પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દાડ્ડગોળાના વેપાર / પરિવહન માટે થઈ રહ્યો હતો તેની જાણ હતી, ત્યારે વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નોંધેલ નિષ્કર્ષ ત્રુટિપૂર્ણ છે એવું આ અદાલત કહી શકે તેમ નથી અને તેથી વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે જે દૃષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે તેના સિવાયનો બીજો દૃષ્ટિકોણ અપનાવી શકાય તેમ હતો એવી શ્રી રાજુની રજૂઆત સ્વીકારવામાં આવતી નથી.

૫૦. બેલિસ્ટિક નિષ્ણાતના અહેવાલમાં (આંક ૧૧૫) દર્શાવાયું છે કે પાર્સલ ‘એચ’ માં સીલબંધ હાલતમાં ૫૦ કારતૂસ મળ્યાં હતા અને તેમને આંક એચ૧

થી એચપ૦ તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવ્યા હતા, અને પરીક્ષણના પરિણામથી (પેપરબુકના પાનું નં. ૪૫૯) જાણવા મળે છે કે આ કારતૂસ .૪૫ રિવોલ્વર કારતૂસ હતા. એ જ રીતે, આંક એમ૧ થી એમ૧૩ કારતૂસ પણ .૪૫ રિવોલ્વરના હતા અને તે છોડાયેલા કારતૂસ હતા. તેથી, સત્યમ સોસાયટીના બંગલા નં. ૧૯ માંથી ૧૩ છોડાયેલા કારતૂસ અને ૫૦ જીવંત કારતૂસ મળ્યાં હતા અને આ કારતૂસ મોટરકારમાંથી જમ કરાયેલા કારતૂસ જેવા જ હતા. પરીક્ષણના પરિણામમાં નિષ્ણાત દ્વારા આપવામાં આવેલું વર્ણન એ અનુમાન કાઢવા અને એવો નિષ્કર્ષ નોંધવા માટે પૂરતું છે કે મોટરકારમાંથી જમ કરાયેલા આંક એ૧ થી એ૬ .૪૫ એલી રિવોલ્વર કારતૂસ હતા અને જીવંત હતા અને અન્ય ૫૦ કારતૂસ (આંક એચ૧ થી એચ૫૦) પણ જીવંત કારતૂસ હતા. આ કુલ ૫૦ કારતૂસમાંથી એચ૧ થી એચ૬, એચ૧૩ થી એચ૨૬ અને એચ૪૧ થી એચ૫૦નું પ્રમાણભૂત .૪૫ રિવોલ્વરથી પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું. ખોટી રીતે ન છોડાયેલા કારતૂસના પ્રમાણની સરખામણી જો એ૧ થી એ૬ અને એચ૧ થી એચ૫૦ સંબંધે કરવામાં આવે, તો અદાલત માટે એ માનવું સુરક્ષિત છે કે મોટરકારમાંથી મળેલા છ કારતૂસ બંગલા નં. ૧૯ ની તપાસ દરમિયાન મળેલા જથ્થાનો જ ભાગ હતા.

૫૧. તેથી નિષ્ણાતનું પુરાવું પરોક્ષ રીતે છ કારતૂસોની જમીને તથા ફરિયાદ પક્ષે કરેલા આ આક્ષેપોને સમર્થન આપે છે કે આ છ કારતૂસ બંગલો નં. ૧૯ માંથી મળેલા એવા જ અથવા સમાન કારતૂસોના જથ્થાનો ભાગ છે, અને તે બાબતને

પૂરતી શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. આદરણીય તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવાને સ્વીકાર્યો છે તેમાં, બંગલો નં. ૧૯ માંથી પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળા સાથે મળેલા કારતૂસોના સંબંધમાં આરોપી નં. ૧ અને ૨ ને જોડતાં ફરિયાદ પક્ષના કેસને સ્વીકારવામાં, કોઈ ભૂલ અથવા તર્કવિરુદ્ધતા જણાતી નથી. નોંધનીય છે કે સંબંધિત અધિકારીએ અપનાવેલી સીલ કરવાની પ્રક્રિયાને ગંભીર રીતે પડકારવામાં આવી નથી અને તેથી આ અદાલત માટે ફરિયાદ પક્ષ વિરુદ્ધ એવો અનુમાન કરવું મુશ્કેલ છે કે પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળાની વસૂલાત પછી મૂળ બંગલો નં. ૧૯ માંથી મળેલી સામગ્રીનો ભાગ રહેલા છ કારતૂસોનો ઉપયોગ આરોપી નં. ૧ અને ૨ ને ગુનામાં ફસાવવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. આ છ કારતૂસો પહેલેથી જ સીલ કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ બંગલો નં. ૧૯ પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો. આ પણ સ્પષ્ટ છે કે થેલીમાંથી મળેલી વિવિધ પ્રકારની કારતૂસોને વર્ગીકૃત કરવામાં આવી હતી અને તેની વિગતો પંચનામાના બીજા ભાગમાં નોંધવામાં આવી હતી. બંગલો નં. ૧૯ ના એક ભાગમાંથી વસૂલ થયેલા મુદ્દામાલની વિગતો શ્રી પરમાર, પી.આઈ. સહિત એકથી વધુ સાક્ષીઓએ વર્ણવી છે. આ બધાં મુદ્દામાલના લેખોને શ્રી પરમાર, પી.આઈ. તેમજ શ્રી પંચાલ, પી.એસ.આઈ. એ ઓળખ્યા છે. પંચાઓના હસ્તાક્ષર ધરાવતી અનેક ચિઠ્ઠીઓ પુરાવામાં પ્રાપ્ત થઈ છે, જે પોતે જ ઘણું કહી જાય છે; અન્યથા આ પંચ સાક્ષી સ્પષ્ટ રીતે કહી શક્યો હોત કે તમામ હસ્તાક્ષરો ફક્ત પોલીસ સ્ટેશનમાં જ લેવાયા હતા. આવી અનેક ચિઠ્ઠીઓ આ

અદાલતને એવું માનવા પ્રેરિત કરે છે કે જ્યારે એફ.એસ.એલ. ને મોકલાયેલો દરેક પાર્સલ પંચાઓના હસ્તાક્ષર મેળવીને તૈયાર કરવામાં આવતો હતો ત્યારે પંચાઓ હાજર રહ્યા જ હશે. જો મુદ્દામાલ ખરેખર જમ્મ અને વસૂલ કરવામાં આવ્યો હોય, તો પંચાઓ માટે કેટલી ચિઝીઓ જરૂરી પડશે તેનો અંદાજ દરોડા પક્ષ માટે લગાવવો શક્ય ન હતો, કારણ કે વસૂલ થયેલી વિવિધ પ્રકારની કારતૂસો અને હથિયારોના પ્રકારોને અલગ અલગ રીતે પેક કરવાનું આવશ્યક બનતું. તેથી બંગલો નં. ૧૯ ના એક ભાગમાંથી થયેલી મુદ્દામાલની જમ્મી ખરા અર્થમાં ચથાર્થ હોવાનું જણાય છે.

પર. બંગલો નં. ૧૯ માં દરોડા પક્ષે પ્રવેશ કરવા માટે અપનાવેલી રીત અંગે પુરાવામાં વિરોધાભાસ છે, તે સાચું છે. જો દરવાજો અંદરથી બંધ મળ્યો હોય, તો પોલીસ બંગલો નં. ૧૯ માં પ્રવેશ કરી શકે તે માટે કોઈપણ યોગ્ય પદ્ધતિ અપનાવી શકે. એક અધિકારીએ જણાવ્યું છે કે ૩' x ૩' કદની લોખંડની જાળી કાઢી લેવામાં આવી હતી અને બીજા અધિકારીએ જણાવ્યું છે કે બહારથી બંધ લોખંડનો દરવાજો ખોલવામાં આવ્યો હતો. તેનો અર્થ એવો થાય છે કે દરવાજો જાણે બહારથી તાળાબંધ હોય તેમ ખોલવામાં આવ્યો હતો. જો પોલીસને જાણ ન હોય અથવા સૂચિત ન કરવામાં આવી હોય, તો પોલીસ માટે તાળું તોડવું શક્ય ન હતું; અન્યથા, આરોપી નં. ૧ દ્વારા આપવામાં આવેલી બાતમીના આધારે જ્યાં દરોડા પક્ષે પહોંચવાનું હતું તે વિસ્તાર સુધી પહોંચવાનો અન્ય કોઈ માર્ગ ન હતો, અને બંગલાનો દરવાજો બહારથી બંધ મળ્યો હોય તો પણ તેને ખોલવાનો

વિકલ્પ તેઓએ પસંદ ન કર્યો હોત. અગાઉ ચર્ચા મુજબ, સ્પષ્ટ છે કે બંગલો નં. ૧૯ વિવિધ ખંડોમાં વહેંચાયેલો હતો અને તેમાંથી એક ખંડ મહાવીર ગ્લાસ સેન્ટરનું ગોડાઉન તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતો હતો, જ્યારે એક ખંડનો કેટલાક વર્ષો પહેલાં સાબુના કારખાનારૂપે ઉપયોગ થતો હતો. પુરાવામાં એ પણ છે કે બંગલાનો ઉપરનો ભાગ રહેઠાણ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતો હતો. જ્યાં છાપાખાનું સ્થાપિત હતું તે તળિયાખંડને સ્વતંત્ર પ્રવેશદ્વાર હતું અને એક સાઈનબોર્ડ પણ દરોડા પક્ષને મળ્યું હતું, જેના વિગત પંચનામામાં ઉલ્લેખિત છે. સ્પષ્ટ છે કે તપાસ પક્ષનો હેતુ બંગલાના માત્ર છાપાખાનાવાળા વિસ્તારમાં પ્રવેશ કરવાનો હતો. તેથી પોલીસ અધિકારીએ બંગલામાં કઈ રીતે પ્રવેશ કર્યો તે અંગેના પુરાવામાં થોડી અસંગતતા હોવા છતાં પુરાવો નષ્ટ થતો નથી. તેના વિરુદ્ધ, પોલીસ સાક્ષીઓ આ મુદ્દે એકસરખા છે કે નિશ્ચિત તારીખ અને સમયે તેઓ સત્યામ સોસાયટીના બંગલો નં. ૧૯ ના તળિયાખંડમાં પ્રવેશ્યા હતા, જેમાં એક મોટો ઓરડો હતો અને ત્યાં લોખંડના દરવાજાથી ઢંકાયેલું એક ભોંયરૂં મળ્યું હતું. દરેક સાક્ષી દરેક વિગત વર્ણવતો નથી, પરંતુ તેઓ પોતાના પ્રવેશના તથ્ય અંગે તેમજ પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળા તથા અન્ય કારતૂસો, જે જીવંત પણ હતા અને વપરાયેલા પણ હતા, તેની જમી અંગે એકસરખા છે.

૫૩. અદાલતે આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા બચાવના મુદ્દા સંદર્ભે પુરાવામાંથી ઉદ્ભવતી બીજી એક પરિસ્થિતિ પર પણ વિચાર કરવો જોઈએ. જો પોલીસ અધિકારીઓનો આશય આરોપી વ્યક્તિઓને ખોટી રીતે

ફસાવવાનો હોત, તો તેમના માટે એ.કે. ૪૭ રાઈફલમાં વપરાતી ગોળાબારૂદ સહિત વિવિધ પ્રકારના કાર્ટ્રિજોની વ્યવસ્થા કરવી અને પ્રાપ્ત કરવી સરળ ન હોત. આથી એવો અભિપ્રાય થાય છે કે ઈમારતના કબજેદાર અથવા માલિકે પોતાના નિયંત્રણ હેઠળના વિસ્તારમાં તમામ પ્રકારનો જથ્થો સંગ્રહવા દેવાનો પરવાનો આપ્યો હતો, જેથી માંગણી થતા તે પુરો પાડી શકાય અને એવી માંગણી આરોપી નં. ૧ અને ૨ જેવા વ્યક્તિઓની મદદથી સંતોષી શકાય, જે કબજેદારને અથવા આવા પ્રતિબંધિત શસ્ત્રો અને ગોળાબારૂદ વગેરેનો ગેરકાયદેસર સંગ્રહ અને વેચાણ કરતા વ્યક્તિને મદદ કરી શકે. તેથી, માત્ર પોલીસ સાક્ષીઓએ જ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે અને અન્ય કોઈએ નહીં; તેમજ તપાસ એજન્સી સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ શોધી શકી હોત, તે ફરિયાદ પક્ષના વિરુદ્ધ જતું નથી.

૫૪. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે અમુક એવા નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે, જેમાં એવો સિદ્ધાંત દર્શાવવામાં આવ્યો છે કે માત્ર પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવા આધારે પણ દોષારોપણ નોંધાઈ શકે છે. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે વિચારેલા નિર્ણયોને આ અદાલત દ્વારા ફરીથી ઉદ્દેખ કરવો અથવા અન્ય નિર્ણયોના અવતરણ આપવાની જરૂર નથી, કારણ કે આ એક સ્થિર કાનૂની સ્થિતિ છે કે અદાલત પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવા પર આધાર મૂકી શકે છે અને પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવા આધારે દોષારોપણને સમર્થન આપી શકે છે. માત્ર એટલી જ બાબત ધ્યાનમાં રાખવાની રહે છે કે અદાલત જ્યારે પોલીસ

સાક્ષીઓના પુરાવાને સ્વીકારી રહી હોય ત્યારે એવા સાક્ષી અથવા સાક્ષીઓના વર્ણનની અસલિયત વિષે બમણી ખાતરી હોવી જોઈએ. આવા સાક્ષીઓની જિરહ અતિશય કાળજીપૂર્વક વાંચવી જોઈએ અને પોલીસ સાક્ષીઓએ જણાવેલા તથ્યોનું મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી સ્વરૂપના અન્ય પુરાવા સાથે પુનઃપરીક્ષણ કરવું જોઈએ. પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવાને વિશ્વસનીય પુરાવાખંડ તરીકે સ્વીકારતી વખતે, અદાલત આરોપીના બચાવ તથા તેની નબળાઈનો પણ વિચાર કરી શકે છે, કારણ કે તે પરિસ્થિતિઓ પ્રદાન કરવા સક્ષમ હોય છે. અદાલતનો અનુભવ એવો છે કે અમુક તથ્યાત્મક સંયોગો પરિસ્થિતિઓને જન્મ આપી શકે છે અને એવો જ એક સંયોગ ઉપર અહીં પૂર્વ ચર્ચાઓ છે, એટલે કે, જો એક જ દરોડા દરમિયાન એક જ સ્થળેથી વિવિધ પ્રકારના કારતૂસ મળી આવે અને તે બધાં જુદી જુદી પત્રિકાઓ સાથે, પંચ સાક્ષીઓના હસ્તાક્ષરવાળી સીલબંધ હાલતમાં પેક કરેલ મળ્યાં હોય, તો અદાલત માટે એવો અનુમાન કાઢવું શક્ય બને છે કે જમી ખરેખર અસલી હોવી જોઈએ.

પપ. પડોશીને સાક્ષી તરીકે તપાસવામાં ન લેવાયો હોવા માત્રથી પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસ સામે કોઈ પ્રતિકૂળ અસર થતી નથી. સમાજનો અનુભવ એવો છે કે આજકાલ કોઈપણ વ્યક્તિને બાજુના સટાસટ આવેલા મકાનમાં ચાલી રહેલી પ્રવૃત્તિઓ વિષે વ્યવહારિક રીતે રસ રહેતો નથી. એટલું જ નહીં, જો કંઈ શંકા ઉપજે તો પણ તેઓ રાજ્યને કે ફરિયાદ ચલાવતી એજન્સીને મદદરૂપ થવા માટે પણ ઉત્સુક હોતા નથી. વધુમાં વધુ, પડોશી એટલું કહી શક્યો હોત કે કશું લાગુ

હોવાથી તેમને પાડોશના બંગલામાં ચાલી રહેલી પ્રવૃત્તિઓની જાણ નહોતી. પંચોને એ જ વિસ્તારમાંથી પસંદ કરી શકાતા, પરંતુ અંતે દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશન અને સત્યમ સોસાયટી વચ્ચેનું અંતર મોટું નથી; નહીં તો તે હકીકત નોંધ પર આવી હોત. બે પંચોને બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો છે કે આરોપી નં. ૧ ની બતાવટે મારુતિ કારમાંથી છ કારતૂસો જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા. જ્યારે પંચનામાનો પ્રથમ ભાગ દરિયાપુર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે બપોરે અંદાજે ૧૨:૩૫ વાગ્યે તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો અને દરોડા પક્ષમાં જોડાનારા અધિકારીઓના નામો પણ તેમાં નોંધવામાં આવ્યા છે અને પંચનામાના આ પ્રથમ ભાગ પર પંચોના હસ્તાક્ષરો છે. પંચનામાનો પ્રથમ ભાગ (આંક ૭૬) ૫/૨/૧૯૯૩ ના રોજ ૧૨:૫૦ વાગ્યે પૂર્ણ થયો હતો. તેથી ૫/૨/૧૯૯૩ ના રોજ અંદાજે ૧૧:૫૦ વાગ્યે પોલીસની કાર્યવાહી શરૂ થઈ હતી અને બંગલો નં. ૧૯ ખાતે પંચનામાના બીજા ભાગના લેખન પૂર્ણ કરવાની પ્રક્રિયા ૧૫:૦૦ કલાકે પૂર્ણ થઈ હતી. પંચોએ સહી કરેલી તમામ ચિઠ્ઠીઓ પર તારીખ છે તથા જેમની હાજરીમાં પંચોએ સહી કરી તે અધિકારીઓના હસ્તાક્ષરો છે. તેથી માત્ર એટલા કારણો કે પોલીસ દ્વારા એ જ પંચોને લેવામાં આવ્યા હતા, શોધ અથવા જમીની કાર્યવાહી બનાવટી અથવા અન્ય રીતે શંકાસ્પદ બની જતી નથી. પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ ધરાવતા બંગલો નં. ૧૯ ના વિસ્તારથી દરોડા પક્ષ નીકળી ગયું ત્યારે સ્થળને ફરી તાળું મારવામાં આવ્યું હતું કે ખુલ્લું રાખવામાં આવ્યું હતું કે કોઈને સોંપવામાં આવ્યું હતું, તેવા પ્રશ્નોના જવાબ ફરિયાદ પક્ષ આપી શક્યો

હોત; પરંતુ જ્યાં સુધી ફરિયાદ પક્ષને આવી પરિસ્થિતિ અંગે સ્પષ્ટીકરણ આપવા કહેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આરોપ સાબિત કરવા માટે સંબંધિત ન હોય તેવી આવી વિગતો રજૂ કરવાની તેની પાસેથી અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં. જો કોઈ તાળાબંધ અથવા પરિત્યક્ત સ્થળની શોધ લેવામાં આવે અને પોલીસ તે સ્થળને સીલ કરવાની મનશા ન રાખતી હોય, તો પોલીસ સ્વાભાવિક રીતે પોતાની ઔપચારિકતાઓ પૂર્ણ કરીને તે સ્થળ છોડી શકે. હાલના કેસમાં પણ એવું જ બન્યું હોવાનું જણાય છે. શોધ અને જમીન કાર્યા પછી સ્થળ પરિત્યક્ત હાલતમાં છોડી દેવાની પોલીસની વર્તણૂક વિચિત્ર જણાય તો પણ, કાયદાની નજરે શોધ અને જમીની ખરાઈ તેનાથી દોષિત, અમાન્ય કે ગેરકાયદેસર બનતી નથી. વધુમાં વધુ, જો દરોડા પક્ષના આવા વર્તનના પરિણામે કોઈ નુકસાન કે હાનિ થાય, તો સ્થળના માલિક અથવા કબજેદાર રાજ્ય વિરુદ્ધ અથવા દરોડા અધિકારી વિરુદ્ધ યોગ્ય પગલાં લઈ શકે.

૫૬. એક વધુ હકીકત એવી છે જે વિશિષ્ટ પરિસરમાં મુદ્દામાલ વાવવામાં આવ્યો હોવાની સંભાવનાને નકારી કાઢે છે, એટલે કે ૧૨૨.૫ કિ.ગ્રા. ચાંદીના તારની જમી. કાર્યવાહી ચાલી રહી હતી તે દરમિયાન આટલા વિશાળ પ્રમાણના મુદ્દામાલરૂપ ચાંદીના તાર અંગે કોઈએ દાવો કર્યો નહોતો. પોલીસ માટે આટલી વિશાળ માત્રામાં ચાંદીનો તાર ત્યાં મુકવો ન તો સહેલો હતો અને ન તો તેની જરૂર હતી અને તેથી એવું જણાય છે કે કરમજીત સિંહ વિ. સ્ટેટ (દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન) ૨૦૦૩ કિ.એલ.જે. એસ.સી. ૨૦૨૧ તરીકે અહેવાલિત

નિર્ણય પર આધાર રાખીને વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે અગાઉ ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેમ પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવા પર ભરોસો રાખી શકાય એવું અવલોકન કર્યું છે. એવું જણાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે પંચ સાક્ષી નં. ૧ ને બોલાવવા અને તેને મહત્વના સાક્ષી તરીકે તપાસવા માટે, જેથી આંક ૭૬ અને આંક ૭૭ પર તૈયાર કરાયેલ પંચનામું સાબિત કરી શકાય, કોઈ ગંભીર પ્રયાસ કર્યો નહોતો. આંક ૧૨૩ પરની પુરાવા પૂર્ણ કરવાની પુર્સીસમાં પણ પંચ સાક્ષી નં. ૧ વિશે કશું જણાવવામાં આવ્યું નથી. ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૧ હેઠળ પોતામાં નિહિત સત્તાનો ઉપયોગ કરીને વિદ્વાન અધ્યક્ષ અધિકારીએ પંચ સાક્ષી નં. ૧ ને બોલાવી શક્યા હોત. પરંતુ જ્યારે વિદ્વાન સરકારી વકીલે પુરાવા બંધ કરવાનો નિર્ણય કર્યો ત્યારે આ સાક્ષીને પડતો મૂકવા અંગે કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો નહોતો, તેથી આ ક્ષતિ ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે પ્રાણઘાતક જણાતી નથી. દલીલના હેતુસર, જો અદાલત એવું માને કે પંચ સાક્ષી નં. ૧ ની તપાસ કરવામાં આવી હોત અને તેણે ફરિયાદ પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો ન હોત, તો પણ વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશ પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવા, મુખ્યત્વે શ્રી પરમાર, પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર અને શ્રી પંચાલ, પોલીસ સબ ઈન્સ્પેક્ટર, પર ભરોસો રાખી શક્યા હોત. સરકારી વકીલે આરોપ સાબિત થાય તે માટે રજૂ કરાયેલા પુરાવાથી પોતાની સંતોષની નોંધ કરી હતી અને એ જ ભાષા આંક ૧૨૩ દ્વારા અદાલતમાં રજૂ કરાયેલી પુરાવા પૂર્ણ કરવાની પુર્સીસમાં છે અને પંચ સાક્ષી નં. ૧ સહિત કોઈપણ સાક્ષીને પડતો મૂકવા બાબતે આરોપીઓ

તરફથી હાજર રહેલા કોઈપણ વિદ્વાન વકીલે વાંધો ઉઠાવ્યો નહોતો અને તેથી તેને મહત્વપૂર્ણ ક્ષતિ કહી શકાય નહીં.

૫૭. આરોપી નં.૪ વિરુદ્ધ રજૂ કરવામાં આવેલ પુરાવો મુખ્યત્વે દસ્તાવેજી અને પરિસ્થિતિજન્ય સ્વરૂપનો છે. એ માનવું મુશ્કેલ છે કે આરોપી નં.૪ અટકાયતના આદેશ હેઠળ હતો તે બાબતે પોલીસને કશી જાણ નહોતી અને આરોપી નં.૪, આરોપી નં.૧ના વિશિષ્ટ જ્ઞાનમાં રહેલી હકીકતના ખુલાસાના આધારે દરીયાપુર પોલીસ સ્ટેશન દ્વારા પાડવામાં આવેલ દરોડાની તારીખે અમદાવાદ શહેરમાં પણ હાજર નહોતો. પંચનામાનું સાદું વાંચન દર્શાવે છે અને ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ પણ નથી કે બંગલો નં.૧૯ના એક ભાગ પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો ત્યારે આરોપી નં.૪ના કુટુંબના કોઈ સભ્ય બંગલો નં.૧૯ ખાતે હાજર હતા; વિપરીત રીતે, તે તાળાબંધ હતો. અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા જારી કરાયેલ વોરંટ સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે આરોપી નં.૪-અટકાયતી સત્યમ સોસાયટી, બંગલો નં.૧૯નો રહેવાસી હતો. કાનૂની રીતે એવો અનુમાન કાઢી શકાય કે પાસા હેઠળનો વોરંટ અટકાયતના આદેશમાં દર્શાવાયેલ સરનામે જ અમલમાં મૂકાયો હોવો જોઈએ. વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે પડકારાયેલ ચુકાદા અને આદેશના પરિણેદ નં.૩૮માં નોંધ્યું છે કે બંગલો નં.૧૯માં આરોપી નં.૪નું વસવાટ હોવું અવિવાદિત હકીકત છે અને આ હકીકત આરોપી નં.૪ દ્વારા ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલ તેના નિવેદનમાં સ્વીકારવામાં આવી છે. અદાલતે ઉઠાવેલ પ્રશ્નના જવાબમાં, વિદ્વાન એ.પી.પી.

સુશ્રી પંડિત તથા મૂળ આરોપી નં.૪ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી જે.એમ. પંચાલે જણાવ્યું છે કે અટકાયતનો આદેશ આરોપી નં.૪ દ્વારા આ અદાલતમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ અંતે તે યથાવત્ રાખવામાં આવ્યો અને તેથી લાંબા સમય સુધી આરોપી નં.૪ ન્યાયિક કસ્ટડીમાં રહ્યો હતો. અટકાયતના આદેશની પુષ્ટિ થયેલી હકીકત આરોપીના વિરુદ્ધ જઈ શકતી નથી. આરોપી નં.૪ દ્વારા કલમ ૩૧૩ હેઠળના તેના ખુલાસા સાથે રજૂ કરાયેલ માર્ક 'એ' દસ્તાવેજ દર્શાવે છે કે તા. ૧૫/૧૨/૧૯૯૨ના રોજ અમદાવાદ શહેરના પોલીસ કમિશનરે પાસા હેઠળ અટકાયતનો આદેશ કર્યો હતો અને તેને તા. ૭/૧/૧૯૯૪ના રોજ મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. સ્પષ્ટ છે કે તા. ૫/૨/૧૯૯૩ના રોજ આરોપી નં.૪ અટકાયતના આદેશ હેઠળ કસ્ટડીમાં હતો. અગાઉ ચર્ચા કર્ય મુજબ, બંગલો નં.૧૯નો ઉપયોગ મુખ્યત્વે વ્યાવસાયિક હેતુ માટે થતો હતો અને તે વિવિધ ભાગોમાં વહેંચાયેલો હતો. દરોડાની તારીખ પહેલાં કોઈક સમય સુધી ઉપરનો ભાગ રહેણાંક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતો હશે, પરંતુ દરોડાની તારીખે સમગ્ર બંગલો બંધ હાલતમાં મળ્યો હતો, એવો પુરાવો છે. આરોપી નં.૪ દ્વારા રજૂ કરાયેલ માર્ક 'બી' દસ્તાવેજમાં ઉલ્લેખિત ભાગોમાંનો એક ભાગ સક્રિય ઉપયોગમાં ન હતો, કારણ કે તે દર્શાવે છે કે તા. ૪/૪/૨૦૦૪ના રોજ, એટલે કે આરોપી નં.૪ની ધરપકડની તારીખ પછી, અમદાવાદ ઇલેક્ટ્રીસિટી કંપનીએ પ્રમાણિત કર્યું હતું કે ગ્રાહક નં.૧૮૦૦૫૨એ રૂપિયા ૯૧૩-૩૪ પૈસા ભરવાના હતા અને વિજળીનું જોડાણ તા.

૨૪/૧૧/૧૯૮૭થી કપાઈ ગયેલું હતું. ગ્રાહકનું નામ બાબુલાલ મણિલાલ શાહ દર્શાવાયું છે. બાબુલાલ મણિલાલ શાહનું નામ આંક ૧૦૧ દસ્તાવેજમાં પણ પ્રતિબિંબિત થાય છે, જેમાં મિલકત નં.૨૭૦૨/ઈ/૮ પર કર ભરવા માટે અંતિમ રીતે જવાબદાર વ્યક્તિ તરીકે તેને દર્શાવવામાં આવ્યો છે. આ દસ્તાવેજ વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩નો છે. આંક ૧૦૧ દસ્તાવેજની દરેક વિગતો આ દસ્તાવેજ સાબિત કરવા માટે પરીક્ષિત સાક્ષીઓને દર્શાવવામાં આવી નહોતી. પરંતુ જે કારણસર સામાવાળા પક્ષ દ્વારા કોઈ જિરહ કરવામાં આવી નથી અને આ દસ્તાવેજ આરોપી પક્ષ તરફથી કોઈ વાંધા વિના પુરાવામાં સ્વીકારવામાં આવ્યો છે, તે કારણસર અદાલત આ દસ્તાવેજને જેમ છે તેમ વાંચી અને વિચારણા કરી શકે છે. છેલ્લો કૉલમ રકમની વસૂલાત સંબંધિત વિગતો દર્શાવે છે, જે આ મુજબ છે: “૪૨૫૦/બી/૧/૧એસપી નં.૧૯ + “/૧૯/૧”/ અને કબજેદારનું નામ મોહમ્મદ રફિક શેખ, આરોપી નં.૪ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યું છે.”

પૃ.૧ કરના મૂલ્યાંકન બે જુદા જુદા કૉલમમાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે અને જ્યારે એ બહાર આવે છે કે ઓછામાં ઓછા બે ભાગો આરોપી નં.૪ના વિશિષ્ટ કબજામાં હતા અને તેની કબજેદારીનો ઇનકાર ખુદ આરોપી નં.૪એ પણ કર્યો નથી, ત્યારે ફરિયાદ પક્ષે બાબુલાલ મણિલાલ શાહને સાક્ષી તરીકે પરીક્ષિત ન કર્યો હોવાનો મુદ્દો વિશેષ પ્રાસંગિકતા ધરાવતો નથી. આંક ૧૦૧ દસ્તાવેજમાં પ્રતિબિંબિત હકીકતનું સ્પષ્ટીકરણ આરોપી નં.૪ આપી શકતો હતો અને તે કહી શકતો હતો કે જ્યારે તે પાસા હેઠળ અટકાયતમાં હતો ત્યારે પોલીસ દ્વારા પાડવામાં આવેલા

દરોડાની તારીખે તેની મિલકતના ભાગમાં કોણ કબજો ધરાવતું હતું. પરિસરના અથવા કબજાના જાગૃત કબજામાં મળેલ વ્યક્તિ એ એવી વ્યક્તિ છે, જેના પર આર્મ્સ એક્ટની કલમ ૩૫ની યોજનાને ધ્યાનમાં રાખીને આવા કબજેદાર વિરુદ્ધ કાયદેસર રીતે ઊભું થતું અનુમાન ખંડિત કરવાની જવાબદારી આવે છે. શ્રી પંચાલની દલીલ એવી છે કે વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે બંગલો નં.૧૯માંથી મળેલ શસ્ત્રો અને કારતૂસોના જાગૃત કબજાનું અનુમાન કરીને ગંભીર ભૂલ કરી છે. પરંતુ, જ્યારે એવું જણાય છે કે તપાસમાં અયોગ્યતાનું કોઈ તત્વ નથી અને પરિસરમાં આ બિનઅધિકૃત શસ્ત્રો અને કારતૂસો મૂકવાની શક્યતા વ્યવહારિક રીતે શૂન્ય જણાય છે, ત્યારે આરોપી નં.૪ને ગુનાથી જોડવા માટે વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આપેલ કારણો તર્કવિરુદ્ધ કે ગેરકાનૂની કહેવાય નહીં. સાચું છે કે પોલીસ સાક્ષીઓએ આરોપી નં.૪ અટકાયતના આદેશ હેઠળ પકડાયો હતો તે હકીકતની જાણ તેમને હતી એવું નિષ્પક્ષપણે સ્વીકાર્યું નથી. ફરિયાદ પક્ષે આ હકીકત નિષ્ઠાપૂર્વક સ્વીકારી હોત તો યોગ્ય હતું. તપાસ એજન્સીએ પોતે જ ચાર્જશીટનો ભાગરૂપે અટકાયતનો આદેશ રજૂ કરવો જોઈએ હતો, ખાસ કરીને જ્યારે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦(બી) અને આર્મ્સ એક્ટની કલમ ૩૫ સહિત વિવિધ કલમો હેઠળ ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી; છતાં, આરોપી નં.૪ની અટકાયતની હકીકત જાહેર ન કરવી એ ગંભીર પૂર્વાગ્રહ પેદા કરવા માટે જ્ઞાતપણે કરાયેલ કૃત્ય હતું એવો અનુમાન આ અદાલત માટે કાઢવો મુશ્કેલ છે. ફરિયાદ પક્ષે અદાલત સમક્ષ

મૂકેલી હકીકતો મુજબ, આરોપી નં.૪ને અન્ય એક કેસમાં અન્ડર-ટ્રાયલ તરીકે રહેલા સમયે તા. ૭/૧૦/૧૯૯૪ના રોજ ટ્રાન્સફર વોરંટ હેઠળ ધરપકડ કરવામાં આવ્યો હતો; એટલું નોંધવા માટે પૂરતું છે કે દરોડાની તારીખે આરોપી નં.૪ સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર સ્થિતિમાં નહોતો તે બાબત ફરિયાદ પક્ષ તરફથી જ્ઞાતપણે દબાવવામાં આવી હતી એવું માનવાનો આધાર નથી. દરોડાની તારીખે જ્યારે મકાન બિનઉપયોગની સ્થિતિમાં મળ્યું હતું અને જે વિસ્તારમાં શસ્ત્રો મળ્યાં હતા ત્યાં એવી કોઈ પ્રવૃત્તિ નહોતી, ત્યારે આરોપી નં.૪ને ગુનાથી જોડવામાં આવી શકે છે. આરોપી નં.૪ની ધરપકડમાં થયેલો વિલંબ પણ તેને મદદરૂપ થતો નથી. આરોપી નં.૪ની કસ્ટડીમાં પૂછપરછ કરવાની કોઈ આવશ્યકતા નહોતી, કારણ કે અંતે પ્રતીકાત્મક કસ્ટડી લેવામાં આવી હતી અને તે રીતે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં.૧૨ શ્રી પાટીલ દ્વારા તા. ૭/૧૦/૧૯૯૪ના રોજ આરોપી નં.૪ની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી, એટલે કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા મુક્તિ આદેશમાં ઉલ્લેખિત મુક્તિની ઔપચારિક તારીખથી આશરે નવ મહિના વીતી ગયા પછી. તેથી, આરોપી નં.૪ વિરુદ્ધ ચાર્જશીટ દાખલ કરવાનું માત્ર ઔપચારિકતા ગણવામાં આવ્યું.

૫૮. વિધાવાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે પુરાવા તેમજ બચાવ પક્ષની દલીલની ચર્ચા કરી છે. સાચું છે કે ફરિયાદ પક્ષે એવું આગળ મૂક્યું નથી કે આ હથિયારો બંગલો નં. ૧૯ માં ક્યારે મુકવામાં આવ્યા અથવા સંગ્રહિત કરવામાં આવ્યા હતા અને તેથી તે દિશામાં કોઈ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી નહોતી;

અન્યથા, ફરિયાદ પક્ષે તે પુરાવો નોંધ પર મૂક્યો હોત, પરંતુ શ્રી પરમાર, શ્રી પાટીલ અથવા શ્રી પંચાલ સહિતના કોઈપણ પોલીસ સાક્ષીને, જેઓ આરોપી નં. ૪ પાછા કરાયેલા ગુનામાં જવાબદાર છે એવું કહેતાં મુખ્ય અધિકારીઓ હતા, એવો કોઈ સૂચન કરવામાં આવ્યું નહોતું કે તેમણે તે દિશામાં તપાસ કરી હતી અને એકત્રિત થયેલો પુરાવો એ હકીકત સૂચવે છે કે આરોપી નં. ૪ ની ગેરહાજરીનો લાભ લઈ આ સામગ્રી બંગલો નં. ૧૯ માં સંગ્રહિત કરવામાં આવી હતી અથવા મૂકવામાં આવી હતી. તેથી, આ અદાલત માટે એવું કહેવું મુશ્કેલ છે કે આરોપી નં. ૪ ને કોઈ પૂર્વગ્રહ પહોંચ્યો છે અને તેની દ્રષ્ટિએ તપાસ અન્યાયી બની ગઈ છે.

૫૯. જ્યારે પુરાવામાં એવું આવેલું છે કે બે માળની ઈમારત પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો ત્યારે તે બંધ હાલતમાં મળી આવી હતી અને બંગલાની અંદર કોઈપણ વ્યક્તિ હાજર નહોતી અને પોલીસ અન્ય અનેક પ્રવેશમાર્ગો દ્વારા અંદર પ્રવેશ કરવા માટે મજબૂર બની હતી. પુરાવાથી એવું પ્રગટ થાય છે કે જ્યારે એકથી વધુ પ્રવેશદ્વારો હાજર હતા, ત્યારે ખાસ તે લોખંડનો દરવાજો અથવા જાળી શા માટે ખોલવામાં આવી અથવા તોડી ખોલવામાં આવી, તે પ્રશ્ન છે. આ પરિસ્થિતિ પોલીસ સાક્ષીઓના નિવેદનને મજબૂત આધાર આપે છે કે દરોડા પાડનાર પક્ષની કાર્યવાહી શ્રી પરમાર, પી.આઈ. તથા દરોડા પાડનાર પક્ષના અન્ય સભ્યોના ધ્યાન પર આવેલ હકીકતના આધારે અને આરોપી નં. ૧ના ઈશારે તથા તેના દ્વારા જાહેર કરાયેલા તથ્યોના આધારે, જેમ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે

તેમ, કરવામાં આવી હતી. આ હકીકત માત્ર તે જ વ્યક્તિના વિશિષ્ટ જ્ઞાનમાં હોઈ શકે કે જેને તે સ્થાન વિશે જાણ હોય જ્યાં પ્રતિબંધિત હથિયારો, દારૂગોળો વગેરે સંગ્રહિત અથવા રાખવામાં આવ્યા હતા, અને કાયદેસર રીતે એવો અનુમાન કાઢી શકાય છે કે બંગલાની આંતરિક રચના અને પરસ્પર વિભાગીય વહેંચણી વિશે સારી રીતે પરિચિત વ્યક્તિ જ એ બતાવી શકે કે કોઈ દરવાજો અથવા જાળી ખોલવાથી પોલીસ તે સ્થળ સુધી પહોંચી શકશે જ્યાં પ્રતિબંધિત હથિયારો અને દારૂગોળો સંગ્રહિત કરવામાં આવ્યા હતા.

૫૯.૧ અહીં, નરપાલસિંગ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે કરેલા અવલોકનો અને નોંધેલા નિષ્કર્ષ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સહાયરૂપ થશે. આથી અંતે તે તર્કને આધાર મળશે, જેનો ઉપયોગ વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે પોલીસ સાક્ષીઓના પુરાવાને સ્વીકારતાં અને આરોપી નં.૧ દ્વારા કરવામાં આવેલી તથ્યની શોધને વિશ્વાસપાત્ર માનતાં કર્યો છે. સુવિધા હેતુસર સંબંધિત પરિચ્છેદ નં.૨૩ થી ૨૬ અહીં પુનઃઉતારવામાં આવે છે.

“૨૩. વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા કરવામાં આવેલી બીજી એક ટિપ્પણી એવી હતી કે સાધુ રામે પોતાની સાક્ષીમાં જણાવ્યું હતું કે તેની હાજરીમાં કોઈ વસ્તુ જમ કરવામાં આવી નહોતી. અમારી દૃષ્ટિએ, આ એકલદોકલ નિવેદન ત્રણ ખાલી કારતૂસોની જમીને અવિશ્વસનીય ઠેરવવા માટે પૂરતું નથી. જમ કરાયેલ વસ્તુઓ વિશે પૂછપરછ કરવામાં આવી ત્યારે સાધુ રામના મનમાં ખાલી કારતૂસોની જમી

નહીં પરંતુ કપડાં, હથિયારો વગેરે જેવી કોઈ બીજી સામગ્રી હશે. તેથી, પી. એમ. ૩ સાધુ રામે પોતાની જિરહમાં કરેલા એકલદોકલ નિવેદનના માત્ર આધારે ત્રણ ખાલી કારતૂસોની જામિનકારી કાઢવામાં સેશન્સ જજ ખોટા હતા. આ મુદ્દે સેશન્સ જજના નિષ્કર્ષને ઉલટાવતા વડી અદાલતે નીચે મુજબ નોંધ્યું છે :

“અમને ફરિયાદ પક્ષની આ સાક્ષીમાં કોઈ ખામી જણાતી નથી અને અમારી દૃષ્ટિએ વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આ સાક્ષી નકારવા માટે ખોટા આધાર સ્વીકાર્યા હતા.” શક્ય છે કે વડી અદાલતનું પણ ધ્યાન ગયું ન હોય કે પૈકીના એક પંચનામામાં ત્રણ ખાલી કારતૂસોની જામિનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે, જે હકીકતમાં આ વિવાદને સદાકાળ માટે નિશ્ચિત કરી દે છે. તેથી, આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમારો મત એવો છે કે સેવા સિંહના મૃતદેહની નજીકથી ત્રણ ખાલી કારતૂસો હકીકતમાં બનાવની રાત્રે જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

૨૪. ફરીથી, બીજા દિવસે એટલે કે, મે ૩, ૧૯૭૩ના રોજ સાત ખાલી કારતૂસોની જામિન અંગે, સેશન્સ જજે અત્યંત ઉપરી અને અવિશ્વસનીય કારણોના આધારે કેસના આ ભાગમાં અવિશ્વાસ દર્શાવ્યો છે. સેશન્સ જજનું માનવું જણાય છે કે, કારણ કે તપાસ અધિકારીએ રાત્રે ટોચ અને ફાનસના પ્રકાશમાં તેની શોધખોળ કરી હોવા છતાં આ ખાલી કારતૂસો મળ્યા ન હતા, તેથી દિવસ દરમિયાન તેમની જામિન બનાવટી માનવી જોઈએ. આ તર્કદોષપૂર્ણ વિચારપ્રક્રિયા સાથે અમે સંમત થઈ શકતા નથી. આખરે, રાત્રિ, તે ભલે કેટલીય પ્રકાશિત હોય, તે દિવસના પ્રકાશ કે સૂર્યપ્રકાશનો યોગ્ય વિકલ્પ બની શકતી નથી. આ

ખાલી કારતૂસો આશરે ૧/૨ " થી ૧ " જેટલા માપના અત્યંત નાના પદાર્થો હતા અને સામાન્ય અનુભવ એવો છે કે અનેક નાના પદાર્થો એવા હોય છે કે યોગ્ય કાળજી રાખવા છતાં પણ ટોચ અથવા વિદ્યુત પ્રકાશની મદદથી તેઓ શોધી શકાય નહીં, છતાં દિવસ દરમિયાન તેઓ સરળતાથી મળી શકે. તેથી, આ પરિસ્થિતિઓમાં, માનનીય સેશન્સ જજે આપેલા કારણો અમને કણમાત્ર પણ સ્વીકાર્ય લાગતા નથી અને જે હકીકતનિષ્કર્ષ ખોટો તથા તર્કવિરુદ્ધ બંને હતો, તેને પલટવામાં વડી અદાલત યોગ્ય હતી. આ સંદર્ભમાં, વડી અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું: "આમાં અમને કોઈ અસત્યનો અંશ દેખાતો નથી કે ઘટનાના બીજા દિવસે સવારે સહાયક સબ-ઇન્સ્પેક્ટર દેવ દત્ત દ્વારા સાત ખાલી કારતૂસના ખોખાંની જમી બાબતે કોઈ બનાવટ જણાતી નથી. બે જુદા જુદા સ્થળોથી તમામ ખાલી કારતૂસના ખોખાંની જમી વિશ્વાસ ઉપજાવે છે અને અમે તેને સ્વીકારવામાં કોઈ સંકોચ અનુભવતા નથી." આ સાત ખાલી કારતૂસોની જમી જમી પંચનામું આંક પી. વાય.માં ઉલ્લેખિત છે અને તપાસ અધિકારી એવા પી. ડબલ્યુ. ૨૩ સિવાય, આ જમી પી. ડબલ્યુ. ૧૯ ગુરદિયાલ સિંહ દ્વારા પણ સાબિત કરવામાં આવી છે, જે પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષી છે અને જેને નીચલી અદાલતો દ્વારા સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ સાક્ષી તરીકે પણ માન્ય રાખવામાં આવ્યો છે. આ બંને સાક્ષીઓએ સ્થળ પરથી સાત ખાલી કારતૂસોની જમી અંગે શપથપૂર્વક જુબાની આપી છે. ફક્ત એટલા માટે કે અન્ય સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી, તેમની સાક્ષીને નકારવાનો કોઈ આધાર બની શકે નહીં. તેમ છતાં, અમે

આ દર્શાવવું ઇચ્છીએ છીએ કે ભવિષ્યમાં તપાસ અધિકારીએ જમી પંચનામાઓ સાથે કોઈ પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીને સંકળાવવો નહીં, કારણ કે તે સાક્ષીને સર્વગ્રાહી બનાવવાના પ્રયાસનો અંશ ધારણ કરે છે. આ કારણોસર, મે ૨, ૧૯૭૩ની રાત્રે ત્રણ ખાલી કારતૂસોની અને મે ૩, ૧૯૭૩ની સવારે સાત ખાલી કારતૂસોની જમી વાજબી શંકાથી પરે સ્થિર કરવામાં આવી છે અને આંકો પી. કે. કે. અને પી. વાય.ની વિશ્વસનીયતા અંગે અવિશ્વાસ રાખવાનો અમને કોઈ કારણ દેખાતો નથી. આ ખાલી કારતૂસોની જમી એક અત્યંત મહત્વપૂર્ણ પરિસ્થિતિ છે, જે પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓના પુરાવાને સંપૂર્ણ સમર્થન આપે છે, ખાસ કરીને બેલિસ્ટિક નિષ્ણાતના તે પુરાવા સાથે વાંચતાં કે આમાંથી કેટલાક ખાલી કારતૂસો તેને મોકલવામાં આવેલી બંદૂકોમાંથી ચલાવવામાં આવ્યા હોઈ શકે.

૨૫. હવે અમે બંદૂકો આંક પી. ૩૬. ૧ અને પી. એ. એ./૧ ની પુનઃપ્રાપ્તિ અંગે આવીએ છીએ. ફરિયાદ પક્ષ અનુસાર, અપીલકર્તા જગમોહન સિંહે પૂર્વ સરપંચ કિશન સિંહની હાજરીમાં પોલીસ અધિકારી નસીબ સિંહ સમક્ષ ખુલાસાપૂર્વકનું નિવેદન આપ્યું હતું કે, તેણે એક નિશ્ચિત સ્થળે છુપાવેલી બંદૂક બતાવવા તે તૈયાર છે. આ નિવેદન આંક પી. એ. એ. છે અને તેના સાક્ષી કિશન સિંહ છે. તે મુજબ, આરોપીને તા. ૨૫ મે, ૧૯૭૩ના રોજ સ્થળ પર લઈ જવાયો હતો અને કિશન સિંહના પુરાવા અનુસાર, જે પૂર્ણપણે સ્વતંત્ર સાક્ષી હોવાનું જણાય છે અને જેના વિરુદ્ધ, સૂચવવામાં આવી હોવા છતાં, કોઈ દ્વેષભાવ સ્થાપિત થયો નથી, સ્પષ્ટ થાય છે કે ખુલાસાપૂર્વકનું નિવેદન આરોપી જગમોહન સિંહે તેની

હાજરીમાં નસીબ સિંહ સમક્ષ કર્યું હતું અને આરોપીને લઈ જવાયા પછી તેણે ગામ  
 સોન્ટીમાં ફોરેસ્ટ નર્સરીથી ૩૦ પગલાંના અંતરે આવેલ જૂના ખાલ પર ઊભેલી  
 ઝાડીઓની નીચેથી બંદૂક બહાર કાઢી આપી હતી. તે જ રીતે, આ સાક્ષીએ એવો  
 પણ જવાબી પુરાવો આપ્યો કે આરોપી ગુરદેવ સિંહે નસીબ સિંહ પોલીસ  
 અધિકારી સમક્ષ ખુલાસાપૂર્વકનું નિવેદન આપ્યું હતું, જેના આધારે ખાલી પડેલા  
 જમીનખંડમાં પડેલા ઘઉંના પૂળામાંથી એક બંદૂક મળી આવી હતી. નસીબ સિંહે  
 અપીલકર્તાઓ જગમોહન સિંહ અને ગુરદેવ સિંહના કહેવા પરથી આ બે બંદૂકોની  
 પુનઃપ્રાપ્તિ બાબતે કિશન સિંહની જવાબીને સમર્થન આપ્યું છે. વિદ્વાન સેશન્સ  
 જજે આ નિવેદન મુખ્યત્વે બે કારણોસર નકારી કાઢ્યું, પ્રથમ તો, વિદ્વાન  
 સેશન્સ જજનું માનવું હતું કે કિશન સિંહ માત્ર એક આકસ્મિક સાક્ષી હતો અને  
 તેને પોલીસ સ્ટેશને જવાનો કોઈ પ્રસંગ નહોતો, અને તેથી તેની હાજરી શંકાસ્પદ  
 હતી, અને બીજું, વિદ્વાન સેશન્સ જજે કિશન સિંહના નિવેદન અને પોલીસ  
 અધિકારી નસીબ સિંહના નિવેદન વચ્ચેની એક નાની વિસંગતિને ગંભીરતાથી  
 નોંધ લીધી હતી. કિશન સિંહ અનુસાર, ગુરદેવ સિંહે પહેલાજ પ્રશ્નના જવાબમાં  
 ખુલાસાપૂર્વકનું નિવેદન કર્યું હતું, જ્યારે નસીબ સિંહ અનુસાર આરોપીએ  
 ખુલાસાપૂર્વકનું નિવેદન કરવા માટે આશરે અડધો કલાક લીધો હતો. કિશન  
 સિંહનો આરોપી સાથે કોઈ હિતસંબંધ નહોતો અને તે ખોટું બોલે તેવું કોઈ કારણ  
 નહોતું. નસીબ સિંહે આરોપીએ અડધો કલાક લીધો હતો એવું કહીને, ખુલાસો  
 સ્વૈચ્છિક હતો એવું દર્શાવવા માટે તેમ કહ્યું હોવાનું જણાય છે. નસીબ સિંહના

નિવેદનનો આ ભાગ સ્વીકારવામાં ન આવે અને કદાચ માત્ર શોભા વધારવા હેતુથી જ ઇરાદાપૂર્વક ઉમેરવામાં આવ્યો હોય, છતાં તે સ્વતંત્ર સાક્ષી કિશન સિંહના પુરાવાની સમગ્ર રચનાને ખંડિત કરતું નથી. પોલીસ અધિકારી હોવાને કારણે નસીબ સિંહે એવો વિચાર કર્યો હોય કે ખુલાસાપૂર્વકનું નિવેદન કરતાં પહેલાં આરોપીને મનન કરવાની તક આપવામાં આવી હતી એવું દર્શાવી કેસને સત્યતાનો રંગ આપવો જોઈએ. તેમ છતાં હકીકત એ જ રહે છે કે આરોપીઓની પૂછપરછ સંભવતઃ તા. ૨૩ મે, ૧૯૭૩થી થઈ રહી હતી અને તેમની અંતરાત્માએ તેમને ચોટ પહોંચાડી અને તેમણે સાચો પશ્ચાતાપ અનુભવ્યો ત્યારબાદ જ તેમણે ખુલાસાપૂર્વકનું નિવેદન આપવા અને તેમના કહેવા પરથી બંદૂકો બહાર કાઢી આપવા સંમતિ દર્શાવી હતી. ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ સ્વીકાર્ય આપું નિવેદન, વિદ્વાન સેશન્સ જજે આપેલા તુરછ કારણોના આધારે સહેલાઈથી ઉપેક્ષી શકાય તેમ નથી. વધુમાં, કિશન સિંહ આકસ્મિક સાક્ષી હતો તે બાબતે સેશન્સ જજનો અભિપ્રાય તથ્યદૃષ્ટિએ ખોટો જણાય છે. પોતાના નિવેદનમાં કિશન સિંહ કહે છે કે તે અને સરદારા સિંહ આરોપીઓની ધરપકડ વિશે પૂછપરછ કરવા પોલીસ સ્ટેશને ગયા હતા. જોકે, સેશન્સ જજે પોલીસ સમક્ષ કિશન સિંહે આપેલા નિવેદન પર આધાર રાખ્યો હતો, જે આંક ડી. એફ. છે અને જે વડી અદાલતના પેપર બુકના પાનું ૭૩ પર છે. આ નિવેદનમાં તેણે માત્ર એટલું જ કહ્યું હતું કે તે રસ્તામાં લાડવા પોલીસ સ્ટેશને ગયો હતો. તેના નિવેદનથી એવું જણાતું નથી કે તે માત્ર આકસ્મિક રીતે

અથવા કોઈ હેતુ વગર હાજર હતો. વિપરીત રીતે, તેના નિવેદનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તે કોઈક કારણસર પોલીસ સ્ટેશને ગયો હતો અને જ્યારે ગુરદેવ સિંહે નિવેદન કર્યું ત્યારે તે ત્યાં હાજર હતો. આ રીતે, વિદ્વાન સેશન્સ જજે આ સાક્ષીના પોલીસ સમક્ષના નિવેદનને, જે તેની જરૂરમાં તેના સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યું હતું, ગેરરીતે વાંચ્યું છે. ગામડાનો માણસ હોવાને કારણે, સાક્ષીની એ ચિંતા સંપૂર્ણપણે સમજાય છે કે આરોપીઓની ધરપકડ થઈ છે કે નહીં, ખાસ કરીને કારણ કે તેઓ ઘણાં સમયથી ફરાર હતા. વડી અદાલતે પણ આ હકીકતનો વિચાર કર્યો નથી કે વિદ્વાન સેશન્સ જજે આપેલા કારણો તો કાં તો તથ્યદૃષ્ટિએ ખોટા છે અથવા તો કિશન સિંહ અને નસીબ સિંહના પુરાવાની માત્ર કૃત્રિમ મૂલવણી પર આધારિત છે. તેથી, અમે સેશન્સ જજ અને વડી અદાલતના એ તારણ સાથે સંમત નથી કે આંક પી. ઝેડ./૧ અને એ. પી. એ./૧ દ્વારા સાબિત થતી બંદૂકોની પુનઃપ્રાપ્તિ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે અથવા બનાવટી છે. જો બંદૂકોની પુનઃપ્રાપ્તિ પર વિશ્વાસ કરવામાં આવે, તો તે બેલિસ્ટિક નિષ્ણાતના અહેવાલના પ્રકાશમાં આરોપીઓની હાજરી અંગેના કેસને મહત્વપૂર્ણ સમર્થન આપે છે.

૨૬. વધુમાં, એવું જણાય છે કે નીચલી અદાલતોએ આ મહત્વપૂર્ણ હકીકત અવગણેલી હતી કે તે બે બંદૂકો એવા સ્થળોથી જપ્ત કરવામાં આવી નહોતી જે બધાને માટે ખુલ્લા અને સહેલાઈથી પ્રાપ્ય હોય, પરંતુ આરોપીઓએ કાળજી રાખીને એક બંદૂક ખાલી પડેલા ખેતરમાં પડેલી ઘઉંના પાકની ગાંઠમાં અને બીજી જંગલમાં આવેલી જૂની ખાળ પર ઉભેલી ઝાડીઓમાં છુપાવી રાખેલી હતી, જેથી

અતિશય શક્ય કાળજી રાખવામાં આવી હોત તો પણ, અપીલકર્તાઓ જગમોહન સિંહ અને ગુરદેવ સિંહે પોતે સૂત્રો આપ્યા ન હોત ત્યાં સુધી પોલીસ આ હથિયારો જપ્ત કરી શકી ન હોત. આ પરિસ્થિતિ પોતે જ ઉપર ઉલ્લેખિત બંદૂકોની જમીની સત્યતા અને પ્રામાણિકતા માટે પૂરતી ખાતરીરૂપ જણાય છે.”

૫૯.૨ એ સાચું છે કે ઉલ્લેખિત આ નિર્ણયોના તથ્યો થોડા ભિન્ન છે, પરંતુ નોંધવું સંબંધિત છે કે અંતે સર્વોચ્ચ અદાલતે માત્ર સજાના પ્રશ્નની સુનાવણી કરવા માટે મામલો સેશન્સ કોર્ટને પાછો મોકલવાનો નિર્ણય કર્યો હતો.

૬૦. જ્યારે આરોપી નં.૪ એ સત્યમ સોસાયટીના બંગલા નં.૧૯ના કબજાને વિવાદિત કર્યો નથી, ત્યારે લાંબા સમયથી તે સ્થળ પરથી તેની ગેરહાજરી આરોપીને મદદરૂપ થશે અને ફરિયાદ પક્ષના વિરોધમાં જશે, એવો એક પ્રશ્ન પણ આ અદાલત સમક્ષ ઉદ્ભવે છે. આરોપી નં.૪ ને શસ્ત્ર અધિનિયમની કલમ ૨૫ (૧એએ) ને કલમ ૩૫ સાથે વાંચીને દંડનીય બનેલા ગુનાના આરોપમાં દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા જે નિર્દેશો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, તે અફીણ અધિનિયમ, ૧૮૭૮ના પ્રકરણો છે (હાલમાં એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ, ૧૯૮૫ દ્વારા રદ કરાયેલ). અફીણ અધિનિયમ, ૧૮૭૮ ની કલમ ૧૦, જે અફીણ અધિનિયમ, ૧૮૭૮ ની કલમ ૯ હેઠળની ફરિયાદમાં અનુમાનની જોગવાઈ કરે છે. શસ્ત્ર અધિનિયમમાં એવો કોઈ અનુમાન ઉપજતો નથી. શસ્ત્ર અધિનિયમની કલમ ૩૫ પરિસર, વાહન અથવા અન્ય

સ્થળ સાથે સંબંધિત વ્યક્તિની ફોજદારી જવાબદારી માટે જોગવાઈ કરે છે, પરંતુ કલમ ૩૫ માં વપરાયેલા “જો વિરુદ્ધ સાબિત ન થાય તો” એવા શબ્દો પરિસ્થિતિ એવી ઊભી કરે છે કે, જો ફરિયાદ પક્ષ કોઈ નિશ્ચિત પરિસર અથવા વાહન અથવા સ્થળનો કબજો કે કબજેદારી આરોપીની હોવાનું સ્થાપિત કરવામાં સમર્થ થાય, તો તે પરિસ્થિતિનું સ્પષ્ટીકરણ આપવાની જવાબદારી આરોપી ઉપર આવે છે. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, આરોપી નં.૨ પોતાની માલિકી અને તે મોટરકાર ઉપરના જાગૃત રચનાત્મક કબજા માટે જવાબદાર હતો, જ્યાંથી છ જીવંત કારતૂસ મળી આવ્યા હતા, અને આ છ જીવંત કારતૂસની જમીંથી પોલીસ બંગલા નં.૧૯ સુધી પહોંચી હતી. હવે આરોપી નં.૪ એ પોતે કરેલી કબૂલાત સહિત પૂરતા પ્રમાણમાં એવો પુરાવો ઉપલબ્ધ છે કે તે બંગલા નં.૧૯ નો કબજેદાર હતો. પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ આરોપી નં.૪ દ્વારા ચલાવવામાં આવતો હતો અને તેણે એવું સમજાવ્યું છે કે અટકાયતના આદેશના અમલ પછી તેની પત્નીએ તે પ્રેસ કોઈક વ્યક્તિને સોંપી દીધો હતો, પરંતુ તે કોઈક વ્યક્તિનું નામ જાહેર કરવામાં આવ્યું નથી. જો ચાલતો વ્યવસાય કોઈ ઔપચારિક લખાણ કે કરાર વિના કોઈક વ્યક્તિને સોંપી દેવાયો હોઈ શકે, તો તે આરોપી નં.૪ અને તે અજ્ઞાત વ્યક્તિ વચ્ચેની પરસ્પર જવાબદારીનું દર્શન કરે છે. આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલા સ્પષ્ટીકરણની અસ્પષ્ટતા બચાવની અસત્યતાને સમકક્ષ રીતે પ્રગટ કરે છે અને ફરિયાદ પક્ષ પોતાની મજબૂતી દર્શાવતાં તેનો ઉપયોગ કરી શકે છે, અને જ્યારે મુદ્દાની દલીલ વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશ

સમક્ષ તેમજ આ અદાલત સમક્ષ કરવામાં આવી હતી ત્યારે ફરિયાદ પક્ષે તે રીતે દર્શાવ્યું પણ હતું.

૬૧. શ્રી પંચાલ દ્વારા આધારિત ચુકાદો, જે ગહન રીતે વાંચવામાં આવે, જેમાં શ્રી પંચાલ દ્વારા ગુણવંતલાલ (ઉપરોક્ત) ના પરિચ્છેદ ૫ માંથી અદાલત સમક્ષ વાંચી સંભળાવવામાં આવેલ ભાગનો પણ સમાવેશ થાય છે, તો તેનો સિદ્ધાંત ફરિયાદ પક્ષને મદદરૂપ થશે અને આરોપીને નહીં, કારણ કે ફરિયાદ પક્ષ પર વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો તથા સ્થળ પર આરોપીની હાજરી સ્થાપિત કરવાની ફરજ હતી.

૬૧.૧ પબીતર સિંહ વિ. બિહાર રાજ્યના એક કેસમાં, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૭૨ એસ.સી. ૧૮૯૯ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે એકમાત્ર આરોપીને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો, જેને આરોપપત્ર દાખલ કરાયો હતો, કારણ કે તે ક્વાર્ટરમાં હાજર મળ્યો હતો અને એક બંદૂક જપ્ત કરવામાં આવી હતી. તે કેસમાં એક ક્વાર્ટરના એક ઓરડામાંથી બંદૂક જપ્ત કરવામાં આવી હતી, જે બે વ્યક્તિઓના કબજામાં હતો અને તેમાંથી એક દરોડા સમયે હાજર ન હતો. સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે તે ઓરડામાં બીજા વ્યક્તિની માત્ર હાજરી, તેને શસ્ત્ર અધિનિયમની કલમ ૩૫ હેઠળ દંડનીય ગુનામાં દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી નહોતી. તે નિર્ણયનો સિદ્ધાંત એ દર્શાવે છે કે એવું કંઈક પુરાવું હોવું જોઈએ જેના આધારે અદાલત વાજબી રીતે માનવા પાત્ર બને કે તે, અર્થાત્ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા

ચલાવવામાં આવેલ વ્યક્તિ, તે ઓરડામાં બંદૂકના અસ્તિત્વ અંગે માહિતગાર હતો. પરંતુ વર્તમાન કેસના તથ્યો મૂળભૂત રીતે ભિન્ન છે. જે સ્થળ પર દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો તે વ્યાવસાયિક સ્થળ હતું અને દરોડા સમયે તે જ સ્થળ પર મળ્યું હતું, તથા અભિલેખ પર એવો કોઈ અન્ય પુરાવો નથી કે આરોપી નં. ૪ ના કબજામાં રહેલ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના કારોબારના સંચાલન માટે કોઈને નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો અથવા રોકવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદ પક્ષ વાસ્તવિક અથવા શારીરિક કબજો સાબિત કરવા હકદાર છે, પરંતુ તે એ પણ રજૂ કરી શકે છે કે આરોપી શસ્ત્ર અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત યોજનાના ઉદ્ધંધનમાં શસ્ત્રના રચનાત્મક કબજામાં હતો અને તેથી દોષિત છે. જો પુરાવામાંથી અગ્નિશસ્ત્ર ઉપર કંઈક નિયંત્રણ અથવા અધિકારક્ષેત્ર પ્રગટ થતું હોય, તો રચનાત્મક કબજાનો નિષ્કર્ષ વાજબી રીતે કાઢી શકાય. આવા નિષ્કર્ષને માત્ર અનુમાન સાથે સરખાવી શકાય નહીં. તેથી ગુણવંતલાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે કરેલ અવલોકનો ફરિયાદ પક્ષને મદદરૂપ થશે.

૬૨. કલમ ૨૫ (૧) (એ) અથવા ૨૫ (૧એએ) હેઠળ દંડનીય ગુનાનો આરોપ સિદ્ધ કરવા માટેની પ્રથમ પૂર્વશરત એ ઇરાદો, જાગૃતિ અથવા જાણનો તત્વ છે, જેના આધારે વ્યક્તિઓએ અગ્નિશસ્ત્રોનો કબજો ધરાવ્યો હોય; એવો કબજો શારીરિક હોવો આવશ્યક નથી, પરંતુ આવા હથિયાર અથવા ગોળા-બારૂદ પર સત્તા અને નિયંત્રણ ધરાવતો રચનાત્મક કબજો પણ હોઈ શકે છે. આરોપી પાસે આ આરોપમાંથી બહાર આવવાની શક્યતા એવી હતી કે દરોડો પાડવામાં

આવેલા મિલકતના જે ભાગનો ઉપયોગ થતો હતો તે ઑફસેટ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસની ચાલતી પ્રવૃત્તિ માટે સક્રિય રીતે વપરાતો હતો તે અંગેની હાથ ધરાયેલી પ્રવૃત્તિનો પુરાવો મૂકી ઠોસ હકીકતો રજૂ કરે. પરંતુ, આરોપીએ અમદાવાદ ઇલેક્ટ્રિસિટી કંપની દ્વારા જારી કરવામાં આવેલ પ્રમાણપત્રના સ્વરૂપમાં એક દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરીને અદાલતને ગેરમાર્ગે દોરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, જ્યારે હકીકતમાં તે દસ્તાવેજમાં દર્શાવેલ પરિસરમાં ૧૯૮૭ સુધી વીજપુરવઠો જ ન હતો એવું તેના વિરુદ્ધ જ દર્શાય છે. બીજી તરફ, પરિસ્થિતિઓ પોતે જ બોલે છે અને આ બાબત વિવાદાસ્પદ પણ નથી કે આરોપી પીએએસએ હેઠળ તેની અટકાયત કરવામાં આવી તે તારીખ સુધી બંગલો નં. ૧૯માં રહેણાંક કબજામાં હતો અને તેનો ઉપયોગ કરતો હતો. પ્રશ્ન એ છે કે શું આરોપી કોઈ વીજ જોડાણ વિના તે પરિસરનો ઉપયોગ કરતો હતો? તેનો ઉત્તર સ્પષ્ટ રીતે નકારાત્મક જ થશે. એક સમજદાર માણસ એવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકે છે અને એવો નિષ્કર્ષને માત્ર અનુમાન અથવા કલ્પના સાથે સરખાવી શકાતો નથી. તેથી બંગલો નં. ૧૯નો રચનાત્મક કબજો સંતોષકારક રીતે સાબિત થયો છે. જો શ્રી પંચાલ દ્વારા આગળ ધપાવાયેલ દલીલ સ્વીકારવામાં આવે કે આરોપી નં. ૪ લાંબા સમયથી તેના બંગલો નં. ૧૯માંથી ગેરહાજર હતો અને ફરિયાદ પક્ષે તેની અટકાયતના આદેશના કાગળો આરોપપત્ર સાથે મૂક્યા નથી, અને આરોપી નં. ૩ને બંગલો નં. ૧૯ સાથે સંકળાયેલ વ્યક્તિ તરીકે નામિત કરવામાં આવ્યો છે, તો આરોપી નં. ૪ના કબજાવાળા પરિસરના ઉપયોગ અંગેની જાણ અથવા જાગૃતિ તેની સામે

આક્ષેપિત કરવી જોઈએ નહીં. તો પછી એવો કોઈપણ વ્યક્તિ, જે સાબિત કરી શકે કે તે લાંબા સમયથી પોતાની મિલકતથી દૂર હતો, તેની સામે ત્યાંથી પ્રતિબંધિત પદાર્થો અથવા હથિયારો અથવા ગોળા-બારૂદ મળી આવ્યા હોવા છતાં, તે પરિસરનો રચનાત્મક કબજો પણ માન્ય રાખવો નહીં એવી સ્થિતિ ઊભી થશે અને તેના વિરુદ્ધ આરોપ સિદ્ધ કરવો મુશ્કેલ બની જશે. આવો પુરાવો પાસપોર્ટમાં થયેલી એન્ટ્રીના સ્વરૂપે લાવી શકાય અને કોઈ વ્યક્તિ દાવો કરી શકે કે તે દેશની બહાર હતો અને તેથી તેના રહેણાંક સ્થાને અથવા તાળાબંધ વ્યાવસાયિક પરિસરમાંથી મળેલ સામગ્રી માટે તે જવાબદાર નથી. એક પોલીસ અધિકારીએ જણાવ્યું છે કે પ્રેસ ચાલતી હતી અને કર્મચારીઓ રાખવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ મુદામાલ બંગલો નં. ૧૯ના ભોંયરામાં આવેલ લોખંડની ચાદરથી ઢંકાયેલ કોઠારમાંથી કબજો કરવામાં આવ્યો હતો, અને તે સ્પષ્ટ છે કે વાસ્તવિક પ્રેસ પ્રવૃત્તિ ચાલી રહી ન હતી; અને આરોપીના પોતાના કહેવા મુજબ જો અમદાવાદ ઇલેક્ટ્રિસિટી કંપનીનો પુરાવો તે જ પરિસર સંબંધિત છે જેમાં દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો, તો તે હકીકત પ્રેસ વાસ્તવમાં ચાલી રહી હતી તેવી શક્યતાને નકારી કાઢે છે. ચંત્રસામગ્રીને કાર્યક્ષમ સ્થિતિમાં અથવા સંભાળી શકાય તેવી સ્થિતિમાં રાખવાથી માત્ર એટલા માટે મિલકતના માલિકને જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરી શકાતો નથી કે માલિક અથવા કબજેદાર શારીરિક રીતે હાજર ન હોય.

૬૨.૧ કૈલાશ ચંદ્ર સાહુ વિ. રિપબ્લિક ઓફ ઇન્ડિયા ના કેસમાં, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૮૫ સર્વોચ્ચ અદાલત ૧૬૭૨ માં અહેવાલિત છે, દુકાનમાંથી આશરે ૬૬૫ ગ્રામ અફીણ જપ્ત કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યાં એક નોકર હાજર હતો તથા આરોપીએ લીધો હતો એવો બચાવ એ હતો કે માત્ર દુકાનનો પરવાનો અપીલકર્તા-આરોપીના નામે છે એટલા માત્રથી દુકાનમાંથી જે કંઈ જપ્ત થયું હોય તેના માટે તેને જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં. તેનો અર્થ એ થાય છે કે નોકર સહિત કેટલાક વ્યક્તિઓને દુકાનમાં પ્રવેશ કરવાની તક હતી અને જ્યારે શોધ હાથ ધરવામાં આવી અને અફીણ જપ્ત કરવામાં આવ્યું ત્યારે દુકાનનો માલિક/પરવાનાધારક હાજર નહોતો, તે બાબત નિર્વિવાદ હતી.

૬૩. ઇન્દર સૈન વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબના મેટરમાં, જેનો અહેવાલ એ.આઈ.આર. ૧૯૭૩ સર્વોચ્ચ અદાલત ૨૩૦૯ માં પ્રસિદ્ધ થયો છે, વર્તમાન કેસ સાથે સંબંધિત એક મુદ્દા પર ચર્ચા કરવામાં આવી છે. આ ઉલ્લેખિત નિર્ણયમાં કરાયેલા તર્કો વર્તમાન કેસમાં શ્રી પંચાલ દ્વારા કરવામાં આવેલા તર્કો જેવા જ છે કે ફરિયાદ પક્ષે કોઈ શંકાને અવકાશ ન રહે તેવી રીતે આ સાબિત કર્યું નથી કે આરોપી નં. ૪ તેના બંગલામાંથી જપ્ત કરવામાં આવેલી વસ્તુઓની વાસ્તવિક દૈનિક કબજામાં અથવા જાગૃત કબજામાં નહોતો. જોકે, જો આરોપી નં. ૪ ખરેખર અજાણ હતો અને બંગલાનો નિયંત્રણ કોઈ અન્ય વ્યક્તિ પાસે હતો, કદાચ આરોપી નં. ૩ પાસે, અથવા આરોપી નં. ૪ ની પત્ની પાસે, અથવા તે વ્યક્તિ પાસે જેને ધંધો ચલાવવા માટે પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ કથિત રીતે સોંપવામાં આવી હતી, તો તે અંગેનું

સમજૂતીકરણ આટલું અસ્પષ્ટ સ્વરૂપનું ન હોત. જ્યારે આરોપી નં. ૪ એ સ્વીકાર્યું છે કે તેની અટકાયત કરવામાં આવી તે તારીખ સુધી દરોડો પાડવામાં આવેલ પરિસરનો તે એક સમયે કબજો/વસવાટ ધરાવતો હતો અને તેના પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના ધંધા સાથે શું બન્યું હતું તે અંગે પણ તે જાગૃત હતો, ત્યારે તાબાની અદાલતના વિદ્વાન ન્યાયાધીશે શસ્ત્ર અધિનિયમની કલમ ૩૫ લાગુ કરતાં તેને આ અદાલતને સંતોષ અપાવવાનો બાધ્યકારક ફરજિયાત ભાર હતો કે તેને ગુનાથી ખોટી રીતે સાંકળવામાં આવ્યો છે.

૬૪. દરોડા પાડનાર પક્ષને બંગલો નં. ૧૯માંથી મળેલા કારતૂસો સાથે આ છ કારતૂસો સરખા હોવાનું જણાતાં, ફરિયાદ પક્ષ સકારાત્મક રીતે દલીલ કરી શકે છે કે આ અદાલત એવો અનુમાન કરી શકે કે ત્યાં પડેલા કેટલાક કારતૂસોના જથ્થાને બહાર કાઢવા માટે કોઈક વ્યક્તિ તિજોરી સુધી પ્રવેશી અને ત્યાં પહોંચી હોઈ શકે, અને કબજેદાર-આરોપી નં. ૪ની પરવાનગી વિના કોઈ વ્યક્તિ પરિસરમાં પ્રવેશી શકતી નહોતી; તથા આવી પરવાનગી આપવા કે મંજૂરી પ્રદાન કરવા માટે આરોપી નં. ૪ની શારીરિક હાજરી જરાય જરૂરી નહોતી. અટકાયતના આદેશની તારીખ પહેલાં, આરોપી નં. ૪ વચ્ચે થયેલી સમજણના કારણે, અથવા કહીએ તો આરોપી નં. ૧ અથવા ૨ અથવા કોઈ અજ્ઞાત વ્યક્તિએ તેનો ઉપયોગ કરવા માટે આ છ કારતૂસો બહાર કાઢ્યા હોઈ શકે. તેથી બંગલો નં. ૧૯માં આરોપી નં. ૪ની ગેરહાજરી અથવા જેલમાં તેની હાજરી માત્રના આધાર પર તેને શસ્ત્ર અધિનિયમની કલમ ૩૫ સાથે કલમ ૨૫ તથા અન્ય સંબંધિત કલમો

હેઠળ દંડનીય બનાવવામાં આવેલી ફોજદારી જવાબદારીમાંથી આપોઆપ મુક્ત કરી શકાતો નથી. આ સત્ય છે કે ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો હતો કે આરોપી નં. ૩ મુખ્યત્વે આવી પ્રવૃત્તિમાં સંકળાયેલો હતો અને આરોપી નં. ૧ સાથે શસ્ત્રો અને દારૂગોળાનો ગેરકાયદેસર વેપાર કરતો હતો. પુરાવાની અપૂરતા કારણે આરોપી નં. ૩ને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો છે, પરંતુ માત્ર તેનો નિર્દોષ છૂટકારો એ તાબાની અદાલતના વિદ્વાન ન્યાયાધીશે દોરેલા આ અનુમાનને ખંડિત કરવા માટે પૂરતો નથી કે આરોપી નં. ૪ પરિસરનો કબજેદાર હોવાને કારણે તેના બંગલામાંથી જપ્ત કરાયેલા મુદ્દામાલ શસ્ત્રો અને દારૂગોળા અંગે તેની રચિત અને જાગૃત કબજેદારી હોવાનું કહી શકાય. તેથી શ્રી પંચાલ દ્વારા રજૂ કરાયેલી રજૂઆત અને આગળ ધપાવવામાં આવેલી દલીલ સાથે કે તાબાની અદાલતના વિદ્વાન ન્યાયાધીશે નોંધેલ નિષ્કર્ષ ભૂલભર્યો, તર્કવિરુદ્ધ અને કાનૂનના સ્વીકારેલા સિદ્ધાંતોના વિરોધમાં છે, તેવી બાબતમાં આ અદાલત માટે સહમતિ વ્યક્ત કરવી મુશ્કેલ છે.

૬૫. એ સાચું છે કે આરોપી નં. ૩ અને જનું વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશ સમક્ષ એક જ વકીલ દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ માત્ર આ હકીકતના આધારે તેમને કોઈ અનુમાન દોરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થતો નથી. જોકે, ઓછામાં ઓછું એટલું તો નોંધાવી શકાય કે આરોપી નં. ૩ અને જ, તેમજ તેમની તરફથી હાજર રહેલા વકીલનો એવો મત હતો કે ઘડવામાં આવેલ આરોપને ધ્યાનમાં રાખતાં, બચાવના પ્રશ્ને હિતોનો કોઈ સંઘર્ષ નથી.

૬૬. આ અદાલત સમક્ષ અલગ અલગ અપીલો પ્રાધાન્ય આપ્યા હોવા છતાં, આરોપી નં. ૧ અને રએ પોતાની બાબત એક જ વકીલ મારફતે રજૂ કરી છે, જોકે તાબાની અદાલત સમક્ષ તેઓએ અલગ અલગ રીતે પોતાનો બચાવ કર્યો હતો. તાબાની અદાલત સમક્ષ તેમણે પરોક્ષ રીતે એકબીજા વિરુદ્ધ આક્ષેપ કરતાં પરસ્પર વિરુદ્ધ એવા કેટલાક બચાવ લીધા હતા અને હવે આ બંને આરોપીઓએ સંયુક્ત રીતે રજૂઆતો કરી છે કે તેમને ગુનાથી ખોટી રીતે સાંકળવામાં આવ્યા છે. જો આ અદાલત સમક્ષ તેમના બચાવને પારદર્શક રીતે વિચારવામાં આવે, તો તે ઈનકાર અને ખોટી ફસાવટનો જ એક કેસ છે, જેમાં એવો વિવાદ ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો છે કે આરોપી નં. રની માલિકીની કારના ખોખામાં કોઈપણ વ્યક્તિએ છ કારતૂસ મૂકી દીધા હોઈ શકે; નહિંતર તે જ ફેબ્રુઆરીના રોજ જમ થયા હોત. પરંતુ અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, આ દલીલ માન્ય અને પ્રબળ જણાતી નથી અને તેથી આ અદાલત માટે એવું કહેવું શક્ય નથી કે વિદ્વાન તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નોંધેલો દોષિત ઠરાવ અને સજા સંબંધિત આદેશ કાયદાની નજરે ગેરકાયદેસર, ખોટો અથવા અન્યથા ટકાઉ નથી.

૬૭. વર્તમાન કેસમાં અદાલત માટે આ નિરીક્ષણ કરવું શક્ય છે કે આ અદાલત, ત્રણેય આરોપીઓને ગુનાની સાથે સાંકળવા માટે માનનીય તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે આપેલા મૂળભૂત કારણો સાથે સહમત છે અને આ અદાલત, માનનીય તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નિર્દેશિત કરેલા કારણો અપનાવી શકે છે, પરંતુ આ ત્રણેય અપીલો ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૭૪ સાથે

કલમ ૩૮૬ના ઉપબંધો હેઠળ કરવામાં આવેલી છે અને સમગ્ર પુરાવાસમૂહની પુનઃમૂલવણી કરવાની કસરત હાથ ધરીને અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચે છે કે માનનીય તાબાની અદાલતના ન્યાયાધીશે નોંધેલી દોષિત ઠરાવવાની નોંધ અને સજા કાયદાની નજરે ખરાબ, ગેરકાયદેસર અથવા ટકાઉ ન હોવાનું અદાલત કહી શકે તેમ નથી.

૬૮. ઉપરોક્ત ચર્ચા, કરવામાં આવેલા અવલોકનો અને પુરાવાની નવી સિરેથી કરવામાં આવેલી મૂલવણીના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, હાલની આ ત્રણ ફોજદારી અપીલો તેથી આ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવે છે. અમદાવાદ શહેરની સેશન્સ કોર્ટ નં. ૧૧ના વિદ્વાન સિટી સેશન્સ જજ દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૪૬ સન ૧૯૯૯ અને સેશન્સ કેસ નં. ૧૯૦ સન ૨૦૦૦નો ૨૩મી એપ્રિલ, ૨૦૦૪ના રોજ નિકાલ કરતાં નોંધાયેલ દોષિત ઠરાવ અને સજા આ દ્વારા પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે.

૬૮.૧ હાલમાં મૂળ આરોપી નં. ૧ અને ૨ જેલમાં છે; જ્યારે મૂળ આરોપી નં. ૪- ફોજદારી અપીલ નં. ૯૧૨ સન ૨૦૦૪ નો અપીલકર્તા અપીલની સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ બાકી હોય તે દરમિયાન જામીન પર છે અને તેથી આરોપી નં. ૪ ને આત્મસમર્પણ કરવા માટે કેટલોક યુક્તિસંગત સમય આપવો જોઈએ, કારણ કે તેને પોતાના કુટુંબના સભ્યો વગેરે માટે કેટલીક વ્યવસ્થા કરવી પડશે, તેથી તેને આજથી તાબાની અદાલત સમક્ષ આત્મસમર્પણ કરવા માટે છ અઠવાડિયાનો સમય આપવામાં આવે છે. તેથી, અપીલકર્તા-મૂળ આરોપી નં. ૪

ને સજા ભોગવવા માટે સંબંધિત તાબાની અદાલત સમક્ષ ૨૨/૧૦/૨૦૦૭ ના રોજ અથવા તે પહેલાં આત્મસમર્પણ કરવા નિર્દેશ કરવામાં આવે છે, નહીં તો તાબાની અદાલત મૂળ આરોપી નં. ૪ ની હાજરી સુનિશ્ચિત કરવા માટે બિનજામીનપાત્ર વોરંટ બહાર પાડશે જેથી તેને સજા ભોગવવા માટે જેલમાં મોકલી શકાય. મૂળ આરોપી નં. ૪ નો જામીનબંધપત્ર મુક્ત/રદ ગણાશે. તે મુજબ આદેશ અને નિર્દેશ.

(સી.કે. બૂચ, ન્યાયમૂર્તિ)

સોમપુરા

*The translation of this judgment has been provided by*

*M/s. Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

---

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.**